

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GRAFİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

İNTERNET ORTAMINDAKİ AÇIK DERS MALZEMELERİNİN GÖRSEL
İLETİŞİM TASARIMI ALANINDAKİ YÜKSEKÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNİN
DENEYSEL OLARAK İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Fehmi Soner MAZLUM

Ankara
Temmuz, 2011

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
GRAFİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

İNTERNET ORTAMINDAKİ AÇIK DERS MALZEMELERİNİN GÖRSEL
İLETİŞİM TASARIMI ALANINDAKİ YÜKSEKÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNİN
DENEYSEL OLARAK İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Fehmi Soner MAZLUM

Danışman: Prof. Dr. Adnan TEPECİK

**Ankara
Temmuz, 2011**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Fehmi Soner Mazlum'un "İnternet Ortamındaki Açık Ders Malzemelerinin Görsel İletişim Tasarımı Alanındaki Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Etkisinin Deneysel Olarak İncelenmesi" başlıklı tezi 11/07/2011 tarihinde, jürimiz tarafından Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. Dr. Adnan Tepecik (Tez Danışmanı)	
Üye: Prof. Dr. Canan Deliduman	
Üye: Doç. Birsen Çeken	
Üye: Doç. Dr. İbrahim Kısaç	
Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kınık	

ÖNSÖZ

Günümüzde internet teknolojilerinin yükseköğretimde farklı yöntemlerle kullanımı önemli araştırma ve uygulama alanlarındandır. Konu ile ilgili güncel çalışmalar incelendiğinde “Açık Ders Malzemeleri”nin yeni ve hızla yaygınlaşan bir uygulama olduğu görülmektedir. Bu araştırma; ülkemizde son yıllarda üniversiteler tarafından açık ders malzemeleri platformları oluşturulması ile birlikte yaygınlaşması hızlanan açık ders malzemelerinin yükseköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına etkisini belirlenmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada; açık ders malzemeleri hareketinin başlangıcı ve gelişimi, ülkemizdeki uygulamaları araştırılırken, bu materyalleri kullanan öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ve yine bu materyalleri kullanan öğrencilerin açık ders malzemeleri ile ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen bulgulara dayalı olarak uygulamaya dönük çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Tezimin oluşturulmasında birçok değerli kişinin emeği vardır. Tecrübelerinden her zaman, her alanda faydalandığım, yüksek lisans eğitimime başladığımdan bu yana her an samimi desteklerini hissettiğim tez danışmanlığımı üstlenen ve araştırmamın biçimlenmesini sağlayan sayın hocam Prof. Dr. Adnan Tepecik’e teşekkür ederim. Çalışmalarım boyunca görüş ve önerilerinin ötesinde yardımlarıyla araştırmamın şekillenmesinde katkıda bulunan değerli tez izleme komitesi üyelerim; Sayın Prof. Dr. Canan Deliduman ve Sayın Doç. Dr. İbrahim Kısaç hocalarıma ve doktora eğitimim başlangıcından son gününe kadar her türlü sıkıntıyı paylaşan, bilimsel desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Ahmet Atan’a teşekkürlerimi borç bilirim.

Araştırmamın uygulaması aşamasında samimi destek ve yardımlarıyla tezimin oluşmasına katkıda bulunan Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcıları Doç. Dr. Levent Mercin ve Yrd. Doç. Dr. Mahmut Ayhan’a ve Grafik Bölümü 4. Sınıf öğrencilerine katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Her konuda olduğu gibi bu süreçte de beni destekleyen, yardımlarıyla fedakârlığını esirgemeyen sevgili eşim Dr. Özge Mazlum’a ve biricik oğlum Batuhan’a çok teşekkür ederim. Her zaman yanımda olduklarını hissettiren ve hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen değerli anneme ve babama da çok teşekkür ederim.

Fehmi Soner Mazlum
Ankara, 2011

ÖZET

İNTERNET ORTAMINDAKİ AÇIK DERS MALZEMELERİNİN YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARILARI DOĞRULTUSUNDA DENEYSEL OLARAK İNCELENMESİ

Mazlum, Fehmi Soner
Doktora, Grafik Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adnan TEPECİK
Temmuz – 2011, 95 sayfa

Akademisyenlerin, kendi hazırladıkları ders notları, sunumları, proje taslakları, ders içerikleri vb. ders materyallerini, hiçbir karşılık beklemeden internet üzerinden herkesin kullanımına açması olarak tanımlanabilen “Açık Ders Malzemeleri” uygulaması ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde The Massachusetts Institute of Technology (MIT)’ de 2001 yılında başlamıştır. Dünyadaki uygulamaları her geçen gün artan “Açık Ders Malzemeleri” ile ilgili ülkemizde yaygınlaşmanın görece daha yavaş olması bu araştırmanın hareket noktasıdır.

Bu çalışmanın amacı, açık ders malzemelerini kullanan ve kullanmayan öğrencilerin akademik başarılarını karşılaştırarak, açık ders malzemelerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini ve bu materyalleri kullanan öğrencilerin açık ders malzemeleri ile ilgili görüşlerini belirlemektir. Ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen ile gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubu, Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü 4. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Deney grubunda 20, kontrol grubunda 19 öğrenci bulunmaktadır. 2010-2011 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında okutulan “Grafik Üretim Teknikleri” dersi için hazırlanan ders malzemeleri, Dumlupınar Üniversitesi’nin açık ders malzemeleri sitesi bulunmadığı için araştırmacı tarafından hazırlanan internet sitesinde (www.masaustuyayincilikdersi.com) yayınlanmıştır. 6 hafta süren uygulama sürecinde, deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri aynı şartlarda, aynı öğretim elemanından, aynı sunumlarla ders işlemiştir. Araştırma sonunda yapılan başarı testi ile açık ders malzemelerinden faydalanan deney grubu öğrencileri ile bu malzemeleri kullanmayan kontrol grubu öğrencileri arasındaki akademik başarı farkı incelenmiştir. Araştırma sonunda yapılan başarı testi ile açık ders malzemelerinden faydalanan deney grubu öğrencileri lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Açık ders malzemeleri, grafik tasarım eğitimi, masaüstü yayıncılık

ABSTRACT

AN EXPERIMENTAL INVESTIGATION INTO INTERNET OPENCOURSEWARES IN LINE WITH THE ACADEMIC ACHIEVEMENT OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

Mazlum, Fehmi Soner
PhD, Graphic Design Education Branch
Advisor: Prof. Dr. Adnan TEPECİK
July – 2011, 95

Once the recent studies regarding the use of the Internet in higher education are examined, it could be clearly seen that "OpenCourseWare" comprises an important research topic. "OpenCourseWare" is defined as opening the course materials such as lecture notes, presentations, project drafts, prepared by scholars themselves, to everyone without expecting any return over the Internet. "OpenCourseWare" was first commenced in the United States at Massachusetts Institute of Technology (MIT) in 2001.

The fact that "OpenCourseWare" is increasing and becoming common relatively more gradually in our country, despite increasing applications around the world, comprises the starting point for this study.

The study includes pre-test-post test control group experimental design and the study group involves the senior students at the Graphics Department of Dumlupınar University Faculty of Fine Arts. There are 20 students in the experimental group and 19 students in the control group. The course materials prepared for the course "Graphic Production Techniques", which was taught in the fall semester of 2010-2011 academic year have been published over the website prepared by the researcher (www.masaustuyayincilikdersi.com) due to the absence of a website for open course materials of Dumlupınar University.

The course was taught for 6 weeks to the both groups (experimental and control) under the same conditions, by the same lecturer, using the same presentations. Through the achievement test conducted at the end of the research the difference in academic achievement of students in the experimental group, who made use of the open course ware and that of the students in the control group, who did not make use of the open course ware, was examined.

Through the achievement test conducted at the end of the research, a significant difference was found in favour of the students in the experimental group, who made use of the open course ware.

Key Words: OpenCourseWare, graphic design education, desktop publishing

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	9
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1. Bilgi ve İletişim Çağında Eğitim	11
2.1.1. Açık Ders Malzemeleri (ADM)	12
2.1.2. MIT’de Açık Ders Malzemeleri Deneyimi	14
2.1.3. MIT’de Açık Ders Malzemeleri Projesinin Dünyada Etkisi	16
2.1.4. Açık Ders Malzemeleri ile ilgili Türkiye’deki Uygulamalar	17
2.2. Masaüstü Yayıncılık Teknolojileri	18
2.2.1. Matbaacılığın Doğuşu ve Gelişmesi	18
2.2.2. Masaüstü Yayıncılık Kavramı	26
2.2.3. Basım Öncesi İşlemler (Masaüstü Yayıncılıkta Üretim Süreci).....	38
2.2.4. Endüstriyel Baskı Teknikleri	49
3. YÖNTEM	57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.2. Çalışma Grubu	58
3.2.1. Örneklem İlişkin Bilgi ve Yorumlar.....	58
3.3. Verilerin Toplanması	59

3.3.1. Ön Bilgi Düzeyini Belirleme ve Başarı Testi	60
3.3.2. Görüşme Formu	60
3.4. Araştırmanın Uygulama Basamakları.....	61
3.5. Verilerin Analizi	62
4. BULGU VE YORUMLAR.....	64
4.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum	65
4.2. Açık Ders Malzemelerinin Akademik Başarıya Etkisine İlişkin Bulgular ve Yorum	12
4.3. Açık Ders Malzemelerini Kullanan Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorum	66
4.3.1. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Kullanım Amacına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorum	66
4.3.2. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerine Yönelik Tutumları ve Yorum	68
4.4. Nitel Bulgu ve Yorumlar	77
4.5. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerine İlişkin Görüşleri	77
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	80
5.1. Sonuçlar.....	80
5.2. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA	83
EKLER	
EK 1: UYGULAMA SONRASI DENEY GRUBU ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN GÖRÜŞME FORMU	89
EK 2: UYGULAMA ÖNCESİNDE ve SONRASINDA UYGULANAN BAŞARI TESTİ.....	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	59
Tablo 2. Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Puanı Ortalamaları ve t Değeri	59
Tablo 3. Test Puanlarının Normal Dağılıma Uygunluğu ile İlgili Shapiro -Wilk Testi Değerleri.....	60
Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Puan Farklılıklarının İncelenmesi ve t Değeri.....	64
Tablo 5. Deney ve Kontrol Grubu Son Test Puan Farklılıklarının İncelenmesi ve t Değeri.....	65
Tablo 6. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Giremediği Derslerde Anlatılan Konuları İncelemek Amacıyla Kullanma Durumları	66
Tablo 7. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Derslerde Anlatılan Konuları Tekrar Etmek Amacıyla Kullanma Durumları	67
Tablo 8. Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Sonraki Haftalarda Anlatılacak Konuları Tekrar Etmek Amacıyla Kullanma Durumları	67
Tablo 9. Açık Ders Malzemelerinin Deney Grubu Öğrencilerini Derse Düzenli Çalışmaları Konusunda Motive Etme Durumları.....	68
Tablo 10. Açık Ders Malzemelerinin Dersi İlgi Çekici Yaptığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	69
Tablo 11. Açık Ders Malzemelerinin Derse Düzenli Devam Etmeleri Yönünde Motivasyon Sağladığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri ...	69
Tablo 12. Açık Ders Malzemelerinin Dersteki Başarılarında Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	70
Tablo 13. Açık Ders Malzemelerinin Derse Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmelerinde Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	70
Tablo 14. Açık Ders Malzemelerinin Anlatılan Konuları Daha İyi Öğrenmesinde Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	71
Tablo 15. Bölümündeki Diğer Derslerin de Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılması Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	71
Tablo 16. Öğretim Elemanı ve Arkadaşları ile Ders Amaçlı Haberleşmeyi Sağlayan Blog Sitesinin Derse Karşı Tutumları Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	72

Tablo 17. Öğretim Elemanı ve Arkadaşları ile Ders Amaçlı Haberleşmeyi Sağlayan Forum Sitesinin Anlatılanları Öğrenmesine Katkısı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	73
Tablo 18. Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Öğretim Elemanının Fonksiyonunu Azalttığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.	73
Tablo 19. Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Dersin Kalitesini Arttırdığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	74
Tablo 20. Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Kitap Kullanarak Dersi Takip Etmekten Daha Verimli Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri	75
Tablo 21. Açık Ders Malzemelerini Kullanmanın Bilgisayara Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmesinde Katkısı Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	75
Tablo 22. Açık Ders Malzemelerini Kullanmanın İnternete Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmesinde Katkısı Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	76
Tablo 23. Diğer Üniversitelerde Alanı İle İlgili Açık Ders Malzemeleri Bulunup Bulunmadığını Araştırdıkları Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri.....	76
Tablo 24: Açık ders malzemelerine ilişkin deney grubu öğrencilerinin değerlendirme ve görüşleri.....	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: MIT Açık Ders Malzemeleri internet sitesi giriş sayfası ara yüzü	12
Şekil 2: Matbaacılığın icadını besleyen teknolojik gelişmeler	12
Şekil 3. Sümerlere ait erken dönem piktografik tablet	30
Şekil 4. Adobe Firması tarafından geliştirilen InDesign sayfa düzenleme programının ara yüzü	36
Şekil 5. Adobe Firması tarafından geliştirilen Illustrator vektörel çizim programının ara yüzü	37
Şekil 6. Masaüstü yayıncılık uygulamalarında kullanılan çıktı cihazlarının çeşitleri ..	39
Şekil 7. Düz yataklı (Flatbed) tarayıcı	38
Şekil 8. Tamburlu (Drum) tarayıcı	40
Şekil 9. CCD teknolojisini icat eden George Smith ve Willard Boyle	44
Şekil 10. Ofset baskı için kullanılan kalıp	44
Şekil 11. Tipo baskı kalıbı ve makinenin genel görüntüsü	44
Şekil 12. Beş üniteli tabaka ofset baskı makinası	45
Şekil 13. Baskı sırasında bir tampon baskı makinası	46
Şekil 14. CD Üzerine baskı yapan bir otomatik serigrafi baskı makinası	47

KISALTMALAR LİSTESİ

ADM	: Açık Ders Malzemeleri
MIT	: Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (The Massachusetts Institute of Technology)
MITCET	: MIT Eğitim Teknolojisi Konseyi (MIT Council on Educational Technology)
MÜY	: Masaüstü Yayıncılık
OCW	: OpenCourseWare
TÜBA	: Türkiye Bilimler Akademisi
UADMK	: Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, amaç, alt amaçlar, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Değişimin çevremizdeki her şeyi daha iyi yapacağını söylemek doğru olmamakla birlikte, içinde yaşadığımız zaman diliminde daha iyi olması istenen her şeyin değişmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Zamana bağlı bir olgu olan değişim tüm çevremizi etkilerken eğitimin bu kapsamın dışında kalması olanaksızdır. Günümüzde en sık konuşulan konulardan birisi de eğitim sistemindeki sürekli değişimin zorunluluğudur Özden (2000: 13). bu konu ile ilgili şunları söylemektedir: “Yirminci yüzyılın ortalarında başlayan, özellikle son çeyreğinde yoğunlaşan paradigmatik değişimler, eğitim sistemini değiştirmeye zorlamaktadır, zorlamaya da devam edecektir. Eğitimin amacına, öğrenmenin doğasına, bilimsel bilginin değerine, okulların yapı ve işleyişine ilişkin ortaya çıkan yeni paradigmlar, eğitimin çağdaş bir yorumunu zorunlu kılmaktadır”.

Bu yeni durumda, bilginin, öğretmenin, öğrenmenin ve öğrencinin eğitimdeki yeri ve rolü hızla değişmektedir. Geçmişten günümüze bu kavramlar ve özellikle de öğrenmenin ne olduğu ve nasıl öğrenildiği konusunda öğrenme psikolojisi uzmanları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

Pavlov, Watson, Thorndike, Skinner, Guthrie gibi davranışçı görüşü savunanlar öğrenmeyi, bir davranışın gösterilme olasılığındaki değişim olarak tanımlarken öğrenmenin etki, tepki ve davranış süreçlerinden oluştuğunu benimsemişlerdir. Bruner, Koffka, Kohler, Lewin gibi bilişsel görüşün savunucuları, öğrenmeyi, hafızada bilgi depolama ve hafızadaki bilgi değişimi olarak açıklamışlardır. Bilişsel görüşte ise

öğrenme; dikkat, kodlama ve hatırlama süreçlerinden oluşur. Yapısalcı görüşü savunan Piaget, Vygotsky, Bloom gibi bilim adamları ise, öğrenmenin bireyin yeni anlamlar oluşturmaya sonucunda anlamda meydana gelen değişim olduğunu savunmuşlardır. Yapısalcı görüşte öğrenme, tekrarlanan grup etkileşimleri ve katılımcı problem çözme süreçlerinden oluşur (Newby, Stepich, Lehman ve Russel, 1996: 24-43).

Günümüzde; öğretici merkezli eğitim yerine öğrenen merkezli eğitim anlayışı, bilgiyi depolama yerine bilgiyi kavrama, yorumlama, kullanma ve yeniden yapılandırma becerilerini kazanan bir öğrenci profili ve okul sınırlarını aşan bir eğitim sürecinden sıkça söz edilmektedir. Bu ortamın oluşturulabilmesi için de farklı teknik ve stratejiler üzerinde araştırmalar yapılmaktadır. Yoğun olarak dile getirilen ve savunulan konulardan biri ise internetin öğrenme sürecine geniş olanaklar sağlayabileceğidir.

Her geçen gün yaşantımızdaki yeri ve önemi artan bilgisayar ve internet kavramları ile birlikte; toplumun doğası sanayi devriminden buyana görülmeyen benzersiz bir değişim yaşamaktadır. Artık bilgi; internet kullanıcıları için, dilediği zaman, dilediği yerden ulaşılabilir ve kullanılabilir hale gelmiştir. Bu gelişmeler, üniversiteler için de, herkes tarafından erişilebilen bir öğrenme ortamı sağlamak için büyük avantajlar yaratmaktadır (Aggarwall ve Bento, 2000: 2).

Uzun zamanlar boyunca insanoğlu tarafından öğrenme ve öğretim birlikte anılmıştır. İletişim teknolojileri gelişene kadar eğitim faaliyetleri için eğitici ve öğrenenin aynı anda, aynı zamanda, aynı mekânda bulunması zorunluluğu bulunmaktaydı. Fakat radyo, televizyon ve internet teknolojileri sayesinde bu zorunluluk ortadan kalkmıştır. Özellikle internet tabanlı veya internet destekli öğretim yöntemleriyle artık birey, istediği zaman ve istediği yerde eğitim faaliyetlerine katılabilmektedir.

“İnternet destekli eğitim kısaca, bilgisayar ve ağ teknolojilerinin eğitim amacıyla kullanılmasıdır. Farklı bir ifadeyle; internet destekli eğitim, bilgi ve bilgisayar teknolojilerinin öğrenme deneyimleri oluşturmak için kullanılmasıdır” (Horton, 2006:2).

“İnternet destekli eğitimin başlıca avantajları evrensel erişim ve bilgi güncelleme kolaylığıdır. Ayrıca ilgili konular arasında geçişlerin ve istenilen konulara yoğunlaşabilmenin kolay olması; öğrencilerin kendi öğrenmeleri konusunda aktif olduğu, bilgiyi arayıp yapılandırdığı modern eğitim kuramlarından yapılandırmacı

öğretime ve konnektivizme de uygun bir eğitim ortamı oluşmasını sağlar” (Chumley, Heidi ve Cynthia, 2002: 3).

“Geleneksel eğitimin “aynı anda, aynı ortamda, belli bir gruba eğitim” yaklaşımının bulunduğu eğitim kavramı, “herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde, herkese eğitim” biçiminde değişmektedir” (Aggarwall ve Bento, 2000: 2). Bu değişimin üniversitelerde kendini göstermesi ise internet tabanlı uzaktan eğitim veya internet destekli öğretim uygulamaları olarak gözlenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; görsel iletişim tasarımı alanındaki masaüstü yayıncılık teknolojileri konusunu içeren “grafik üretim teknikleri” dersi ile ilgili hazırlanan açık ders malzemelerinin, bu materyalleri kullanan yükseköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına etkisini saptamaktır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

- I. Araştırmaya katılacak deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin masaüstü yayıncılık teknolojileri konusundaki hazır bulunuşluk düzeyleri (ön test) arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- II. Masaüstü yayıncılık teknolojileri alanında hazırlanarak internet ortamına paylaşılacak açık ders malzemeleri, sistemi kullanan deney grubu öğrencileri ile kullanmayan kontrol grubu öğrencilerinin arasında akademik başarı puanları (son test) bakımından anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- III. Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Üniversitelerde görevli akademisyenlerin kendileri tarafından yaratılmış ders notları, sunumları, proje taslakları, ders içerikleri vb. ders materyallerini, hiçbir karşılık beklemeden internet üzerinden herkesin kullanımına açması ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (The Massachusetts Institute of Technology-MIT)' de başlayan bir uygulamadır.

“İlk olarak 2001'in Nisan ayında MIT'de duyurulan bu proje kısa sürede tüm dünyada kabul görerek yayılmıştır. Türkiye'deki durumu incelediğimizde, Açık Ders Malzemeleri ile ilgili çalışmalar ilk defa Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) öncülüğünde başlatılmış olup, çalışmalar oluşturulan konsorsiyum aracılığıyla devam etmektedir” (Kurşun ve Çağıltay, 2008).

Dünyadaki uygulamaları her geçen gün artan Açık Ders Malzemeleri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, ülkemizde yaygınlaşmanın görece daha yavaş olması ve konu ile ilgili araştırmaların az ve genelde betimsel olması bu araştırmanın hareket noktasıdır.

Öngel'e (1983) göre, araştırma konusu, herhangi bir konuyla ilgili olarak şu ana kadar yapılan açıklamalardan duyulan tatminsizlik üzerine ortaya çıktığı hususunu özellikle vurgulamalıdır. Ortaya konulacak yeni çalışma, daha önceki çalışmaların açıklayamadığı yeni bir açıklama ortaya koymak veya daha öncekilerin yetersizliğini ortaya koymak durumundadır. Bu yaklaşımdan hareketle araştırmanın önemini belirlemek ve gerekliliğini savunmak amacıyla yurt içinde ve yurt dışında konu ile doğrudan veya dolaylı şekilde ilgili olan ve incelenen araştırmalar aşağıda sunulmuştur.

Yurtdışında ADM hakkında yapılan lisansüstü tez çalışmaları Proquest elektronik tez veri tabanından, diğer bilimsel araştırmalar ise; EbscoHost, IEEE/IEE Electronic Library (IEL), Jstor, Oxford Journals, Questia, Science Direct, SpringerLink, Web of Science, Taylor&Francis akademik veri tabanları ile akademik arama motoru kullanılarak yapılmıştır. Taramalar sonucunda bu araştırmanın içeriği ile örtüşen deneysel bir çalışmaya rastlanmamış ancak konuyla ilgili görülen çalışmalar detaylıca incelenmiştir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Kasraie (2009), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Arkansas State Üniversitesi'nde yaptığı doktora çalışması sonrasında sunduğu “Açık Ders Malzemelerinin Kullanımının Ortadoğu'daki Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Etkisi” başlıklı doktora tezinde; İran, Irak, Suriye, Pakistan, Yemen, Lübnan ve Türkiye olarak belirlenen 7 ülkede toplam 72 üniversitede araştırma yapmıştır. Bu 72 üniversiteden 22'sini ise Türkiye'deki üniversiteler oluşturmaktadır. Bu üniversiteler: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Çanakkale Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, Fatih Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'dir. Kasraie, yaklaşık %31'ini Türkiye'deki üniversitelerin oluşturduğu üniversitelerde görevli öğretim üyelerine elektronik ortamda anket doldurarak bu öğretim elemanlarının açık ders malzemelerini kullanma sıklıkları, hangi amaçlarla kullandıkları, açık ders malzemeleri ile ilgili görüşleri ve açık ders malzemelerinin geleceği hakkında görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırma soruları ülkelere göre incelenmeyip, mühendislik ve fen bilimleri fakültelerine göre değerlendirme yapmıştır. Araştırmada dikkat çeken sonuçlardan bazıları şu şekildedir: “Daha önce bir açık ders malzemesi sitesini ziyaret ettiniz mi?” sorusuna karşılık 705 cevabın 386'sı “hayır” olmuştur. Yaklaşık %55 oranında olan “hayır” cevabı özellikle fen bilimleri öğretim üyelerinden oluşan çalışma grubu için düşük bulunmuştur. Açık ders malzemeleri sitelerini ziyaret eden öğretim üyelerinin %42,7'si bu siteleri ayda bir, %33,3'ü ise daha seyrek ziyaret ettiğini belirtmiştir. Günlük ve haftalık ziyaret eden öğretim elemanlarının çok düşük oranda olması, açık ders malzemelerinin bulunduğu siteleri ziyaret eden öğretim üyelerinin büyük bir çoğunluğunun bu sitelerdeki içeriği etkin kullanmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Yine açık ders malzemelerinin bulunduğu siteleri ziyaret eden öğretim elemanlarının çoğunluğu bu materyallerin eğitime katkısını olumlu ve gelecekteki etkisinin de artarak olumlu şekilde devam edeceğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının çoğu açık ders malzemeleri ile ilgili içeriklerin kaliteli olduğu konusunda görüş belirtirken, bu malzemeleri daha çok derslerinin içeriklerini geliştirmek ve öğrencilerine kaynak olarak sunmak amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir.

Caswell, Henson, Jensen ve Wiley (2008), “Açık Eğitim Kaynakları: Evrensel Eğitimi Mümkün Kılma” başlıklı makalelerinde; uzaktan eğitimin değişen rolünü ve açık ders malzemelerinin yaygınlaşmasının sosyal değişime sağlayacağı katkıyı incelemişlerdir. Araştırmacılar; evrensel bir hak olarak vaat edilen eğitimin sağlanabilmesi için, açık ders malzemelerinin kaliteli öğretim içeriği ve ücretsiz erişim imkânlarıyla en önemli destekçi olduğuna vurgu yapmaktadırlar. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde yer alan “Herkes eğitim hakkına sahiptir” yazılı 26. Maddenin 60 yıllık deklarasyonunun, artık açık ders malzemelerinin sürdürülebilirliği sağlanarak ve yaygınlaştırılarak realiteye dönüşeceğini araştırmacıların en önemli tezi olmuştur.

Lerman ve Miyagawa (2002), “Açık Ders Malzemeleri: Kurumsal Karar Vermede Bir Örnek Olay İncelemesi” başlıklı makalelerinde; Açık Ders Malzemelerinin proje fikrinin oluşmasını, uygulanmasını ve gelişmesini incelemişlerdir. Makalenin yazarları arasında bulunan ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (The Massachusetts Institute of Technology - MIT) Açık Ders Malzemeleri Projesinin başlangıcından itibaren proje ekibinde yer alan Miyagawa’nın gözlem ve deneyimlerini aktardığı makalede Açık Ders Malzemeleri, yayıncılık girişiminin yirmi birinci yüzyıla adaptasyonu olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda araştırmacılar; Açık Ders Malzemelerinin ruhunu, MIT’nin enerjisinin büyük kısmını meşgul eden geleneksel eğitim ve araştırma misyonundan ziyade büyük çaplı bir yayıncılık girişimine daha yakın görmektedirler.

Björk (2001), “Açık Kaynak, Açık Bilim, Açık Ders Malzemeleri” başlıklı makalesinde; üniversitelerdeki öğretim elemanlarına heyecan verici fırsatlar sunan internet sayesinde kısa bir zaman dilimi içerisinde bilimsel yayın ve öğretim materyallerine ulaşma konusundaki teknik temellerin radikal bir biçimde değiştiğini vurgulamaktadır. Araştırmacı, internetin tüm dünyayı değiştirdiği gibi akademik dünyayı da değiştirdiğini belirtirken, uluslararası bilgi iletişim ağı olarak ta adlandırılan internet teknolojisinin bilimin ilerlemesi ve gelişmesi ile de kesin bir bağı bulunduğunu söylemektedir. İnternet tabanlı güncel uygulamalardan olan açık ders malzemeleri projesinin de internetin bilime katkısının en yoğun olduğu uygulamaların başında geldiğini ve bu etkinin de artarak devam edeceğini belirtmiştir.

2004 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) Açık Ders Malzemeleri Projesi Genel Müdürü olarak görev yapan Margulies (2004), “Yeni Model Açık

Paylaşım: Fark Yaratan Girişim MIT Açık Ders Malzemeleri” başlıklı makalesinde, açık ders malzemeleri projesinden beklenen önemli sonuçlardan birisini de girişimin harekete dönüşmesi ve dünya genelinde eğitimcileri ve öğrencileri etkilemesi olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı, MIT’nin ve proje ekibinin hedefinin ise tüm üniversiteler tarafından izlenip örnek alınan ve gelişmesine katkı sağlanacak bir model oluşturmak olarak açıklamıştır.

Açık ders malzemeleri ile ilgili yurt içinde yapılan araştırmalar, elektronik veri tabanları ile akademik arama motorları ve Yükseköğretim Kurulu Elektronik Tez Arşivinin taranması ile yapılmıştır. Açık ders malzemelerinin akademik başarıya etkisi konusunda herhangi bir lisansüstü tez çalışmasına rastlanmamıştır. Açık ders malzemelerinin araştırıldığı yurtiçinde yazılmış makale ve bildiriler incelendiğinde ise; yapılan çalışmalarda deneysel bir araştırmaya rastlanmamış, incelenen kısıtlı yayının konu ile ilgili literatür taraması olduğu ve genel bilgi verici nitelikte olduğu görülmüştür. İncelenen araştırmalardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Özkul (2007), XII. Türkiye’de İnternet Konferansı’nda sunduğu “Açık Eğitim Kaynakları Girişimi ve Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu” başlıklı araştırmasında; Açık Eğitim Kaynakları olarak nitelendirilen çeşitli girişimlerin eğitim sistemini yeniden şekillendirecek fırsatlar olarak akademik çevrelerde artan bir ilgi gördüğünü belirtmiştir. Dünyadaki açık eğitim kaynakları girişimlerinin gelişimini ve ülkemizdeki uygulamaların yönetim organizasyonu olan Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu’nun genel yapısını ve işlevlerini açıklayan Özkul, bu organizasyonun öğretim üyelerine ihtiyaç duydukları desteği sağlayacak teknik ekibi oluşturması gerekliliğini de vurgulamıştır.

Kuş ve arkadaşları (2008), “2nd International Computer and Instructional Technologies Symposium” için hazırladıkları “ODTÜ Açık Ders Malzemeleri Projesi Çalışmaları” başlıklı araştırmalarında; açık ders malzemeleri ile ilgili genel bir bilgi verirken, Ortadoğu Teknik Üniversitesi için ADM uygulamalarını açıklanmışlardır. ODTÜ’de ADM ile ilgili olarak oluşturulan teknik altyapı ve eduCommons yazılımı konusunda da bilgi verilen çalışmada, ODTÜ’deki uygulamaların, ders araç ve gereçlerinin oluşturulması ve teknik alt yapının oluşturulması olmak üzere iki başlık altında toplandığı, Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi’nin de teknik destek konusunda yapılandırıldığı belirtilmiştir.

Kurşun ve Çağıltay (2008), “Akademik Bilişim 2008” konferansında sundukları “Açık Ders Malzemeleri’nin Faydaları, Uygulanması Sırasında Karşılaşılabilecek Engeller ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Ön Çalışma” başlıklı çalışmalarında, açık ders malzemelerinin faydaları ve uygulama sırasında karşılaşılabileceği öngörülen engelleri Ankara ilinde bulunan üniversitelerdeki Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu temsilcileri ile yaptıkları görüşmelere dayandırarak açıklamışlardır. Araştırmada açık ders malzemelerinin; eğitim kalitesini arttıracak, bilimin evrenselleşmesi yolunda katkı sağlayacak, öğretim üyelerinin birbirlerini kıyaslayabileceği bir ortam oluşturulacak, eğitimde fırsat eşitliği sağlayacak gibi faydalar vurgulanmıştır. Buna karşın; öğretim üyelerinin gerekli teknolojik donanım bilgisine sahip olmaması, teknolojik altyapının eksikliği, öğretim üyelerinin zaman kısıtlarının olması gibi engeller de vurgulanmıştır. Kurşun ve Çağıltay, öğretim üyeleri ile yaptıkları görüşmeler sonrasında söz konusu muhtemel engelleri ortadan kaldırmak için öğretim üyelerinin belirttiği çözüm önerilerini; ders içeriklerinin hakemlerden geçirilmesi, açık ders malzemeleri oluşturmanın akademik yükseltme kriteri teşvik unsuru olarak kullanılması, öğretim üyelerine yönelik yapılacak etkinliklerle farkındalık sağlanması olarak sıralamışlardır (Kurşun ve Çağıltay, 2008).

Konu ile ilgili bulunarak incelenen araştırmalar genel olarak açık ders malzemelerinin ortaya çıkış sürecini, amacını ve beklenen sonuçlar konusunda bilgi veren betimsel araştırmalar olup, bu çalışmada yapılan diğer çalışmalardan farklı olarak açık ders malzemelerini kullanmanın öğrenci başarılarına etkisinin bulunup bulunmadığı deneysel olarak incelenmiş ve öğrencilerin açık ders malzemeleri ile ilgili görüşlerinin nasıl olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

İnternet teknolojisinin, yükseköğretimde örgün eğitimi destekler nitelikte ve etkin kullanımı konusunda yapılan deneysel araştırma ile Açık Ders Malzemelerinin yükseköğretim öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca görsel iletişim tasarımı alanında internet ve teknolojinin örgün eğitimde kullanımı konusunda yapılacak araştırmalara da kaynaklık edilebilmesi de amaçlanmaktadır.

Ortaya çıkan diğer sonuçların da, eğitimcilere ve araştırmacılara ışık tutması beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

- I. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama sürecinde istekli olarak yer aldıkları düşünülmektedir.
- II. Araştırmaya katılan öğrencilerin, öğrenmelerini etkileyebilecek etmenler denktir.
- III. Uygulama için seçilen “Masaüstü Yayıncılık Teknolojileri” konusu, araştırma ile ilgili anlamlı bir sonuca varmak için yeterlidir.
- IV. Uygulama için hazırlanan web sitesi amaca yönelik ve yeterli seviyededir.
- V. Deney grubu öğrencileri uygulamayı yürütecek ölçüde bilgisayar ve internet kullanım bilgisine sahiptir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- I. Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü 4. sınıf öğrencileri ile,
- II. Uygulamanın konusu, görsel iletişim tasarımı alanında hazırlanacak masaüstü yayıncılık teknolojileri konusu ile,
- III. Öğrenci başarı düzeyleri, araştırmacı tarafından hazırlanan ölçme aracı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Açık Ders Malzemeleri Projesi: Açık ders malzemeleri (ADM) projesi; üniversitede ders veren akademisyenlerin hiçbir karşılık beklemeden, kendi oluşturdukları sunum, ders notu, video, okuma parçaları, deneme sınavları, ders

izlencesi vb. ders malzemelerini diğerk eğitimcilerle, öğrencilerle, yaşam boyu öğrenme deneyimi yaşamak ve güncel bilgilere ulaşarak kendisini bir konuda geliştirmek isteyen herkesle, kolay erişilebilir bir arama sistemiyle ücretsiz olarak paylaşılmasıdır.

Açık Ders Malzemeleri Projesi; ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde The Massachusetts Institute of Technology (MIT)'de başlayan bir uygulamadır.

Masaüstü Yayıncılık: Kitap, dergi, broşür, afiş, bası ilanı vb. grafik tasarım ürünlerinin, bilgisayar ve yardımcı araçlar kullanarak yayına hazırlaması işidir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmanın kavramsal çerçevesine, temel kavram ve terimlerin açıklanmasına yer verilmiştir. Bu amaçla, öncelikle araştırmayla ilgili temel kavramlardan açık ders malzemeleri ve masaüstü yayıncılık teknolojilerinin açıklamaları yapılmış ardından, literatür taramasına bağlı olarak açık ders malzemelerinin yüksek öğretimde kullanımı ile ilgili araştırmalara değinilmiştir.

2.1. Bilgi ve İletişim Çağında Eğitim

Günümüzde, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler toplumu temelden ve hızla değiştirmektedir. Karasar (2004: 117); “Coğrafi alan kısıtlarının giderek azaldığını, küreselleşmenin artarak yeni iletişim teknolojilerinin, gelişmiş-azgelişmiş farkından çok da fazla etkilenmeden, pek çok ülkede toplumsal yaşamın bir parçası olduğunu” söylemiştir. Bunun sonucu olarak ise toplumda, her türlü mal ve hizmet üretimi ile bunların tüketimi ve daha da genelde tüm iletişim alışkanlıkları değişmiştir.

Bu gelişmelerin eğitime yansısı da benzer oranda yaşanmış ve yaşanmaktadır. Tüm iletişim teknolojileri, özelde de internet teknolojisi yaşamın her alanını etkilediği gibi akademik dünyayı da değiştirmiştir. Karasar (2004: 120), internet teknolojisinin yükseköğretime getirdiği imkânlar ve değişiklikler ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“İnternet teknolojisinin eğitimde kullanılmaya başlanması ile bu konuda en uygun düzey olarak kabul edilen yükseköğretim ilgi odağı olmuştur. Bir yandan hemen her sistemde yaşanan arz-talep dengesizliği; öte yandan mevcut bakış açılarıyla bile, küreselliğin ya da evrenselliğin en yoğun şekilde hissedildiği bu düzey için, internet teknolojisi, kuşkusuz ideal bir ortam gibi algılanmıştır. Bu nedenle, internetin eğitimdeki uygulamalarında, yükseköğretim ağırlık kazanmış, yükseköğretimde yeniden yapılanmalara gidilmiştir” (Karasar, 2004:120).

İnternetin sağladığı zaman ve mekândan bağımsız eğitim ortamı fikri, gerek örgün eğitimi destekleyici, gerekse örgün eğitime alternatif oluşturacak uygulamalar biçiminde geliştirilmiş ve denenmiştir. Uzaktan yükseköğretim, sanal eğitim, yükseköğretimde mobil teknolojilerin kullanımı ve benzeri birçok uygulama başlatılmış ve yine bu uygulamalar birçok araştırmannın konusu olarak incelenmiştir. Örgün yükseköğretime internet teknolojisinin katkısı ile ilgili uygulamalar arasında son yıllarda en çok dikkat çekenini ise açık ders malzemeleri projesidir.

2.1.1. Açık ders malzemeleri (ADM)

“Asırlar boyunca üniversiteler, bilginin ve insanlığın gelişimine katkı sağlayacak araştırma ve laboratuvar çalışmalarından elde edilen sonuçların depolandığı alanlar olarak görülmüştür. Aynı dönemlerde üniversiteler sadece toplumun çok küçük bir kesiminde yer alan imtiyaz sahibi kişilerin faydalanabildiği yerlerdi. Yükseköğrenim eğitimi alma fırsatı son elli yıllık dönemde; sadece gelişmiş ülkelerdeki zengin kesimin faydalanabildiği bir imkânın ötesine geçerek, gelişmekte olan ülkelerden birçok kişinin elde edebildiği ve nispeten kolay ulaşılabilen bir hak olmuştur. 2002 yılında dünyanın en prestijli üniversiteleri arasında kabul edilen Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (The Massachusetts Institute of Technology - MIT), Açık Ders Malzemeleri (ADM) projesini başlatarak geniş kitlelerin bilgiye ulaşmasındaki önemli bir engeli ortadan kaldırmıştır” (Johansen ve Wiley, 2010: 1042).

İnsan Hakları Evensel Bildirgesinin 26. Maddesinde yer alan “her bireyin eğitim hakkı vardır, teknik ve mesleki öğretimden herkes istifade edebilmelidir” açıklamasından hareketle; bireylerin evrensel eğitim hakkına erişmesine olanak sağlayan (Caswell, Henson, Jensen and Wiley, 2008) MIT ADM projesi, öğretim materyallerinin birleşik biçimde sunulduğu geniş kapsamlı geliştirilmiş ilk projedir (Johnstone, Poulin, 2002: 48).

Açık ders malzemeleri (ADM) projesi; üniversitede ders veren akademisyenlerin hiçbir karşılık beklemeden, kendi oluşturdukları sunum, ders notu, video, okuma parçaları, deneme sınavları, ders izlencesi vb. ders malzemelerini diğer eğitimcilerle, öğrencilerle, yaşam boyu öğrenme deneyimi yaşamak ve güncel bilgilere ulaşarak

kendisini bir konuda geliştirmek isteyen herkesle, kolay erişilebilir bir arama sistemiyle ücretsiz olarak paylaşılmasıdır.

“4 Nisan 2001 tarihinde MIT Rektörü Charles M. Vest, üniversitenin hemen hemen bütün ders materyallerini 10 yıl içerisinde internet üzerinden ücretsiz erişime sunacağını açıklamıştır. Bu yeni program, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Açık Ders Malzemeleri Projesi (MIT-OpenCourseWare-OCW) olarak tanınmaktadır. MIT ADM Projesinde öncelikli amaç; tüm dünyadaki eğitimciler, öğrenciler ve bireysel öğrencilerin hemen hemen tüm MIT ders materyallerine ücretsiz erişebilmesini sağlamaktır” (Caswell, Henson, Jensen ve Wiley, 2008).

MIT’nin hedefi dünya genelinde tüm üniversitelerin izleyip örnek alacağı ve gelişmesine katkı sağlayacağı bir model oluşturmaktır. “MIT ADM Projesinden beklenen önemli sonuçlardan birisi de, bu uygulamanın bir harekete dönüşmesi ve dünya genelinde eğitimcileri ve öğrencileri etkilemektir” (Margulies, 2004).

“MIT’de ADM Projesinin çekirdek ekibinde yer alan Miyagawa, açık ders malzemelerini aslında yayıncılık girişiminin 21. yüzyıla adaptasyonu olarak tanımlamaktadır” (Lerman ve Miyagawa, 2002). Uzaktan eğitim girişimi olarak kabul edilemeyecek bir uygulama olan ADM projesinin temeli sadece öğretim materyallerinden oluşan bir koleksiyon oluşturmaktır. Sunulan elektronik materyallerden nasıl faydalanacaklarına kullanıcıların kendileri karar verecektir. İnternetin, bilgi ve öğretim materyalleri paylaşımı için kullanılması aslında yeni bir uygulama değildir.

Pek çok üniversitede öğretim elemanlarının bireysel olarak öğretim materyallerini paylaştıkları, herkesin ulaşabileceği internet siteleri vardır. Bu noktada doğal olarak sorulması gereken soru şudur: Hâlihazırda var bu uygulamalardan ve bu internet sitelerinden ADM’ni ayıran nedir? ADM’ni bu çok çeşitli inisiyatiflerden ayıran yönler şu şekilde sıralanabilir: (a) MIT’nin önerdiği tüm dersler için sistematik olarak web siteleri oluşturma hedefi, (b) öğretim elemanlarının bireysel anlamda çok fazla çaba harcamadan web sitelerini oluşturabilmeleri için yardımcı olacak bir merkezi destek organı kurulmasına yönelik planları, (c) tüm dersleri kapsayan tek bir aranabilir organize yapının oluşturulması, (d) MIT’nin üniversite operasyonlarının kalıcı bir özelliği olarak ADM web sitesine verdiği destek, (e) sunulan derslerin "görünüş

açısından" tutarlı olmasını hedefleyen ancak çok da fazla sınırlayıcı olmayan bir plan sunması ve (f) kar amacı gütmeyen eğitim ve araştırma amaçlı tüm çalışmalarda ADM materyallerinin özgürce ve açıkça yeniden kullanılabilmesine izin verme yönünde aldıkları karar (Lerman ve Miyagawa, 2002).

2.1.2. MIT’de açık ders malzemeleri deneyimi

Açık ders malzemeleri projesinin ortaya çıkmasına öncülük eden girişim, MIT Eğitim Teknolojisi Konseyi (MITCET-The Massachusetts Institute of Technology Council on Educational Technology) ile başlamıştır.

“2000 yılı baharında MITCET’de, yeni bir hayat boyu öğrenme programı başlatılmıştır ve bu programın uygulanması amacıyla MIT topluluğunun farklı üyelerini bir araya getiren (öğretim üyeleri, yöneticiler ve yüksek lisans öğrencileri) bir çekirdek ekip oluşturulmuştur. Mühendislik Fakültesi Dekan Yardımcısı Dick Yue'nin liderlik ettiği ve Booz Allen ve Hamilton, Inc. firması danışmanlarından oluşan bir grup tarafından desteklenen ekibin amacı, MIT'nin hedef pazarına güncel sorunlar ve gelişmekte olan alanlarla ilgili nasıl çevrimiçi eğitim modülleri üretebileceği yönünde tavsiyede bulunmaktır” (Lerman ve Miyagawa, 2002).

MIT'deki ekibin beklenmedik önerileri olmuştur. Onlar, MIT'de kullanılan ders malzemelerinin özgürce ve açıkça paylaşımını önerdi. Bu vizyoner girişimin başlatılmasıyla, MIT, üniversiteler ve diğer kuruluşların dünyaya serbestçe öğretim yapmakla ulaşabilecekleri fırsatlara giden yolu açmıştır. ADM projesi vasıtasıyla üniversiteler bilgi ve uzmanlıklarını açıkça ve kolay erişilebilir bir biçimde paylaşabileceklerdi (Caswell, Henson, Jensen and Wiley, 2008).

MITOPENCOURSEWARE
MASSACHUSETTS INSTITUTE OF TECHNOLOGY

[SIGN UP FOR OCW NEWS](#)

[Home](#) [Courses](#) [Donate](#) [About OCW](#) [Help](#) [Contact Us](#) [Advanced Search](#) [Email this page](#)

Get Started with OCW

- VIEW ALL 2000 COURSES
- Most Visited Courses
- OCW Scholar
- Editor's Picks
- Audio/Video Courses
- Translated Courses
- New Courses

Find Courses

- Architecture and Planning
- Engineering
- Health Sciences and Technology
- Humanities, Arts, and Social Sciences
- Management
- Science
- Other Programs
- Cross-Disciplinary Topics
- Supplemental Resources
- View All Departments

Highlights for High School

Other Resources

- Archived Courses
- MIT Curriculum Guide

Unlocking Knowledge, Empowering Minds.

Free lecture notes, exams, and videos from MIT. No registration required.

[Learn more](#)

"OpenCourseWare is exactly the kind of thing that universities should be doing."

Larry Birenbaum
MIT Class of 1969 and OCW supporter
United States

[Read more](#)

FEATURED COURSES

Nuclear Engineering

A panel of MIT nuclear engineering, public health and risk assessment specialists [convened to explain how nuclear reactors work](#) and the unfolding situation in Japan.

The Nuclear Science and Engineering department at MIT have published [more than 30 courses on OCW](#), covering introductory overviews to special topics on the subject.

[Previous features](#)

OCW is grateful for the support of:

Ab Initio
Ab Initio and OpenCourseWare:
Built on fundamentals

[Learn more about Corporate support](#)

A DECADE OF OPEN SHARING

CELEBRATING 10 YEARS of OCW

On April 4, 2011, MIT will celebrate the 10th anniversary of OCW's announcement. [Learn more](#) about our first decade of open sharing.

SUPPORT OCW

Your contribution helps us share MIT's course materials with the world. [Learn more about giving to OCW.](#)

DONATE NOW

Your Amazon.com purchases can help support OCW. [Learn more.](#)

MIT NOTICE

MITsdm
system design and management

MS in Engineering and Management

[Learn more](#)

MIT © 2002-2011 MIT

RSS RSS Feeds [Privacy and Terms of Use](#) [Site Map](#) [Cite OCW Content](#)

Your use of the MIT OpenCourseWare site and course materials is subject to our Creative Commons License and other terms of use.

OCW CONSORTIUM

Şekil 1. MIT Açık ders malzemeleri internet sitesi giriş sayfası ara yüzü

Uygulamaya başlandığı 2002 yılından itibaren yoğun bir ilgi gören MIT ADM Projesi kısa süre içerisinde etki alanını genişletmiştir.

Margulies (2004), "Açık paylaşımın yeni modeli" isimli çalışmasında, MIT ADM ile ilgili önemli verileri paylaşmıştır. Margulies'in tespitlerine göre: "2004 yılı itibarıyla MIT ADM sitesini günde ortalama olarak 11.000 kişi ziyaret etmiştir, bu da ayda çeyrek milyon kişiden fazla ziyaretçi demektir. Ziyaretçilerin yaklaşık %45'i Amerika ve Kanada'dan ders materyallerine erişirken Güney Amerika Ülkeleri dışında Çin, İngiltere, Almanya, Hindistan ve Brezilya en çok ziyaretin yapıldığı ülkelerdi. Ziyaretçilerin yaklaşık %52'si

kendilerini “kendi kendine öğrenen kişi” olarak tanımlarken, %31’i kendilerini “bir eğitim kurumunda kayıtlı öğrenci”, %13’ü ise eğitimci olarak tanımlamıştır. Biliyoruz ki MIT ADM projesinde eğitimciler öncelikle ulaşılması hedeflenen kişiler arasındadır. Çünkü onlar sayesinde MIT ADM çok daha fazla kişiye ulaşırken dünya genelinde eğitim alanında güçlü bir etki ulaştırabilecektir. MIT ADM internet sitesinde kullanıcılara ders materyallerini incelemelerindeki öncelikli amaçlarının ne olduğuna yönelik yapılan ankette; eğitimcilerin %57’si kendi derslerinde kullanmak veya ders müfredatlarını geliştirmek için kullandıklarını belirtmiştir. %33’ü araştırmalarını geliştirmek amacıyla, %7’siyse öğrencilerinin tavsiyesi sonucunda MIT ADM sitesini kullandıklarını söylemiştir”.

MIT ADM sitesi 2009 yılının Ekim ayında ise aylık 1,2 milyon ziyaretçi sayısına ulaşmıştır (Perkins, 2010: 14). Bu veriler de göstermektedir ki; MIT ADM projesi başlangıcından sonra kısa bir süre içerisinde tüm dünyada akademik çevrelerde tanınmış ve derin etkisini hissettirmiştir.

2.1.3. MIT’de açık ders malzemeleri projesinin Dünya genelindeki etkisi

Dünya genelinde üniversiteler bazında ADM siteleri hazırlanırken, Amerika Birleşik Devletleri merkezli Hewlett Vakfının destekleyicisi olduğu projenin çatı kurumu olan ADM Konsorsiyumu (OpenCourseWareConsortium) oluşturulmuştur. ADM projesinin bir üyesi olan ve bu konuda çalışmalarına devam eden Hewlett Vakfı, dünya genelinde üniversiteleri ve yüksekokulları kendi ders kaynaklarını oluşturma ve paylaşma konusunda teşvik etmektedir.

Hewlett Vakfı, adı ADM girişimleri ile birlikte anılan bir kurumdur. Vakıf, 2002 yılında “Yüksek kalitede öğrenme materyallerine erişimin artırılması için bilgi teknolojilerinden yararlanılması” hedefinin stratejik planına dahil edilmesinden sonra ADM konusunda çalışmalarını üç ekseninde sürdürmektedir: (a) yüksek kalitedeki içerik geliştirilmesi için finansal destek, (b) içeriğe erişim konusundaki engellerin ortadan kaldırılması ve (c) kullanımın teşvik edilmesidir. Hewlett Vakfı’nın ADM girişimini parasal olarak desteklemesinin temelinde dünyada üretilmiş olan bilginin “kamusal bir ürün” olarak görülmesi ve “teknolojinin, özellikle küresel ağın (www) herkese bu bilgiyi paylaşma, yararlanma ve farklılaştırarak kullanma konusunda büyük olanaklar sağlamasıdır” (Özkul, 2011).

2003 yılında kurulan ve halen Peiking, Tsinghua, Beijing Jiaotong, Dalian, Central South, Xi’an Jiaotong, Central Radio and TV, Sichuan, Zhejiang ve Beijing National Üniversitelerinin üyesi olduğu Çin Eğitsel Açık Kaynaklar Organizasyonu (The China Open Resources for Education-CORE-www.core.org.cn) MIT ADM

internet sitesinin bir benzerini oluşturarak üyelerinden kendi ders malzemelerini paylaşımlarını ve MIT'nin derslerini de tercüme etmelerini organize etmiştir (Johnstone, 2005: 16).

Aynı dönemde Latin Amerika, İspanya ve Portekiz'deki 720'den fazla yükseköğretim ve üniversitenin üyesi olduğu Universia Konsorsiyumu (Universia Consortium-<http://ocw.universia.net>) MIT ADM projesinin 75 dersinin İspanyolca ve Portekizce çevirilerinin yapılmasını ve paylaşılmasını sağlamıştır (Johnstone, 2005: 17).

13 Mayıs 2005'te Japonya'da en prestijli üniversiteler arasında kabul edilen 6 üniversitenin (Keio, Kyoto, Dsaka, Tokyo Institute of Technology, The University of Tokyo ve Waseda Üniversiteleri) rektörleri Japonya Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumunu (<http://www.jocw.jp>) oluşturduklarını duyurmuşlar ve bu üniversiteler, MIT ADM Projesine uyumlu bir şekilde ders malzemelerini oluşturarak yayınlamışlardır (Johnstone, 2005: 17).

21 Mart 2011 tarihi itibarıyla resmi internet sitesindeki bilgilere göre; ADM Konsorsiyumu (OpenCourseWareConsortium), ABD'de 50, Kanada'da 4, Meksika'da 4, Dominik Cumhuriyeti'nde 2, Kosta Rika'da 1, Kolombiya'da 4, Venezuela'da 7, Peru'da 2, Şili'de 2, Brezilya'da 6, Birleşik Krallık'ta 7, Fransa'da 3, İspanya'da 40, Hollanda'da 3, Danimarka'da 1, Polonya'da 1, Avusturya'da 1, Nijerya'da 1, Güney Afrika'da 3, Kenya'da 1, Rusya'da 3, İran'da 4, Suudi Arabistan'da 5, Afganistan'da 1, Pakistan'da 1, Hindistan'da 4, Çin'de 2, Güney Kore'de 14, Japonya'da 27, Endonezya'da 4, Avustralya'da 1 ve Türkiye'de 3 üyesi ile çalışmalarına devam etmekte ve üye sayısını arttırarak etki alanını genişletmektedir.

2.1.4. Açık ders malzemeleri ile ilgili Türkiye'deki uygulamalar

Türkiye'de her geçen yıl üniversite sayısının artması, hem öğretim elemanı hem de Türkçe ders kaynakları eksikliği, MIT'deki açık ders malzemeleri projesi uygulamasına benzer şekilde internet üzerinden, ülke çapında herkese açık, ücretsiz ve kaliteli ders kaynaklarının oluşturulması ve sunulması fikri, Türkiye Bilimler Akademisi'nin (TÜBA) gündeminde ilk olarak 2006 yılının ortalarında yer almış ve böyle bir projenin başlatılması oy birliği ile uygun görülmüştür.

Türkiye’de açık ders malzemeleri konusundaki faaliyetler, Türkiye Bilimler Akademisi’nin (TÜBA) 19 Ekim 2006’da üniversite rektörlerine ilettiği bir mektupla başlamıştır. Yürütülen çalışmalar kapsamında Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu (UADMK) kurulmuştur. Bu konsorsiyum Temmuz 2010’dan itibaren MIT ADM Konsorsiyumuna yabancı üye olmuştur (Türkiye Bilimler Akademisi, 2011).

2.2. Masaüstü Yayıncılık Teknolojileri

Bu bölümde araştırmanın uygulama sürecinde çalışma grubuyla işlenen derslerde takip edilen görsel iletişim tasarımı alanındaki masaüstü yayıncılık teknolojileri konularına değinilmiştir. Bölümde; basım sektörünün doğuşu, gelişmesi, masaüstü yayıncılık kavramı, masaüstü yayıncılık araçları ve masaüstü yayıncılık süreci incelenmiştir.

2.2.1. Matbaacılığın doğuşu ve gelişmesi

Yazının ve matbaacılığın bulunuşu, insanlık tarihinin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. Yazı sayesinde insanoğlu deneyimleriyle edindiği bilgileri, toplanabilir, iletebilir ve saklanabilir hale getirmiştir. Matbaacılığın var oluş nedeni olan yazı ile saklanabilir hale gelen bu bilginin tek kaynaktan geniş bir kitleye ulaştırılabilmesi ise endüstriyel baskı tekniklerinin bulunması ile sağlanmıştır.

Uygarlığın hızlı bir biçimde gelişmesine öncülük eden matbaa, önceleri yazı ve resimlerin kâğıt, karton veya çeşitli materyaller üzerine aktarılmasını sağlayan ilkel bir düzenek iken, teknolojik ve kültürel atılımların gerçekleşmesine katkıda bulunan önemli bir araç olmuştur. Bu arada kendi gelişmesinin de yolunu açmıştır. Sonunda basım endüstrisi çağdaş toplumların vazgeçilmez bir parçası ve çağdaş uygarlığın başlıca öğelerinden biri olmuştur. Kitle iletişiminin başlangıcı olarak kabul edilen matbaacılık; aynı zamanda sosyal, politik ve kültürel açıdan gelişmelerin ve ilim, din, politika ve düşünce şekillerinin oluşmasında da araç olmuştur.

Bilginin insanlar arasında paylaşımına olanak sağlayan iletişim araçlarından dil ve yazıdan sonra ortaya çıkan matbaanın, insanlığa sağladığı kazanımlardan söz edilirken sıklıkla vurgulanan avantajlar şunlardır (Çakın, 2004: 153).

- Bilginin kayıt altına alınmasının kolaylaşması,
- Kısa bir sürede bilgi kaynaklarından çok sayıda elde edilebilmesi,
- Bilgi kaynaklarının fiyatlarında büyük düşüşler yaşanması,
- Okuryazar sayısının artmaya başlaması ve
- İnsanların eğitim düzeylerinin yükselmesi.

“İngiliz düşünür Francis Bacon (1561-1628) günümüzden yaklaşık 400 yıl önce, sonuçları ve etkileri açısından yaşanmakta olunan dünyanın çehresini değiştiren üç temel buluşun altını çizer. Bunlar önem sırasına göre; matbaa, barut ve pusuladır” (Çakın, 2004: 153). Aydınlanmanın başlangıcı olarak görülen matbaanın bulunması aynı zamanda işitsel iletişimin üstünlüğünün görsel iletişime geçişinde de araç olmuştur.

“Basımcılığın tarihi incelendiğinde, ilk baskının Çin’de yapıldığı ve basılı ilk kitabın M.S. 868 yılında Wang Chieh tarafından basılan ve sayfaları inceltirilerek düzleştirilen ağaç bloklardan oluşan “Elmas Sutra” (Diamond Sutra) olduğu bilinmektedir” (Walker, 1992: 7). Çinliler bu kitapların baskısında metal harfler değil, tahtadan yapılmış ve klişe tarzında kalıplar kullanmışlardır. Bu kalıplarda, ağaç bloklar oyularak basılacak iş kabartma haline getiriliyor, daha sonra fırça ile kalıba mürekkep sürülüp, preslenerek bir yüzeye baskı yapılıyordu. Daha önceleri kullanılmakta olan bir sistemi geliştiren Gutenberg’in, metal harf “hurufat” ile baskı yapma fikri ise bugünkü matbaacılığın başlangıcı sayılmaktadır.

Tüm bu bilgiler ışığında matbaacılığın icadındaki evreler şöyle sıralanabilir: Yazının evrimi, Doğu’da teknolojik kökler, kâğıdın bulunması ve yeniden kullanılabilir metal harflerin kullanıldığı tipografik baskının bulunması.

Matbaacılığın icadını besleyen teknolojik gelişmeler			
1	2	3	4
Yazının Evrimi	Doğu'da Teknolojik Kökler	Kağıdın Bulunması	Tipografik Baskı Tekniğinin Bulunması
			

Şekil 2. Matbaacılığın icadını besleyen teknolojik gelişmeler

2.2.1.1. Yazının evrimi

İnsanı insan yapan, diğer canlı türlerinden ayıran özelliklerin başında, insanın düşünme ve dil becerisine sahip olması, dolayısıyla konuşabilmesi gelmektedir.

“İnsanın çok uzun bir zaman süreci içerisinde geliştirdiği bu yetenek, ona öteki canlı türleri arasından sıyrılarak üstün bir varlık olması, insan olması özelliğini kazandırdı. Dil becerisi ve konuşma yeteneği, insanın anlık deneyimleriyle edindiği bilgileri başka sorunların çözümünde kullanabilmesine, başkalarının deneyimlerinden ve bunlara dayalı bilgilerden yararlanabilmesine, sorunların çözümünde bunları kullanabilmesine olanak sağlıyordu. Konuşabilen, yani sözlü olarak iletişim kurabilen insan, kendinden öncekilerin biriktirdiği bilgileri kazanıyor, buna kendi bilgilerini katıyor ve bunları kendisinden sonra gelenlere aktarabiliyordu” (Hoijer, 1965: 197).

“Yazının bulunması ile bu deneyimlere zaman ve mekânda değişmezlik, kalıcılık ve yaygınlık özelliği kazandırılmıştır. On binlerce yıldan beri resimler, göstergeler ve tasvirler aracılığıyla mesaj iletmenin sayısız yolu bulunmuştur. Ama yazının kendisi ancak, kullanıcıların düşündükleri ve hissettikleri ya da ifade edebildikleri her şeyi somutlaştırıp açıkça belirleyebilecekleri düzenli bir gösterge ya da simgeler bütünü oluşturulduktan sonra ortaya çıkmıştır. Böyle bir sistem bir günde oluşmamıştır. Yazının tarihi uzun, yavaş ve karmaşık bir tarihtir” (Jean, 2006: 12).

“Yazı benzeri piktografik işaretlerin çok daha önceleri kullanıldığı bilinse de, ilk olarak Sümerler sistemli yazıyı kullanmıştır. Yaygın olarak kabul gören bilgiye göre;

Mezopotamya’da yaşayan Sümerler’in M.Ö. 3000 yıllarında yazıyı icat ettiği bilinmektedir” (Meggs ve Purvis, 2006: 6).



Şekil 3. Sümerlere ait yaklaşık M.Ö. 3100 yıllarından erken dönem piktografik tablet (Meggs ve Purvis, 2006: 6)

Sümer yazısının ilk yaygın örnekleri, zirai ürünlerini temsil eden tahıl, koyun, dana vb. şekillerden oluşmaktadır. Toprak hamurundan yapılan kil üzerine sembolize şekillerden oluşan yazıların, senet, borç belgesi benzeri belgeler olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonraki yıllarda gelişmelerle Sümer yazısı, eşya ve insan isimlerini içeren 1200 piktografik sembollü bir iletişim aracı olmuştur. Zamanla yazının piktografik nitelikleri, çizgisel formlar (cuneiform) kazanarak alfabe benzeri şekillere dönüşmüş ve fonolojik unsurlar içermeye başlamıştır.

“Alfabenin evrimi ve bugün kullandığımız Latin alfabesine ulaşması, Semitik bir ırk olan Fenikeliler’in, Sümerler’in yazı sistemi üzerine geliştirdiği sembollere dayanmaktadır. Mezopotamya’nın kuzey batısında, bugünkü Lübnan çevresinde yaşayan deniz ticareti ile meşhur Fenikeliler M.Ö. 2. milenyumda Fenike (Semitik) alfabesini icat etmişlerdir” (İlyasoğlu, 2005).

2.2.1.2. Doğu’da teknolojik kökler

Matbaacılığın başlangıcı olarak kabul gören hareketli metal harflerle (hurufat) yapılan endüstriyel baskı tekniği (tipografik baskı), basımcılık tarihinin kısa bir dönemini oluşturmaktadır. Bu buluştan çok daha önceleri metal veya tahta levhalar üzerine, çoğaltılmak istenen metnin oyulmasıyla oluşturulan “klişe”ler ile baskı yapıldığı ve yine hareketli harflerin kullanıldığı bilinmektedir. Yapıldığı dönemlerde sanat olarak kabul edilen klişe baskı tekniği ilk olarak Uzakdoğu’da kullanılmıştır.

“Kesin bir tarihin belirtmesi mümkün olmamakla birlikte, bilinen ilk klişe baskı Japonya’da İmparatoriçe Shotoko (Ölümü M.S. 769) devrine aittir. Ayrıca bu baskı tekniği Çin’de ise Tang sülalesi (618-906) zamanında gelişmeye başlamış ve Feng Tao zamanında Konfüçyüs klasikleri yayınlanmaya başlamıştır” (Topdemir ve Polat, 2004: 82).

“Hareketli harflerle baskı tekniği de 11. yüzyılda Pi Sheng tarafından Çin’de bulunmuş, 13. Yüzyıla kadar Uzakdoğu’da Çin, Kore ve Japonya’da da kullanılmıştır. Ancak alfabelerinin ideografik (harflere dayalı olmayıp, düşünceyi veya fikri sembol ve işaretlerle anlatan yazı biçimi) olması hareketli harflerle baskının Uzakdoğu’daki gelişimini önlemiştir” (Meggs ve Purvis, 2006: 7). Basımın icadındaki önemli köklerden birisi de Mısır ve Çin’de baskı taşıyıcı materyallerin (papirüs ve kağıt) geliştirilmesi sürecidir.

2.2.1.3. Kâğıdın bulunması

“Yakın bir döneme kadar, matbaada üzerine baskı yapılabilen tek malzeme kâğıttı. Bu bakımdan kâğıt, matbaacılığın bağımlı olduğu, onsuz varlığını sürdüremeyeceği bir üründü. Aynı zamanda kâğıt, üzerine yazı yazılan bir nesne olarak matbaacılıktan bağımsız bir üretim dalıdır ve kâğıt üretimi matbaacılığın icadından çok öncelere dayanmaktadır” (Duran, 1991: 22).

Kâğıttan önce, düzgün taş, kemik, çömlek gibi malzemeler, tunç, bakır, gümüş gibi madenler, tahtalar veya ağaç kabukları, çeşitli hayvan derileri yazı taşıma aracı olarak kullanılmıştır. Günümüzde kullandığımız kâğıda en yakın yazı materyalleri ise papirüs ve parşömendir.

M.Ö. 4000’li yıllarda Mısırlılar tarafından kullanılmaya başlanan ve pek çok Batı dilindeki kâğıt (paper, papier, papiro vb.) kelimesinin kökeni olan papirüsün en önemli özelliği kolay taşınabilmesi, kolay yazı yazılabilmesi ve istenilen büyüklükte yapılabilmesi idi. Papirüs, Nil Nehri kıyılarında yetişen aynı adlı bitkinin kamış kısmının ince dilimlenmesiyle oluşan yaprakların çaprazlamasına birbiri üzerine örülüp bunların nemlendirilmesi ve daha sonra preslenerek ağırlık altında kurutulması ile yapılmaktaydı. Katlanmaması, ince olduğu için yalnızca tek bir yüzeyinin kullanılması ve nemli ortamlarda çabuk deforme olması nedeniyle uzun süre saklanacak, önemli belgeler için papirüs yetersiz kalmaktaydı. Bu dezavantajları ortadan kaldırmak için sonraları çeşitli hayvan derileri yazı materyali olarak kullanılmıştır.

Derinin yazı malzemesi olarak kullanılması çok eskilere gitmekle birlikte, özellikle yazı yazmaya elverişli hale sokulması M.Ö. 3. yüzyıl içinde olmuştur. Koyun, keçi, ceylan ve özellikle dana derisinden yapılan bu materyallere parşömen denilmektedir. Parşömen ise, yapımının zorluğu ve çok sayfalı belgelerde ağırlığından dolayı taşıma ve okuma güçlüğü oluşturması nedeniyle yerini kâğıda bırakmıştır.

“İnsanlık tarihinin önemli buluşlarından olan kâğıdın ilk kez Çin’de yapıldığı konusunda genel bir görüş birliği vardır. Ts’ai Lun isimli Çinlinin M.S. 105 yılında kâğıdı bulduğu söylene de bu tarihten daha önce kâğıdın Uzakdoğu’da yapılmış olabileceği tezleri de bulunmaktadır. Yine de tüm kaynaklarda ilk olarak kâğıdı yapan kişi olarak belgelenen Ts’ai Lun bugün kullandığımız kâğıdın mucidi olarak yer almaktadır. 19. Yüzyılda İngiltere’de fabrikasyon sisteminde kâğıt üretimi yapılana kadar Ts’ai Lun’un kâğıt üretim yöntemi güncelliğini korumuştur” (Meggs ve Purvis, 2006: 34).

2.2.1.4. Tipografik Baskı Tekniği

Yaklaşık 6000 yıllık bir geçmişi olan basımcılık zanaatını geliştiren ve endüstriyel baskı tekniklerinin mucidi olarak kabul edilen kişi Gutenberg’dir. Alman Johannes Gutenberg, tek tek harflerden oluşan ve baskıdan sonra yeniden başka baskılar için kullanılabilen metal harfler (hurufat) geliştirmiş ve bu hurufatları yan yana getirerek baskı yapmayı denemiştir. Tipografik baskı denilen bu teknik, modern matbaacılığın da başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

“1444 yılında Gutenberg tarafından bir matbaa kurulmuş ve bu matbaada hazırlanan ilk kitap olan 42 Satırlık Gutenberg İncil’inin basımı (Gutenberg Bible) ise 1456 yılında tamamlanmıştır” (Bann, 2006: 8).

2.2.1.5. Baskı Makinelerinin Üretimi

“Basımcılığın ikinci büyük atılımı, 1804 – 1822 yılları arasında Friedrich König tarafından gerçekleştirilmiştir. König tahta ve demir çubuklardan yapılan el ile çevirmeli ilk baskı makinesini 1811 yılında çalıştırarak patentini almıştır. König daha sonra Times Gazetesi’ne makine üretmiştir. 1817 yılında Andreas Bauer ile ortaklık kurarak ürettikleri König - Bauer markalı baskı makineleri ile uzun yıllar basım sektörünün önde gelen kuruluşlarından olmuştur” (Evliyagil, 1993: 29).

2.2.1.6. Türkiye’de basım

Osmanlı tarihinde İstanbul’un Fethi’ne yakın bir tarihte geliştirilen endüstriyel baskı teknikleri Avrupa’da çok kısa bir zaman içerisinde hızla yayılırken Türkiye’ye yaklaşık 300 yıllık bir gecikmenin ardından İbrahim Müteferrika ile gelebilmiştir. Bu gecikmenin yanında Türkiye’de matbaacılık ağır adımlarla ilerlemiş ve gelişimi ve yaygınlaşması da çok uzun zaman almıştır.

Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, Gutenberg Matbaası’ndan sonra Avrupa’da basımcılığın büyük bir hızla yayıldığı görülür. “1500 yılına kadar Avrupa’da kurulan toplam matbaa sayısının 1700’ü bulunduğu görülmektedir” (Johnson, 1973: 73). “Yaklaşık ilk elli yıl içerisinde matbaanın Avrupa’da girmediği ülke pek kalmamıştır. Osmanlı Devleti içinde de ilk matbaanın Avrupa’dan sürülen Museviler tarafından 1494 yılında, II. Beyazıd’ın (1481-1512) izniyle kurulduğu, bunu 1565 yılında Ermeni matbaasının, 1627’de Rum matbaasının, 1703’te Cizvit matbaasının izlediği bilinmektedir” (Ersoy, 1995: 18-21). Müteferrika Matbaası’na kadar Osmanlı topraklarında azınlıklar tarafından otuz yedi matbaanın kurulduğu da belirtilmektedir (Baysal, 1991: 70, Akt: Çakın, 2004).

“İlk Türk matbaası kuruluncaya kadar ülkemizde Türkçe kitap basılmamıştır. Bu durumun ortaya çıkmasında, o zamana kadar bir Türk matbaasının kurulmamış olmasının yanında, azınlıklara Türkçe ve Arapça kitap basmama koşuluyla matbaa kurma izni verilmesinin de elbette ki büyük payı olmuştur. Ancak Türkiye dışında, 1728’den önce Türkçe ve Arapça kitap

basıldığı bilinmektedir. Örneğin, İbn Sînâ'nın el-Kânûn fi't-Tıb (Tıb Kanunu) adlı yapıtı 1593'te ve Nasîrüddîn et-Tûsî'nin Tahriru Öklides fi Usulî'l Hendese (Geometrinin Temel İlkeleri Üzerine Eukleides'in Kitabı) adlı kitabı da 1594'te basılmıştır" (Topdemir ve Polat, 2004: 83).

"Türkiye'de matbaanın kurulması için teşebbüs eden ilk Türk ise dönemin Fransa Elçisi 28. Mehmet Çelebi'nin oğlu Sait Çelebi'dir. Fransa'da kaldığı süre içerisinde matbaacılığın sosyal ve kültürel hayata katkılarını gözlemleyen Sait Çelebi Türkiye'de İbrahim Müteferrika ile anlaşarak matbaa kurma çalışmalarına girmiştir" (Güz, 1989).

"1726 yılında İbrahim Müteferrika ve Sait Efendi Türkçe kitap yayımlamak amacıyla matbaa açılmasına izin verilmesi için hazırladıkları dilekçeyi Sadrazam İbrahim Paşa'ya sundular. III. Ahmet'in, 5 Temmuz 1727 tarihli fermanıyla matbaanın kurulmasına ve dini içerikli kitaplar hariç diğer kitapların basılmasına izin verilmiştir" (BYEGM, 1979: 8).

İbrahim Müteferrika'nın konağında kurulan matbaada 1729 yılında basımı gerçekleştirilen Vankulu Mehmet Efendi'nin "Kitab-ı Lugat-ı Vankulu" isimli kitabı Müteferrika'nın matbaasında basılan ilk Türkçe kitaptır. Aynı zamanda bu tarih Osmanlı İmparatorluğunda Türkçe kitap yayımcılığının da başlangıcı sayılır.

"Kitap basımı zamanla toplumda bilgi birikiminin artmasını ve kültür düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. Ancak matbaanın kuruluşundan sonra Osmanlı'da ilk yüzyıl içerisinde sadece 180 farklı kitap basılabilmıştır" (BYEGM, 1979: 9). Bu sayının çok az olması ve yıllar içerisinde de basımevleri sayısının yavaş artması nedeniyle Türk Toplumunu için matbaanın etkilerinden faydalanma süreci oldukça uzamıştır.

Bu durumun nedenleri arasında, matbaanın gelişmesi için gerekli olan sosyal, kültürel ve eğitimsel ortamın olmaması, ekonomik yetersizlikler, yeterli kâğıt üretilmemesi ve yetişmiş eleman eksikliği gibi altyapı eksiklikleri sıklıkla vurgulanmaktadır. 18. yüzyıl sonlarından itibaren bu alanlardaki gelişmeler matbaacılığa hızla yansımıştır.

"Matbaa; eğitim ve öğretimi, bilgi ve haber iletişimini kolaylaştırmıştır. 1831'den sonra gazete ve dergilerin ortaya çıkması, toplumun ülke ve dünya olayları

hakkında kısa sürede geniş bilgi almasını, kendini, önemli politik ve sosyal meseleleri daha iyi tanımasını sağlamıştır” (Akyüz, 1988: 5).

2.2.2. Masaüstü Yayıncılık Kavramı

Kurum, marka, ürün, hizmet veya bir fikrin tanıtımının, hedefine uygun, akılda kalıcı ve etkin olarak yapılabilmesi uzmanlık gerektirmektedir. Bu çalışmaların doğru kanallar kullanılarak yapılmasının sağlanması da başka bir uzmanlık alanıdır.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte geleneksel anlamda uzun süre kullanılan basılı reklâmların alternatifi veya tamamlayıcısı olarak; radyo ve TV reklâmları, mailing reklâm ve diğer internet reklâmları, açık hava reklâmları gibi birçok tanıtım kanalı ortaya çıkmıştır. Tüm bu çeşitliliğe karşın basılı tanıtım materyallerini kullanmak, reklâm verenlerce halen yoğun olarak tercih edilen tanıtım yöntemlerindendir. Çünkü kitap, dergi, afiş, gazete, el ilanı gibi basılı tanıtım ve yayın materyallerinin, kullanıcının elinde hareket edebilmesi yani taşınabilir olması, okunması ve bakılması için herhangi bir cihaz (TV, bilgisayar, telefon vb.), yazılım ve enerji gerektirmemesi, elektronik ortamlardaki gibi sistem hataları ve virüs tehlikeleri içermemesi nedeniyle diğer ortamlara göre daha avantajlıdır.

80’li yılların ortalarına kadar gazete, kitap, afiş, broşür tasarımları oluşturulurken; grafik tasarımcı veya ressam tarafından, eskizler yapıldıktan sonra, uygulanmasına karar verilen tasarım planı milimetrik kâğıda çizilmiştir. Sayfa düzenlenmesi adı verilen bu aşamada grafik tasarımcı, tasarımda kullanılacak yazı, resim ve yardımcı elemanların yerlerini (çizgi ve çerçeveler) bu plan üzerinde ayrıntılı olarak tespit etmiştir. Dizgi makinelerinde dizgisi yapılan metinler ve filmleri oluşturulmuş görsel materyaller, hazırlanan plana göre pikajör tarafından sayfaya yerleştirilmiş, son olarak da bu sayfaların baskıda kullanılabilir filmleri çekilmiştir.

1985 yılından itibaren oldukça karmaşık işlemler içeren, büyük mekân ve çok sayıda çalışan gerektiren basım öncesi işlemlerde yeni bir çağ başlamıştır. Aldus firması tarafından hazırlanarak piyasaya sürülen ilk masaüstü yayıncılık yazılımı olan Page Maker, kısa zaman içerisinde yaygınlaşarak basım yoluyla çoğaltılacak tanıtım materyallerinin hazırlanmasında büyük mekân ve çok çalışan ihtiyacını ortadan kaldırmıştır. Bir çalışma masasının üzerine sığabilecek cihazlar ile (bilgisayar, yazılım,

lazer yazıcı) grafik tasarım uygulamalarının yapılabildiği bu sistem “Masaüstü yayıncılık” (Desktop Publishing) olarak adlandırılmıştır.

Günümüzde tasarımcılar, masaüstü yayıncılık sistemlerini kullanarak tasarımlarını bilgisayar ortamında hazırlayabilmekte ve oluşturulan tasarımları fotomekanik yöntemlere ihtiyaç duymadan film çıkış veya kalıp çıkış (computer to plate) cihazları ile baskıda kullanılacak filmleri veya kalıpları kolaylıkla hazırlayabilmektedir. Tüm bu kalıp ve film hazırlıklarının yerine, dijital baskı teknikleri sayesinde hazırlanan tasarımlar direkt olarak ta basılabilmektedir. Bilgisayarlar ve diğer masaüstü yayıncılık cihazları, tasarım uygulama sürecinde sınırsız olanaklar sunmakta ve tasarımların kısa sürede, kolaylıkla ve mükemmel bir şekilde yapılmasına imkân tanımaktadır. Bununla birlikte tasarımcılar için, masaüstü yayıncılık sistemlerini tanıma, etkin kullanabilme ve gelişmeleri takip etme zorunluluğu doğmaktadır.

2.2.2.1. Masaüstü yayıncılık (MÜY) nedir?

Masaüstü yayıncılık, çoğaltılması amaçlanan grafik tasarım ürünlerinin (kitap, dergi, broşür, afiş vb.), bilgisayar ve tamamlayıcı sistemler ile (yazılım, çıkış cihazı, tarayıcı vb.) yayına hazırlanmasıdır. Diğer bir deyişle masaüstü yayıncılık; basılacak görsel iletişim ürünündeki metin, fotoğraf, tablo, resimleme (illüstrasyon) vb. tasarım elemanlarının uygun yazılımlar kullanılarak bilgisayar ortamında bir araya getirilmesidir.

Masaüstü yayıncılık, bir işin oluşturulmasındaki teknik boyuttur. Yani tasarımcı tarafından üretilen grafik tasarım fikrinin uygulanması aşamasıdır. 1984 yılında Aldus firmasının başkanı Paul Brainard tarafından ortaya atılan “Masaüstü Yayıncılık” (Desktop Publishing) kavramı günümüzdeki basım öncesi işlemlerin temelini oluşturmaktadır. Masaüstü yayıncılığın temelinde fotoğraf, yazı, tablo, illüstrasyon vb. grafik unsurların bilgisayar ortamında birleştirilmesi ve çalışmaların baskıya hazır hale getirilmesi vardır. Bu amaçla Aldus firması tarafından geliştirilen “Page Maker” programı ilk masaüstü yayıncılık programı olmuştur.

2.2.2.2. Masaüstü yayıncılık araçları

Günümüzde masaüstü yayıncılık uygulamalarında; bilgisayar, fotoğraf ve görsel materyallerin bilgisayar ortamına aktarılmasını sağlayan tarayıcı (scanner), yazı, resim ve diğer grafik unsurlarının bilgisayar ortamında bir araya getirilmesine imkân veren yazılımlar, yapılan çalışmaların depolanması ve taşınması amacıyla kullanılan veri kaydetme cihazları ve tüm bunların sayesinde hazırlanan işlerin çıkışlarının alınabileceği çıktı cihazları kullanılmaktadır.

2.2.2.2.1. Bilgisayar

Bilgisayarlar, kısa geçmişine karşın günümüzde her alanda kendisine yoğun veya kısmen daha az yer bularak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Bu yaygınlığın nedenlerinin başında ise bilgisayarın kullanıcılara işleriyle ilgili bazı rutinleri daha kolay ve hızlı yapmasını sağlaması, çalışmaların niteliğini arttırması ve çalışmaları sırasında kullanıcılara alternatifleri daha kolay görebilmelerini sağlaması sayılabilir. Hatta bazı alanlarda bilgisayarlar, programcılar tarafından hazırlanan mükemmel yazılımlar sayesinde, insanların yapabilecekleri işlerin bir bölümünü veya tamamını insanlara göre daha çabuk ve güvenilir bir biçimde yapabilmektedir. Tıp alanında robotik cerrahi denilen yöntemde bilgisayar kontrollü robotlar ile ameliyatlar yapılırken, bir uçağın havalanıp, belirlenen güzergâhta seyahat edip iniş yapabilmesi otomatik pilot olarak adlandırılan bilgisayar sistemi ile yapılabilmektedir, sanatsal yaratıcılık gerektiren masaüstü yayıncılıkta bilgisayarın işlevi biraz daha farklılaşmaktadır.

Masaüstü yayıncılıkta bilgisayar ve yazılımlar tek başına bir görsel iletişim ürününü hazırlayabilme ve özgün bir görsel iletişim ürünü ortaya çıkarabilme becerisine sahip değildir. Yani etkili ve göz alıcı tasarımları yapan bilgisayar değil, tasarımcıdır. Bilgisayar sadece, tasarımcının hayal gücü ile yarattığı tasarım fikrini uygulama konusuna yardımcı olan, hızlı çalışabilmesine ve alternatifler oluşturmaya imkân veren bir araçtır.

Masaüstü yayıncılık sistemi bilgisayar odaklı bir sistem olup 1984 yılında Apple Macintosh bilgisayarlara uyumlu olarak hazırlanan Page Maker yazılımı ile sektörde kullanılmaya başlanmıştır.

2.2.2.2.2. Yazılımlar (Programlar)

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde “Bir bilgisayarda donanımaya hayat veren ve bilgi işlemde kullanılan programlar, yordamlar, programlama dilleri ve belgelenmelerin tümü” olarak tanımlanan yazılımlar, yani programlar hem bilgisayarın donanımını yöneterek işe yarar hale getiren hem de kullanıcıların işlemlerini yapmak için gerekli olan unsurlardır. Bir bilgisayar, içerisinde yazılımlar olmaksızın elektronik kartlar, kablolar ve mekanik parçalardan oluşan işlevsiz bir cihazdır. Yazılımlar sayesinde bilgisayar asıl işlevini yerine getiren bir araç olacaktır.

Bilgisayarlarda kullanılan yazılımlar iki ana grupta incelenebilir. Bunlardan birincisi bilgisayarın kendisinin işletilmesini sağlayan, donanımı oluşturan parçaların yönetiminden sorumlu olan ve uygulama programlarının da çalışabilmesi için mutlaka gerekli olan sistem yazılımlarıdır. MacOS, Windows, Pardus, Linux ise yaygın olarak kullanılan grafik tabanlı sistem yazılımlarındandır.

Bilgisayarı kullanan kişilerin çalışmalarını yapabilecekleri özel yazılımlar ise uygulama yazılımı olarak adlandırılır. Kelime işlemci yazılımlar, çizelgeleme yazılımları, benzetim (simülasyon) yazılımları, veri tabanı yazılımları, bilgisayar destekli tasarım ve üretim yazılımları, sunum yazılımları en çok bilinen uygulama yazılımlarıdır.

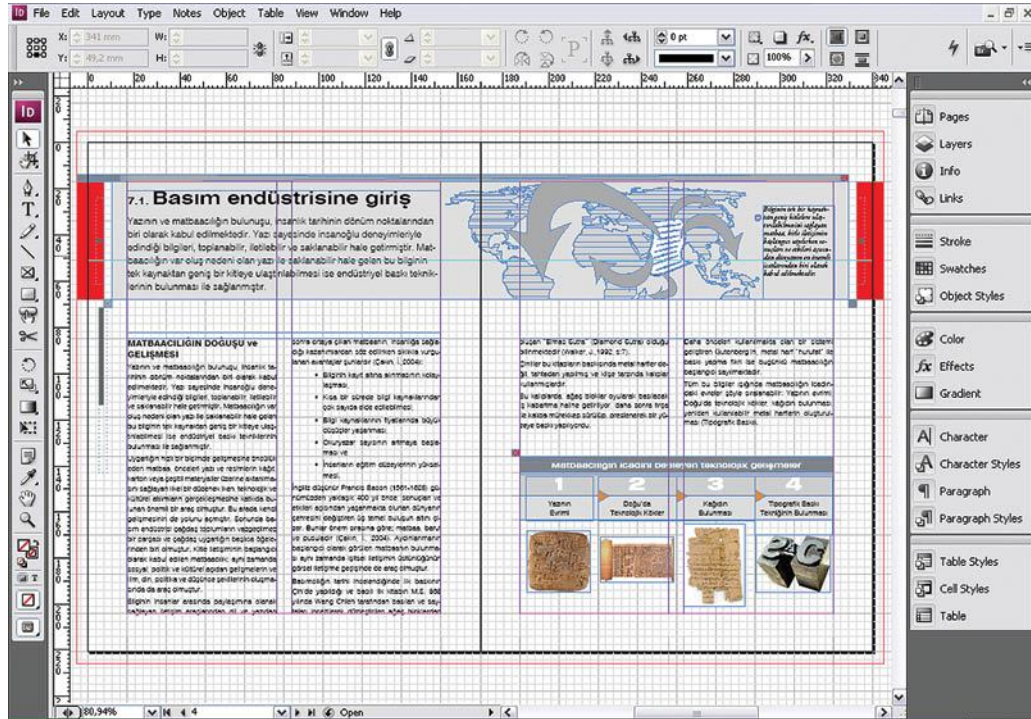
Masaüstü yayıncılıkta da kullanılan birçok uygulama yazılımı bulunmaktadır. Tasarımcıların kafasını karıştıran bu yoğunluktan kurtulmak, rahat çalışabilmek ve başarılı tasarımlar üretebilmek için tasarımcı yaptığı tasarıma göre en uygun programı seçmelidir. Bunu yapabilmek için de yazılımları ve bu yazılımların hangi tür işler için kullanıldıklarını bilmesi gerekecektir.

Masaüstü yayıncılık yazılımları temelde üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar: Sayfa düzenleme (page layout) programları, vektörel çizim (draw) programları ve görüntü işleme (bitmap) programlarıdır.

Sayfa Düzenleme (Page Layout) Yazılımları

Sayfa düzenleme yazılımları; kelime işlemci programlarda (MS Word, iWork Pages vb.) dizgisi yapılan metinlerin, vektörel çizim ve görüntü işleme programları

kullanılarak oluşturulan görsel unsurların, bir araya getirildiği programlardır. Günümüzde en yaygın kullanılan sayfa düzeni yazılımları ise, Adobe firması tarafından üretilen InDesign ve Quark firması tarafından üretilen QuarkXpress'tir.



Şekil 4. Adobe Firması tarafından geliştirilen InDesign Sayfa düzenleme programının ara yüzü

Kitap, dergi, katalog ve gazete türü basılı görsel iletişim ürünlerinin sayfa düzenlemesinin (mizanpajlarının) yapılmasında tercih edilen sayfa düzenleme programlarının bu tür uygulamalarda kolaylık sağlayan birçok özelliği vardır.

Özellikle çok sayfalı çalışmalarda kullanılan şablon sayfa (master page) özelliği ile tüm sayfalar veya belirli bölümler için aynı konumda olacak elemanlar, şablon sayfada bir kez oluşturulduktan sonra diğer sayfalarda otomatik olarak aynı yerlere yerleştirilebilmekte, aynı belgede birden fazla şablon sayfa oluşturulabilmektedir.

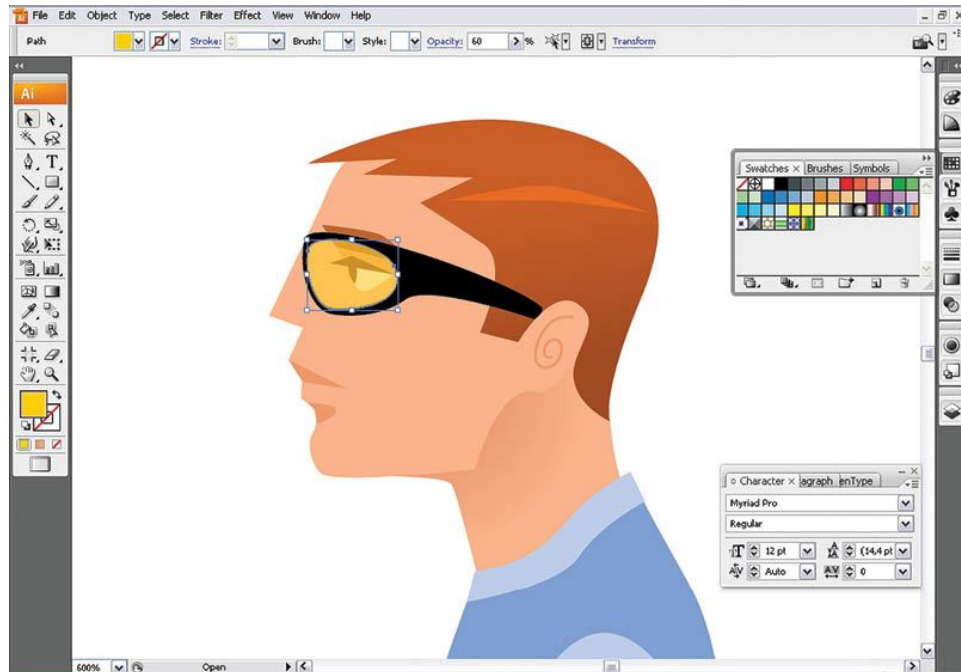
Sayfa düzenleme programlarının etkin metin denetimi özellikleri ile kelime arası boşlukları hesaplayarak en düzenli Türkçe tireleme, bu programlar tarafından yapılabilmektedir. Harf, satır, kelime ve paragraf arası boşluklar etkin olarak kontrol edilebilmekte, gömme harf (insiyal) uygulamaları otomatik olarak yapılabilmektedir.

Sayfa düzenleme programları, mizanpajda kullanılabilecek basit şekil ve tabloların oluşturulmasına da imkân verirler. Bu programların en önemli özelliği ise çok sayfalı çalışmalarda güvenli olmalarıdır. Yüzlerce sayfa tek bir belge içerisinde sorunsuz çalışabilmektedir. İstendiğinde sayfaların sıralamasındaki veya şablonundaki değişiklikler kolaylıkla yapılabilmektedir.

Vektörel Çizim Yazılımları

“Vektörel çizim yazılımlarında bir eğim veya çizgi oluşturulduğunda, başlangıç noktası ile son nokta arasında oluşan hattın matematiksel bir formülü üretilir. Açılar ve oranlar, değişkenler olarak bu formülde yerini almaktadır. Çizilen şeklin boyutu değiştirildiğinde, değişkenlere büyültme oranı girilir ve şekil sağlıklı bir biçimde yeniden oluşturulur. Ayrıca her şeklin bir alan tanımı vardır. Alan tanımlarına yeni tanımlar girilerek alanlar büyütülebilir. Bu işlem yapısı, vektörel programlarda oluşturulan elemanların istenilen oranlarda büyütülmesini, döndürülmesini, renginin değiştirilmesini, alanların yerinin değiştirilmesini sağlar” (Varol,1998: 10).

Vektörel tabanlı yazılımlarda hazırlanan çizimler ve yazılar çok iyi kenar keskinliğine sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı vektörel tabanlı yazılımlar özellikle logo, illüstrasyon ve geometrik çizimler ve metinler oluşturulmasında tercih edilmektedir.



Şekil 5. Adobe Firması tarafından geliştirilen Illustrator vektörel çizim programının ara yüzü

Vektörel çizim yazılımları çoğu kişi tarafından sayfa düzenlemesi için de kullanılmaktadır. Ancak bu programlarda metin denetimi özellikleri zayıf olduğu için özellikle tirelemede ve bloklamada sorunlar oluşabilmektedir. Ayrıca bu yazılımlarda çok sayfalı dokümanlarda belge güvenilirliği azalmaktadır. Yaygın olarak kullanılan bazı vektörel tabanlı yazılımlar şunlardır: Adobe Illustrator, Macromedia Freehand, CorelDraw, Canvas.

Görüntü İşleme Yazılımları

Nokta (pixel) tabanlı (bitmapped) yazılımlarda ise görüntü piksel denilen küçük kareciklerden oluşur. Resim (picture) ve element kelimelerinden türetilen bilgisayarda resimleri oluşturan eleman anlamına gelen pikseller nokta tabanlı programların en küçük resim elemanıdır.

Görüntü işlem yazılımları piksellerden oluşan görüntüler üretmek ve resimsel görüntüler üzerinde çalışmalar yapmaya imkân verirler. Nokta esaslı programlarda bir alana renk doldurulduğunda, resimlerde yapılan rötuşlarda, kesilen, yapıştırılan veya üzerinde herhangi bir değişiklik yapılan görüntülerde aslında çalışılan bölgedeki pikseller değiştirilmiş olur.

Bu özelliklerinden dolayı piksel tabanlı programlar elektronik tuval olarak düşünülebilir. Piksel tabanlı yazılımlar, görüntüler üzerinde yapılan işlemlerdeki kademeli geçiş (anti-aliasing) özelliğinden dolayı resimlerle ilgili işlemlerin yapılması için tercih edilen yazılımlardır. Bitmap görüntü işleme yazılımlarının en bilinen ve yaygın kullanılanı Adobe firması tarafından geliştirilen ve neredeyse bir standart haline gelen Photoshop programıdır.

Photoshop ile fotoğraflar üzerinde çeşitli rötuş işlemleri kolaylıkla yapılabilen ve resimlere artistik etkiler verilebilmektedir. Etkin ve esnek çalışabilme imkânı veren Photoshop programı tasarımcının hayal gücünü neredeyse sınırsız kullanabilmesine imkân vermektedir. Grafik tasarım ve basım sektörünün yanı sıra Photoshop, dijital fotoğrafçılık uygulamalarında da yaygın bir kullanıma sahiptir.

2.2.2.2.3. Çıktı cihazları

Bilgisayarda hazırlanan çalışmaların kâğıt üzerine ve baskıda kullanılabilir film veya kalıplar üzerine çıkışlarını almak için kullanılan cihazlardır. Masaüstü yayıncılıkta çıktı cihazları temelde kâğıt üzerine çıkış alan yazıcılar, prova cihazları ve film veya kalıp pozlaması yapan pozlandırıcı cihazlar olarak üçe ayrılır.



Şekil 6. Masaüstü yayıncılık uygulamalarında kullanılan çıktı cihazlarının çeşitleri

Yazıcılar (Printer)

Yazıcılar, taslak prova çıkışları almak için kullanılır. Farklı tür ve özellikte yazıcılar da bulunmakla birlikte masaüstü yayıncılıkta en yaygın kullanılan yazıcı çeşitleri: Mürekkep Püskürtmeli yazıcılar ve Lazer yazıcılardır.

Mürekkep Püskürtmeli (Inkjet) Yazıcılar

Mürekkep püskürtmeli (Inkjet) yazıcılar, kâğıt üzerinde gidip gelen baskı kafası üzerindeki küçük deliklerden minik mürekkep damlacıkları püskürterek çalışır. Düşük fiyatlarıyla kişisel amaçla yaygın olarak kullanılan bu yazıcılar masaüstü yayıncılıkta taslak çıkışlar için kullanılmaktadır. Ancak gelişen teknoloji ile birlikte yüksek kaliteli ve büyük ebatlı çıkış almaya imkân veren mürekkep püskürtmeli yazıcılar da üretilmeye başlanmıştır. Büyük ebatlı açık hava reklâmlarının çıkışları için kullanılan mürekkep püskürtmeli baskı makineleri dijital baskı makinesi olarak sınıflandırılırken, biraz daha küçük ebatlı inkjet yazıcılar prova çıkış amacıyla (renkli ozalit) yoğun biçimde kullanılmaktadır.

Lazer Yazıcılar

Yüksek çıkış hızı, kaliteli renkli ve siyah beyaz baskısı ve düşük çıkış maliyeti ile lazer yazıcılar masaüstü yayıncılık için en uygun yazıcılardır. Prova baskılar için daha farklı yöntemler kullanılmasına rağmen bu yöntemlerin kullanılmayacağı durumlarda prova çıktısına en yakın sonucu veren yazıcı teknolojisidir.

Prova Cihazları

Matbaalar, reklam ajansları, yayınevleri ve dijital fotoğraf stüdyoları için gerçekçi prova çok önem taşımaktadır. Yazıcıların gelişmiş olarak tanımlanabilecek profesyonel prova cihazları, baskı sonucunu en iyi taklit ederek grafik tasarımcı ve müşteri için baskı sonucu hakkında en doğru fikri verebilecek provaların çıkışlarını alabilmek için kullanılan cihazlardır.

Pozlandırıcılar

Kağıt vb. materyaller üzerine sıvı mürekkep, kartuş veya toner gibi renk oluşturan maddeleri kullanarak baskı yapan yazıcıların haricinde matbaa ortamında basım yoluyla çoğaltılacak grafik ürünlerinin baskısı için kullanılacak film veya kalıpları fotografik yöntemlerle hazırlayan cihazlara pozlandırıcı denilir. Pozlandırıcılar; film çıkış cihazları ve kalıp çıkış cihazları olarak ikiye ayrılmaktadır.

Film Çıkış Cihazları (Imagesetter-Pozlandırıcı)

Yüksek rehber hassaslığı, keskin noktalar ve yüksek çözünürlükleri ile film çıkış cihazları baskıda kullanılacak renk ayrım filmlerinin çıkışlarını almak için tek çözümdür. Çok yüksek fiyatları nedeniyle her masaüstü yayıncılık sistemi içerisinde, bir pozlandırıcı bulundurmak imkânsızdır. Film çıkış cihazının bulunmadığı sistemlerde hazırlanan çalışmaların film çıkışları piyasada servis bürosu veya reproduksiyon atölyesi ismiyle faaliyet gösteren işletmelerden alınabilmektedir.

Kalıp Çıkış Cihazı (Computer to Plate-CTP)

Baskı yoluyla yapılacak çoğaltımlarda baskı makinelerine hazırlanan tasarımın kalıbı yerleştirilerek baskı işlemi yapılabilmektedir. Bu kalıpların oluşturulabilmesi içinse iki yöntem kullanılmaktadır. Birincisi film çıkış cihazları ile hazırlanan renk ayrım filmleri matbaalarda kalıp operatörleri tarafından fotografik yöntemler ile kalıba aktarılabilir. İkinci yöntem ise daha yeni bir teknoloji olan kalıp çıkış makinelerinde kalıplar pozlandırılarak film çıkış işlemine gerek kalmadan baskıya geçilebilir.

2.2.2.2.4. Veri nakil/ depolama teknolojileri

Bilgisayarın sabit diskine veya depolama cihazlarına kaydedilmiş bilgilerin kaydedildikleri ortamda kapladıkları alana dosya ebadı veya dosya (veri) büyüklüğü denir. Dosya büyüklüğü, kaydedilen belgelerin hazırlandığı program, içeriği (sayfa sayısı, çalışma boyutu gibi), belgede kullanılan resim sayısı, çözünürlüğü vb. gibi birçok etkene bağlıdır.

Masaüstü yayıncılığın ilk yıllarında veri büyüklükleri byte ve kilo byte'larla ölçülürken; kullanılan bilgisayarlarda bulunan floppy disk sürücü ve 1,44 MB kapasiteli disketler, hazırlanan çalışmaları yedeklemek ve baskı için başka bilgisayarlara taşımak konusunda yeterli olmuştur. Günümüzde gerek yazılımların gelişmesi gerekse bilgisayarlar her alanda kullanılması sebebiyle, artık tüm grafik tasarım uygulamaları sayısallaşmış ve hazırlanan çalışmalar ile yedeklenecek verilerin büyüklükleri konusunda tera ve peta byte'lardan bahsedilir hale gelinmiştir.

Bilgisayara bağımlı bir sektör haline gelen masaüstü yayıncılıkta veri depolama ve bu verileri en iyi şekilde yönetebilme son derece önem kazanmıştır. Hatta bu ihtiyaç; sadece veri depolama, yedekleme ve veri güvenliği konusunda hizmet veren işletmelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Masaüstü yayıncılık yazılımları ile tasarlanıp çıkışa hazır hale getirilmiş elektronik dosyalar, resim, font vb. veriler çok fazla yer kaplamaktadır. Bazen bir katalog veya kitabın dosya boyutları Giga byte'lar seviyesine ulaşabilmektedir. Bu nedenle masaüstü yayıncılıkta bilgilerin depolanıp taşınması için, yüksek kapasiteli veri depolama ve nakil cihazları gerekmektedir.

Günümüzde masaüstü yayıncılık uygulaması yapan grafik tasarımcılar CD, DVD, harici hard disk ve interneti veri nakil ve depolama amacıyla yoğun olarak kullanmaktadır.

2.2.2.2.5. Tarayıcı (Scanner)

Opak (karta basılı fotoğraf gibi ışık geçirmeyen) veya saydam (dia gibi ışık geçiren) orijinali nokta nokta analiz ederek, elektronik olarak işleyen ve oluşturduğu verileri bilgisayar ortamına aktaran cihazlara tarayıcı (scanner) denir. Tarayıcılar, çeşitli özellikleriyle birbirinden ayrılırlar. Temelde tarayıcılar iki grupta incelenir (Orijinalin yerleştirildiği analiz ünitesine göre): Düz yataklı (flat bed) tarayıcılar ve tamburlu (drum) tarayıcılar. İyi bir tarayıcı başta, geniş ve dinamik bir renk yelpazesine, keskinliğe ve tekrarlanabilirliğe (aynı orijinalin aynı özelliklerle yapılan bütün tarama sonuçlarının birebir aynı olması) sahip olmalıdır.

Düz yataklı (Flatbed) Tarayıcılar

Düşük fiyatlarıyla daha çok kişisel uygulamalarda tercih edilen düz yataklı tarayıcıların analiz ünitesi (taranacak orijinalin yerleştirildiği bölüm) düzdür. Bu özellikleriyle küçük bir fotokopi makinesine benzerler. Işık kaynağının bulunduğu optik tertibat orijinalin yerleştirildiği cam yüzeyin altında bir kızak üzerinde hareket etmektedir. Düz yataklı tarayıcılarda, detay zenginliği ve kontrast açısından tarama kalitesi profesyonel uygulamalar için yeterli değildir.



Şekil 7. Düz yataklı (Flatbed) tarayıcı

Tarama hızının yavaş olması ve tarama ebatlarının da tamburlu tarayıcılara göre küçük olması düz yataklı (Flatbed) tarayıcıların diğer dezavantajlarıdır.

Bu tarayıcıların en önemli avantajları ise düşük fiyatı, küçük ebadı ve tarama yapılacak kitap türündeki orijinallerdeki görüntülerin kesilmeye gerek kalmadan direkt cam satıh üzerine konularak taranabilmesidir.

Tamburlu (Drum) Tarayıcılar

Genelde yüksek kaliteli ve üretken olarak değerlendirilen tamburlu tarayıcılar, çok yüksek fiyatlı olmasına rağmen profesyonel taramalar için en çok tercih edilen tarayıcı türüdür. Analiz ünitelerinde orijinalin yerleştirileceği bölüm cam silindir şeklindedir. Bu tarayıcılarda büyültme küçültme oranı silindirin çapına bağlıdır.

Silindirin büyüklüğüne göre aynı anda doksana kadar diayı tarayabilmektedir. Tamburlu tarayıcıların ışık sistemleri (fotomultiplier), düz yataklı tarayıcıların ışık sistemlerine (CCD) göre daha fazla densite işleyebilmektedir. Bu sayede özellikle diaların (slayt) taramasında koyu tonlarda çok daha iyi sonuç alınmaktadır. Görülebilir densite hacmi D: 4.0 ile fotomultiplier teknolojiye sahip tamburlu tarayıcılar bugün masaüstü yayıncılık ve profesyonel servis büroları için en uygun çözümdür.



Şekil 8. Tamburlu (Drum) tarayıcı

Tarayıcının ışık kaynağının sabit durarak orijinalin yerleştirildiği cam silindiri döndürerek tarama yapan tamburlu tarayıcıların, yüksek tarama hızı ve kalitesi, büyük tarama ebadı en önemli avantajlarıdır.

Bu tarayıcılarda taranacak orijinalin cam silindir üzerine yapıştırılması gerektiğinden kitap, dergi türü ciltli basılı ürünlerdeki resimleri kesmeden taramak mümkün değildir.

2.2.2.3. Basım öncesi işlemler (Masaüstü yayıncılıkta üretim süreci)

Temelinde sanat olan tasarımın; sanatsal üretimden farkı, uygulamaya ve sonucunda somut faydaya yönelik bir etkinlik olmasıdır. Çünkü her tasarım bir ihtiyacı karşılamak amacıyla yapılır. Sanat yapıtı ile bir tasarım ürünü arasındaki temel fark ta buradan doğar. Tasarım, bir problemin çözümüne yönelik bilinçli olarak yapılan

geliştirme sürecidir. Endüstriyel tasarımda var olan ürünlerin estetik, fonksiyonel ve ergonomik sorunlarına çözüm arayan tasarım, grafik tasarımda iletişim amacıyla kullanılan grafik ürünlerinde iletilecek mesajların görselleştirilerek kolay anlaşılması ve ilgi çekerek marka ve ürünün fark edilir yapılması amacıyla kullanılmaktadır.

Hangi alanda olursa olsun bir tasarımın fikirden ürüne dönüştürülmesi üretim bilgisi gerektirir. Çünkü yapılan tasarımların uygulanması ve somut ürüne dönüştürülmesi tasarımın doğası gereğidir. Görsel iletişim amacıyla hazırlanan ve baskı yoluyla çoğaltılacak tasarımların ürün haline dönüştürülmesi de, teknik bilgi gerektiren karışık işlemler içeren bir süreçtir. Masaüstü yayıncılık prosesi veya basım öncesi işlemler olarak ta adlandırılan bu süreç; bir tasarım ihtiyacının tespitinden, baskı makinesinde çoğaltım işleminin başlamasına kadar yapılan işlemleri içerisine alan bilgisayar destekli işlemler bütünüdür.

Tasarımda kullanılacak metinlerin bilgisayar ortamına aktarılması olan dizgi ile başlayan basım öncesi işlemler, tashih, görsel materyal temini, tarama, sayfa planının oluşturulması, mizanpaj, prova baskı, montaj, film çıkış ve kalıp hazırlığı ile sonlanmaktadır.

2.2.2.3.1. Dizgi

Günümüzde yaygınlaşan bilgisayar kullanımı ile birlikte toplumun büyük kısmının çeşitli amaçlarla kullandığı bilgisayarlarda en sık yapılan işlemlerden birisi de yazı yazmaktır. Hangi amaçla olursa olsun klavye üzerindeki harflere basılarak metinlerin, programlar sayesinde bilgisayar ortamında oluşturulmasına “dizgi” denir. Kitap, dergi, broşür vb. görsel iletişim ürünlerinin yoğun olarak yazı içermesi nedeniyle dizgi işleminin grafik tasarımda ayrı bir önemi vardır.

Genel düşüncenin aksine, dizgi operatörlerinin yeterlilikleri sadece klavye kullanım hızı ile sınırlı değildir. İyi bir dizgi operatörü veya grafik tasarımcı masaüstü yayıncılık programlarının dizgi yönetimi ile ilgili kabiliyetleri tanınmalıdır ve dizgi işlemi sırasında bu özelliklerin kullanımına uygun bir biçimde yazma işlemi yapmalıdır. Bazı durumlarda dizgilerdeki küçük bir hatayı düzeltmek için çok daha uzun zaman harcanmaktadır veya bu metinlerin uygun biçimde tekrar yazılması gerekmektedir.

Temel bilgi birikimi isteyen dizgi işleminde dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar şunlardır:

- Dizgi işleminin kelime işlemci programlar kullanılarak yapılması gerekir.
- Dizgi işleminde boşluklar (space), yerlerinde ve doğru biçimde kullanılmalıdır.
- Metin hizalamaları sadece “TAB” tuşu kullanılarak yapılmalıdır.
- Paragraf başı girintilerini arttırmak için “boşluk” veya “tab” tuşu kullanılmamalıdır.
- Paragraf arası boşluk bırakmak için birden fazla “enter” tuşuna basılmamalıdır.

2.2.2.3.2. Tashih

Metinlerin dizgisi sırasında yapılan yazım hatalarının düzeltilmesi işlemine “tashih” denir. Tashih, dizgi yapıldıktan hemen sonra tasarıma başlamadan önce metinlerin çıkışları alınarak yapılmalıdır. Tashihte görülen en sık hatalardan biri tashihin tasarımdan sonra prova çıkışta, hatta ozalitte yapılmasıdır.

Grafik tasarım uygulaması bitmiş bir çalışmada tashih yapmak; hem çalışmalar birden fazla program kullanılarak yapıldığı için daha zor olacaktır, hem de bazı durumlarda oluşabilecek satır azalması veya eklenmesi çalışmanın diğer sayfalarını da etkileyecek ve sonraki sayfalarının tümünün tekrar incelenmesi gerekecektir. Tüm bu olumsuzlukları engellemek amacıyla grafik çalışmasına başlamadan önce mutlaka metinlerin tashihlerinin yapılması gerekir.

2.2.2.3.3. Görsel materyallerin temini ve bilgisayara aktarılması

Görme, insanın var oluşu ile birlikte kazandığı bir yetenektir. Bu yeteneği ile algıladığı görünümüleri görüntüye çevirebilmek, yani an’ın dondurulması ve görüntünün sabitlenmesi insanlar için tüm zamanlarda hep ilgi çekici olmuştur. Çünkü görme yeteneğine hitap eden görsel iletilerin, bilgi ve bildirişim iletimi konusunda sözel iletişime göre çok daha üstün olduğu bilinmekteydi. Bu ilgi neticesinde plastik sanatlar, uzun zamanlar görsel iletişim amacıyla başvurulmuş yöntem olmuştur.

San (2008), bu konuda “plastik sanatlar özellikle Batı uygarlığı içinde, kimi değişikliklere uğrayarak da olsa, çağlar boyu insanlara gerçekliği ileten, gerçeklikler hakkında bilgi ve bildirişim (information) veren ve böylece insanları bilinçlendiren bir

işlev görmüştür” diyerek bu kapsamdaki sanat eserlerinin aslında iletişim amacıyla kullanılan birer araç olduğunu belirtmiştir. Ne var ki, resim ve heykel yapma yeteneği pek az insana nasip olan bir beceri idi. Dolayısıyla gerek nicelik (sayısal), gerekse nitelik (gerçeği aynen yansıtma) açısından plastik sanatlar yetersiz kalıyordu. Fotoğrafın icadı ile bu anlamdaki sorunlar çözülürken, artık herkes görüntü elde edebilecek duruma geliyordu.

İlk kez, 1824 yılında Nicephore Niepce, Gras’da evinin penceresindeki görüntüleri maden ve taş üzerine tespit etmeyi başarmış (Bajac, 2004: 17) ve “Helyografi”, “güneşle yazmak” adını verdiği bu yöntem, mucize olarak karşılanmıştır.

Öyle ki bu buluşu, Yılmaz (2006: 27), “Modernizmden Postmodernizme Sanat” isimli eserinde, “fotoğrafın (kameranın) icadı, gerçekten de görüntü tarihini ‘kameradan önce ve kameradan sonra’ diye ayırtacak kadar önemli bir devrimdir” şeklinde açıklamaktadır. Görüntünün elde edilmesi fotoğraf sayesinde çok kısa zamanda yapılabilmesi insanların fotoğrafa olan ilgisini artırmıştır

185 yıllık geçmişi olan fotoğraf, bulunuşundan sonra süreç içerisinde bilim ve teknoloji ile doğru orantılı bir gelişim izlemiştir. Önceleri, fizik bilimindeki gelişmeler ile optik düzenekler ve objektif sistemleri gelişmiş ve daha nitelikli görüntü elde edilmesi sağlanmıştır, kimya bilimindeki gelişmeler ile film banyosu ve baskı kalitesi geliştirilmiştir. Elektronik bilimindeki gelişmeler önceleri fotoğraf makinesine poz ölçer (pozometre), otomatik film sarma sistemi, otomatik odaklama (oto focus) gibi özellikler kazandırırken, son olarak görüntünün sabitlenmesinde film kullanımını da ortadan kaldırarak fotoğrafçılıkta önemli bir devrim daha yaşanmasını sağlamıştır. Artık görüntüler sayılarla ifade edilebilen bir özellik kazanmıştı (Mazlum, 2010).

“Sayısal görüntünün ilk örnekleri CCD’nin (Charge Coupled Device: Yükten Bağlı Ayrıştırıcı), bulunması ile elde edilmiştir. Bugüne kadar bilim adamları fizik alanında 11 Nobel ödülü kazanan; Hi-Fi, sesli film, faks makinesi, transistör, cep telefon teknolojisi, UNIX işletim sistemi, uzun mesafe televizyon aktarımı, güneş hücreleri ve lazer gibi buluşları ile dünya çapında bilinirliğe sahip Bell Laboratuvarlarında 17 Ekim 1969 yılında Williard Boyle ve George Smith tarafından icat edilen CCD ile piksellerden oluşan görüntüler üretilmesi başarılmıştır” (bell-labs.com, Erişim: 24.01.2011).

“Barneyscanner ismi verilen ilk CCD tarayıcı ise, Howard Barney tarafından 1986 yılında icat edilmiş olup, PC ve Macintosh sistemi uyumlu 35 mm’lik pozitif film

(dia) tarayabilen bu tarayıcılar ile sayısal görüntü basım-yayın alanına girmiştir” (Romano, 1996: 179).



Şekil 9. CCD teknolojisini icat eden George Smith ve Willard Boyle.
(<http://www.bell-labs.com/news/1999/september/20/1.html>, Erişim: 12.11.2008)

İlk örnekleri, CCD (Charge-Coupled Device: Yükten Bağlı Ayrıtıcı) denilen görüntü algılayıcılara sahip kameralar sayesinde elde edilen sayısal görüntüler, günümüzde, sağlık sektöründen, güvenliğe, hayvancılıktan, ziraatçılığa, basım yayından, mühendisliğe birçok bilim dalında çeşitli uygulamalarda kullanılan ve tüm sektörlerin vazgeçilmez bir elemanı konumundadır. Grafik tasarım teknolojileri içerisinde de önemli bir yeri olan sayısal görüntüler, sorunsuz masaüstü yayıncılık uygulamaları yapabilmek için detaylı olarak bilinmesi gereken konulardandır.

Grafik tasarımın en önemli unsurlarından biri görsel materyallerdir. Sayfalarca metinler yazarak anlatılabilecek mesajlar bazen tek bir fotoğraf karesi, illüstrasyon vb. görsel materyal ile çok daha etkili biçimde ifade edilebilmektedir. Fotoğraf ise gerçekliği ortaya koyan ve tüketici tarafından en kolay algılanan mesaj şeklidir. Bu nedenle günümüzde hazırlanan basılı grafik ürünlerinin çoğu fotoğraf içermektedir.

Bazen çok önemli bir reklâm kampanyasının afişi sadece bir fotoğraf ve fotoğrafa göre çok küçük olan birkaç kelimelik yazıdan oluşabilir. Bu denli önemli bir

tasarım elemanı olan görsel materyalleri doğru kullanabilmek ve başarılı sonuçlar alabilmek için görseller hem estetik, hem de teknik bakımından yeterli olmalıdır.

Görsellerin estetiği, bakan kişilerin vermek istediğimiz mesajı kolayca anlayabilmesi ve onları etkileyebilmesi ile ölçülebilir. Son yıllarda önemi gittikçe artan tanıtım fotoğrafçılığı ile uğraşan uzman, tanıtım ve reklâm fotoğrafçıları basım işletmelerinin tanıtım fotoğrafı çekimlerinde profesyonel çözümler sunmaktadır.

Fotoğrafın niteliği, yani baskı sonrasında kâğıt üzerinde oluşan görüntünün kalitesi ise görseli oluşturma yöntemi ile ilişkilidir. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle grafik tasarımların tamamı bilgisayar ortamında hazırlanmaya başlamış, dolayısıyla tasarımın bir parçası olan görsellerin de bilgisayar ortamında işlenebilir dijital formata dönüştürülmesi ihtiyacı doğmuştur.

Bilgisayar ortamında çalışılabilecek dijital görüntüler çoğunlukla şu yöntemlerle temin edilir:

- Tarayıcı ile bilgisayara görüntü aktarılabilir.

Geleneksel yöntemle çekilmiş fotoğraflar, bir kitap, dergi vb yayın üzerine daha önceden basılmış fotoğraflar tarayıcı ile taranarak dijital görüntü oluşturulabilir.

- İnternette resim indirilebilir.

Tanıtım ve bilgi amaçlı web sayfalarından resim indirilebileceği gibi internet ortamında kaliteli görüntüler satan arşiv fotoğraf (stock photography) sitelerinden daha nitelikli görüntüler elde edilebilir.

- Dijital fotoğraf makinesi ile çekim yapılarak dijital fotoğraf oluşturulabilir.

Bu yöntemlerin dışında hareketli bir görüntüden video capture card kullanılarak sabit görüntüler elde edilebilir. Bilgisayar ekran görüntüleri Print Screen yapılarak kullanılabilir veya bir piksel tabanlı veya vektörel çizim programları kullanılarak dijital görüntüler oluşturulabilir.

2.2.2.3.4. Bilgisayarda sayfa planının oluşturulması

Kitap, dergi, katalog, faaliyet raporu vb. çok sayfalı görsel iletişim ürünlerinin sayfalarında bulunacak; tipografi, fotoğraf, illüstrasyon (resimleme), boşluk, renk vb. tasarım elemanlarının nasıl yerleştirileceğinin belirlenmesine sayfa planının oluşturulması denir. Güçlü bir sayfa planı oluşturulması ve ardından bu planı başarılı biçimde kullanarak hazırlanacak sayfa tasarımları, okuyucunun dikkatini çekme ve ürünün okunurluğunun artmasının yanı sıra toplumun kültür ve beğeni düzeyini yükseltirken verilen mesajın akılda kalıcılığını da arttıracaktır.

Masaüstü yayıncılık, bir grafik ürünün hazırlanmasındaki teknik işlemlerin yapıldığı süreçtir. Bu teknik işlemlere geçilmeden önce tasarım probleminin çözülmüş olması gerekir. Basılarak çoğaltılması düşünülen herhangi bir görsel iletişim ürününün tasarımına başlamadan önce; ulaşılması düşünülen hedef kitle, içeriğe uygun görsel kimlik, kullanılacak baskı tekniği, kâğıt cinsi ve cilt yöntemi, hazırlanan ürünü hedef kitleye ulaştırma yöntemi (elden dağıtım, postalama vb.), baskı adedi ile maddi ve teknik sınırlılıklar gibi konuların düşünülmesi gerekir. Bu süreçten geçmeyen ve yeterince olgunlaşmayan tasarımların bilgisayarda uygulamasına başlanması hatalı bir uygulamadır.

Tasarım aşamasında hazırlanan metinlerin dizgisi yapıldıktan ve görsel materyaller temin edilip bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra, tasarım aşamasında hazırlanan taslaklar uygun programlar kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılır. Bu aşamada ilk önce bilgisayarda uygulamayı yapacak tasarımcı masaüstü yayıncılık programlarını tanıyıp, çalışmanın hangi programa uygun olduğuna karar vermesi gerekir.

Grafik tasarımcı, uygulamasını en kolay ve sağlıklı şekilde yapabileceği programı seçtikten sonra, gridlerin (ızgara sistemi) oluşturulması işlemini yapar.

Özellikle kitap, dergi, gazete gibi çok sayfalı grafik ürünlerinin hazırlanmasında büyük önem taşıyan “grid”i Uçar (2004: 149), Görsel İletişim ve Grafik Tasarım adlı eserinde şu şekilde tanımlamaktadır:

“Grid kullanımının faydası yüzey üzerinde yapılacak tasarımın sayfa sayısı bazında çok olduğu durumlarda hayati önem taşır. Tek sayfalık bir broşür

tasarımında yazı ve görsel elemanların belirli bir uyum içerisinde yerleştirilmesi çok zor olmayabilir. Ancak benzer bir işlemi 32 sayfalık bir gazete veya 350 sayfalık bir kitap için yaptığımızı düşünürsek, her sayfada karşımıza çıkan ayrı büyüklük ve tondaki resimleri, farklı yoğunluktaki metinleri düzenleyebilmek için sağlıklı bir gride ihtiyaç duyulacağı açıktır. Grid için problemin planlanmış çözümü tanımını kullanmak hiç de yanlış olmaz. İyi tasarlanmış bir grid, o an ortaya çıkan düzenleme problemlerinden öte ileride ortaya çıkması olası durumların çözümü için de potansiyel bir plandır. Okuyucu pek farkında olmasa da bu sistemi tanımlar ve takip amaçlı kullanır. Grid adeta bir görsel şifre gibi bilginin iletim dilini tanımlayan bir sisteme dönüşür. Bu yüzden dergi ve özellikle gazete tasarımında önce sağlıklı bir grid tasarımının yapılması zorunludur.”

Çok sayfalı grafik ürünlerinde art arda gelen tasarım yüzeyleri konu olarak farklı metin ve görseller içererek kendi içinde ayrı bir düzene sahip olsa da asıl amaç, bu tasarım yüzeylerinin (sayfaların) bir bütün olarak bakıldığında görsel uyum ve tutarlılık içerisinde olmasıdır. Çünkü bu sayfalar hedef kitleye tek bir cilt içerisine toplanmış sayfalar grubu olarak ulaşacaktır. Bu sayfalardaki görsel bütünü oluşturan ve tasarlanan görsel iletişim ürününe görsel kimlik kazandıran sayfa planının ve grid (ızgara) sisteminin bilgisayarda oluşturulması altı aşamada gerçekleştirilen bir süreçtir. Bu süreçler; çalışmanın ebadının ve sütun sayısının belirlenmesi, çalışmanın cilt şekline göre kesim payları belirlenerek ve kenar boşlukları (marjlar) düşünülerek sayfa düzenleme programlarında yeni bir doküman oluşturulması, sayfayı bölecek ızgara (grid) çizgilerinin yatayda ve dikeydeki aralıklarının belirlenmesi, sayfalarda tekrar edecek unsurların şablon sayfada oluşturulması, sayfalarda kullanılacak karakter, paragraf, nesne ve tablo stillerinin oluşturulması, sayfa tasarımlarının yapılması.

2.2.2.3.5. Bilgisayarda grafik tasarım uygulaması

Grafik tasarım, mesaj iletme veya tanıtım yapma kaygısı taşıyan görsel iletişim sanatıdır. Geniş kitlelere bir mesajı iletme için farklı iletişim kanalları kullanılabilir: Televizyon, internet, radyo, basılı materyal ve birebir iletişim gibi. Bu iletişim kanalları arasında en iyi mesaj iletme yöntemi birebir (sözlü) iletişimdir. Bu yöntemde mesaj veren duyulabilir, görülebilir, kokusu alınabilir, hatta ona dokunulabilir. İstenildiğinde, konunun daha fazla açıklaması istenip, çift yönlü iletişime de geçilebilir. Televizyon ve internet ise; görme ve işitme duyularına hitap eden, ilgi çekme bakımından ikinci sıradaki iletişim kanalıdır. Üçüncü sıradaki radyoda, sadece sesler duyulabilir. Basılı materyallerde ise ne duyulabilir, ne görülebilir, ne de koklanabilir. Basılı materyal ile

mesaj iletiminde kullanılabilecek tüm malzeme kâğıt üzerine yerleştirilecek metinler ve görsel materyallerdir. Grafik tasarımcı, bu malzemeleri etkili şekilde kullanıp ilgi çeken ve kolay anlaşılır ürünler tasarlanmak durumundadır.

Grafik tasarım fıkırsel bir süreçtir. Etkileyici ve akılda kalıcı tasarımlar üretebilmek farklı düşünebilme ve farklı görebilme yeteneği ister. Tabii ki bu yetenekler hiçbir bilgisayarda mevcut değildir. Yani tasarımı bilgisayar ve üzerinde yüklü bulunan programlar yapmaz. Tasarım tamamıyla grafik tasarımcının ürünüdür. Bilgisayar ve diğer sistemler bu tasarımların daha kolay ve hızlı yapılmasını sağlayan araçlardır. Ayrıca bilgisayar, farklı alternatifler üreterek içerisinden en uygununu seçme aşamasında önemli bir yardımcıdır.

2.2.2.3.6. Prova çıkış alınması

Tasarımcının, ekranda geliştirdiği ürünün, seçtiği renklerin ve kullandığı dijital görüntülerin, iş basıldıktan sonra da beklentilere uyumlu olması, hem matbaacının hem de tasarımcının en büyük umududur. Bilgisayar ekranındaki pırıl pırıl, canlı renklerin baskıda solması, taranmış görüntülerin hiç de orijinale benzememesi gibi sorunlar, iş sahibi ile tasarımcının, baskı öncesi ile baskı sürecindeki unsurların zaman zaman karşı karşıya gelmelerine neden olur. Tasarımcının hayal ettiği şekliyle grafik ürününün matbaadan çıkmasının bir ümitten gerçekliğe dönüşebilmesi için, üretim sürecinde prova alınması, sürecin en pahalı aşamaları arasında yer alan film, kâğıt ve baskıda büyük tasarruflar sağlayan bir güvenlik sistemidir.

“Basılı grafik ürünü hazırlanmasında, sürecin her aşamasında kayıplar olduğu bilinir. Bu kayıpların en aza indirilmesi ve ürünün beklendiği gibi basılması için baskıdan önce ve matbaacıya kılavuz olması amacıyla işin kopyasının hazırlanması işine “prova” denilir” (Tepecik, 2002: 124).

Provada en önemli nokta, baskıdan önce elde edilen kopyaların baskı sonucuna uyum göstermesidir. Bu uyumu sağlamayan yöntemler prova özelliği taşımazlar. O nedenle gerek analog, gerek dijital provada elde edilen kopyanın baskı sonucunu gerçek anlamda temsil edebilmesi için karışık kalibrasyonlar yapılır. Bu kalibrasyonları içermeyen sistem ve yöntemler prova olmaktan öte yanıltıcıdır. Örneğin; renkli laser yazıcı çıktısı gerçek anlamda prova değildir. Dünyadaki prova sistemi üreticileri, o

nedenle sürekli olarak baskı öncesi ve baskı tekniklerini yakından izleyerek elde edilen sonucun baskıdan sonra elde edilecek olanla aynı olması için çaba harcamaktadır.

2.2.2.3.7. Montaj ve çalışmanın çıkışa hazırlanması

Masaüstü yayıncılık programlarını kullanarak kitap, dergi vb. çok sayfalı basılı grafik ürününün tasarımı yapılırken çalışmalar tekli sayfalar halinde hazırlanır. Bu tasarımların matbaada baskı makineleri ile çoğaltılmasında ise, baskının yine sayfa sayfa yapılması hem zaman kaybına neden olur, hem de sayfaların birleştirilmesinde, yani ciltlenmesinde sorunlar yaşanır. Tüm bu sorunları engellemek için tasarım tamamlanıp müşteriden tasarım onayı alınır ve sonra çalışmanın montajı yapılır.

Montaj; basılacak çalışmanın sayfalarının, baskı yapılacak kâğıdın ebadı, gramajı ve baskı makinesinin ebadı gözetilerek birleştirilmesi işlemidir. Kitap, dergi, katalog gibi çok sayfalı çalışmaların montajı formalar (16'şar sayfalık gruplar) halinde yapılır. Parça şeklindeki çalışmaların montajı ise basılacağı makinenin ve kâğıdın ebadı göz önüne alınarak ve de aynı tabakada birden fazla çalışma bir araya getirilerek yapılır.

2000'li yıllara kadar manuel yöntemlerle film çıkışların astrolon denilen saydam tabakalar üzerine yapıştırılması ile yapılan montaj günümüzde bilgisayar ortamında yapılmaktadır. Bilgisayar ortamında yapılan ve elektronik montaj olarak ta bilinen yöntemde ise, bilgisayarda hazırlanan çalışmaların yine bilgisayarda özel montaj programları veya masaüstü yayıncılık yazılımları (Freehand, Corel Draw, QuarkXpress veya InDesign vb.) kullanılarak bir araya getirilmesidir. %100 hassas montajın yapılabildiği elektronik montaj işlemi teknik altyapısı yeterli grafik tasarımcılar veya servis bürolarındaki elektronik montajcılar tarafından yapılmaktadır.

2.2.2.3.8. Renk ayrımı / Kalıp çıkış

Dijital baskı tekniği ile çoğaltımı yapılacak çalışmalar hariç diğer tüm baskı işlemleri için kullanılan baskı tekniğine uygun kalıpların hazırlanması gerekir. Baskı sürecine başlanabilmesi için yapılacak son işlem baskı kalıplarının oluşturulmasıdır. Kullanımı en yaygın endüstriyel baskı tekniği olan ofset baskı tekniğinde kalıp oluşturulması için günümüzde kalıp çıkış cihazları kullanılmaktadır.

Kalıp çıkış

Renkli resimler genellikle aralarında çok az renk farkı olan yüzlerce alandan oluşur. Bu resimleri her renk için ayrı renk mürekkep kullanarak basmak, pratik ve kullanışlı bir yöntem değildir. Orjinal renklerin çoğu genellikle yalnızca dört rengin karışımı ile üretilir. Bu renkler işlemde mavi olarak bilinen Cyan, kırmızı olarak bilinen Magenta, Sarı ve Siyahtır. Cyan kırmızıyı, magenta yeşili, sarı maviyi emer. Bu üç renkte mürekkep ışık renklerini yansıtmaları için farklı oranlarda kâğıda basılır. Kontrastlığı arttırmak ve mürekkepten doğan eksiklikleri gidermek için de siyah (Key color) basılır (Southword, 1998).



Şekil 10. Ofset baskı için kullanılan kalıbın baskı makinesine yerleştirilirken görüntüsü

Trikromi (dört renk) baskı dört rengin birleşmesinden oluşur. Baskının gerçekleşebilmesi için bu dört rengin resimdeki yoğunluklarını gösteren ayrı ayrı kalıplara ihtiyaç vardır. Bu kalıpların üretilmesinde kalıp çıkış cihazları (Computer to Plate – CTP) kullanılmaktadır. Montajı yapılmış herhangi bir renkli iş kalıp çıkış cihazına gönderildiğinde o işin cyan, magenta, sarı ve siyah renkleri için ayrı ayrı 4 adet kalıp çıkışı alınır. Daha sonra bu kalıplar ile çalışmaların baskısı gerçekleştirilir.

2.2.2.4. Endüstriyel baskı teknikleri

Bir grafik ürününün çoğaltılması amacıyla kullanılan baskı teknikleri temelde iki gruba ayrılmaktadır. Bunlar; sanatsal baskı (özgün baskı resim) teknikleri ve endüstriyel baskı teknikleridir.

Sanatsal baskı tekniklerinde, kitle iletişimi amacıyla kullanılacak grafik ürünler (afiş, dergi, katalog vb.) hazırlama kaygısı yoktur. Bu tekniklerin en çok bilinen ve kullanılanları, litografi (taş) baskı, linolyum baskı, ağaç baskı, gravür baskı ve serigrafi baskıdır.

Masaüstü yayıncılık sistemleriyle hazırlanan grafik tasarımların çoğaltımı amacıyla kullanılan baskı teknikleri ise endüstriyel baskı teknikleridir. İyi bir grafik tasarımcı endüstriyel baskı tekniklerinin özelliklerini ve bu tekniklerin ne tür işlerin baskılarında kullanıldıklarını bilmek durumundadır.

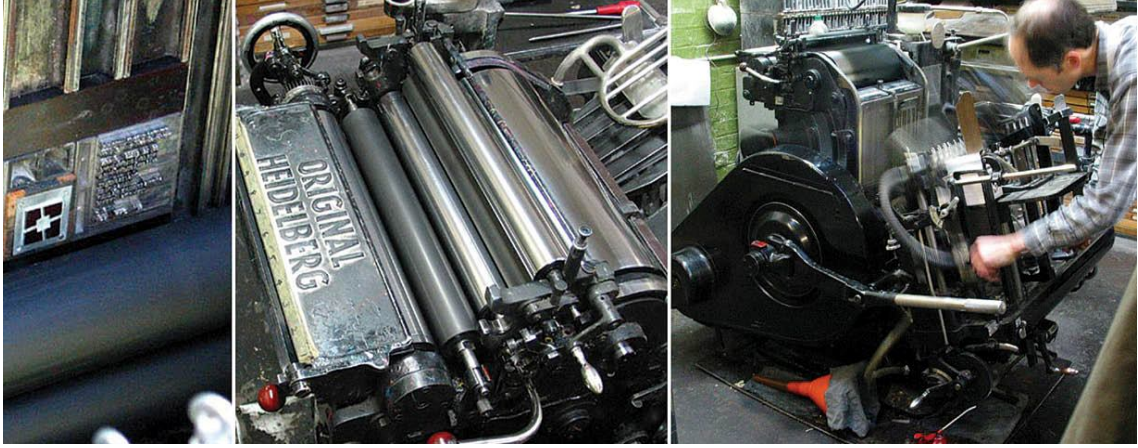
Endüstriyel baskı teknikleri, kullanılan kalıpların yapılarına göre 5'e ayrılmaktadır. Bunlar: Yüksek Baskı, Çukur Baskı, Düz Baskı, Şablon Baskı ve Dijital Baskı Teknikleridir.

2.2.2.4.1. Yüksek baskı

Yüksek baskı tekniklerinde kalıpta kâğıda temas eden (baskıyı yapan) yüzeyler baskı yapmayan boş alanlara göre daha yüksektedir. Tipo ve flekso baskı teknikleri en yaygın kullanılan yüksek baskı teknikleridir.

Tipo baskı

En eski seri baskı tekniğidir. Gutenberg tarafından geliştirilen Tipografik (tipo) baskı, ofset baskı tekniği ve fotografik yöntemlerin gelişmesine kadar çoğaltım işlemlerinin tümü için kullanılan bir yöntemdi. Tipo baskıda kullanılan kalıbı birbirinden bağımsız metal harfler (hurufat) oluşturmaktadır. Basılacak çalışmadaki bütün metinler, dizgiciler tarafından hurufatların tek tek bir araya getirilmesi ile oluşmaktadır.



Şekil 11. Tipo baskı kalıbı ve makinenin genel görüntüsü

Tipo baskı günümüzde baskıya hazırlık aşamasındaki zorluklar ve baskı kalitesinin düşüklüğü nedeniyle sadece kalitenin önemsenmediği düşük tirajlı işlerin baskısında kullanılmaktadır (el ilanı, davetiye vb.). Diğer baskı teknikleriyle çoğaltılmış çalışmaların özel kesim, numarator, kabartma ve yıldız baskılarının yapılması günümüzde tipo baskı makinelerinin en yaygın kullanıldığı alanlardır.

Flekso baskı

Alışveriş poşetleri, oluklu mukavva, rulo alüminyum, etiket, kraft kâğıt gibi ambalaj malzemelerinin baskısı için yaygın olarak kullanılan bir baskı tekniğidir. Tipo baskı ile arasındaki en önemli fark flekso baskının kalıbının fotopolimer klişeler olmasıdır. Ekonomik oluşu, karmaşık bir teknoloji gerektirmemesi ve hemen hemen her türlü materyale baskı yapabilmesi, baskı kalitesinin düşük olmasına rağmen (60'lık trama kadar) flekso baskının ambalaj baskılarında tercih edilmesinin nedenleridir.

Baskıya hazırlık aşamasının basit oluşu, kesim perforaj, konik gibi işlemleri flekso makinelerinin yapabilmesi, geniş yelpazede materyale baskı yapabilmesi bu tekniğin en önemli avantajlarıdır.

2.2.2.4.2. Düz baskı

Düz baskı tekniklerinde, baskıyı yapan kısımlar ve baskı yapmayan kısımlar aynı yüksekliktedir. Ofset baskı düz baskı tekniğinin endüstriyel amaçlı uygulamasıdır.

Ofset baskı

Günümüzde en yaygın kullanılan endüstriyel baskı tekniğidir. Ofset baskıda, Senefelder tarafından geliştirilen sanatsal bir baskı tekniği olan Litografi baskı sisteminde olduğu gibi suyun ve yağın birbirini itmesi prensibi ile baskı gerçekleştirilir.

“Hazırlanan montajlar, fotografik yöntemlerle alüminyum tabakaya (kalıp) aktarılır. Özel developman kimyasalları ile temizlenen plaka (kalıp) üzerinde, iş olan yerlerde yağlı bir zemin oluşur” (Duran, 1996: 84) veya bilgisayardan kalıba sisteminde direkt olarak çıkışı alınan kalıbın iş olan yerlerinde suyu iten zemin bulunur.

Baskı sırasında kalıp ilk önce su merdanelerine temas eder. Bu sırada iş olmayan yerler suyu kabul ederek ıslanır ardından mürekkep merdanesi ile temas eden kalıpta sadece iş olan (kuru) yerler yağ bazlı mürekkebi kabul eder. Kalıptaki görüntü kauçuk merdanesine, daha sonra da kâğıda aktarılır.

Ofset baskı tekniğinde baskı kalıbı ile kâğıt direkt olarak temas halinde olmadığından (aralarında görüntüyü aktaran kauçuk merdanesi bulunduğu) bu baskı tekniği endirekt baskı teknikleri içinde yer alır. Baskı yapılan kağıtların cinsine göre ofset baskının iki çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; tabaka kâğıtlara baskı yapılan tabaka ofset ve bobin kâğıtlara baskı yapılan web ofsettir.

Tabaka ofset baskı

Çeşitli ebatlarda kesilmiş tabaka kâğıtlara baskı yapılan sistemdir. Günümüzde, kitap, dergi, broşür, afiş vb. çalışmaların baskılarında en çok tercih edilen baskı tekniğidir.

İnce tramların (görsüntüyü oluşturan nokta) net olarak basılabilmesine, dolayısıyla kaliteli baskıya imkân tanıyan ofset baskının en önemli dezavantajlarından birisi su - mürekkep dengesinin sağlanmasının ve korunmasının zorluğudur. Bu zorluk nedeniyle diğer baskı tekniklerine oranla temiz baskıya geçebilmek için kullanılan fire oranı ofset baskıda daha fazladır.

Tabaka ofset baskı makineleri ilk önce baskı yapabildikleri ebat ve renk sayısına göre sınıflandırılır. 25x35 cm, 50x70 cm, 57x82 cm, 64x90 cm, 70x100 cm ve çeşitli ebatlarda baskı yapabilen baskı makineleri bulunmaktadır. Ayrıca baskı ünitelerine göre de tabaka ofset baskı makineleri tek renkli, iki renkli, dört renkli, beş renkli, altı renkli, sekiz renkli, on renkli ve on iki renkli baskı makineleri olarak adlandırılmaktadır.



Şekil 12. Beş üniteli tabaka ofset baskı makinası

Web ofset baskı

Rotatif ofset de denilen bu baskıda bobin kâğıtlara baskı yapılmaktadır. Düz ofset baskının tüm özelliklerini taşıyan bu sistemin en önemli avantajı, baskı hızının çok yüksek olması ve bitmiş iş çıkarabilmesidir. Bu nedenle çok yüksek tirajlı işlerin baskısında tercih edilmektedir. Gazete baskı sayısı 15000'in üzerindeki dergi, kitap vb. çalışmaların baskısında hem fiyat avantajı sağlaması, hem de baskı sürati nedeniyle tercih edilmektedir.

Web ofset baskı makineleriyle baskı tamamlandıktan sonra işler yine bobin halinde alınabildiği gibi makinelere eklenen bazı ekipmanlarla kesim, katlama ve ciltleme işlemleri de web ofset makineleri tarafından yapılabilmektedir.

2.2.2.4.3. Çukur baskı

Çukur baskı tekniğinde, iş olan kısımlar yani boya alan bölgeler, basmayan kısımlardan daha alçaktadır. Tifdruk baskı ve tampon baskı, çukur baskı yöntemlerindendir.

Tifdruk baskı

Tifdruk baskı kaliteli baskıya imkân veren endüstriyel baskı tekniğidir. Tifdruk baskıda mürekkep haznesi içinde baskı motifini belirleyen değişik derinlikte çukurlarla kaplı bir silindir dönmekte, bir ragle (sıyırıcı) basmayacak bölümlerden fazla mürekkebi sıyırmakta, kauçuk kaplı bir merdane ise, kâğıdı silindir üzerine presleyerek baskıyı gerçekleştirmektedir.

Tifdruk baskının başlıca özelliği; net, yumuşak ve kopyaları birbirinden ayrımsız baskı vermesidir. Bunun nedeni ise; tifdruk baskı sisteminde kalıp boya haznesinin içinde döndüğünden göz kararı ayarlama yapılması ve mürekkep ayarında bozulmalar olması söz konusu değildir. Kalıp; baskı motifini oluşturan çukurlarda bir bozulma olmadığı sürece her seferinde eşit miktarda mürekkep almaktadır. Bu nedenle ki baskılar net ve birbirine denk olur.

Tifdruk baskının en önemli özelliklerinden biri de kalıplarının çok yüksek tirajlara dayanıklı olmasıdır. Bu özelliğinden dolayı yüksek tirajlı işlerde hem kaliteli sonuç vermekte, hem de baskı maliyeti diğer baskı sistemlerine oranla düşük olmaktadır. Ambalajlar aynı kalıpla yıllarca tekrar tekrar basılabilmektedir. Baskı kalitesinin çok yüksek olması ve baskılar arasında fark bulunmaması nedeniyle kâğıt paraların basımında da tifdruk baskı tekniği yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tampon baskı (Pad baskı)

Tampon baskı sistemi, indirekt tifdruk baskı gibi düşünülebilir. Tampon baskı tekniğinde de asitle indirilmiş veya laser ile yapılmış metal kalıplarda iş olan yerler çukurdadır. Kalıba boya verildikten sonra bir ragle ile kalıptaki fazla boya sıyırılmakta, baskıyı yapacak elastik tampon kalıp üzerinden boyaları almakta ve baskı yapacak materyal üzerine bu mürekkepleri aktararak baskıyı gerçekleştirmektedir.



Şekil 13. Baskı sırasında bir tampon baskı makinası

Top, kalem, çakmak gibi düzgün yüzeyli olmayan materyallere baskı yapabilmek için en uygun teknik olan tampon baskı tekniği, özellikle promosyon ürünlerinin baskılarında sıkça kullanılmaktadır.

2.2.2.4.4. Şablon baskı

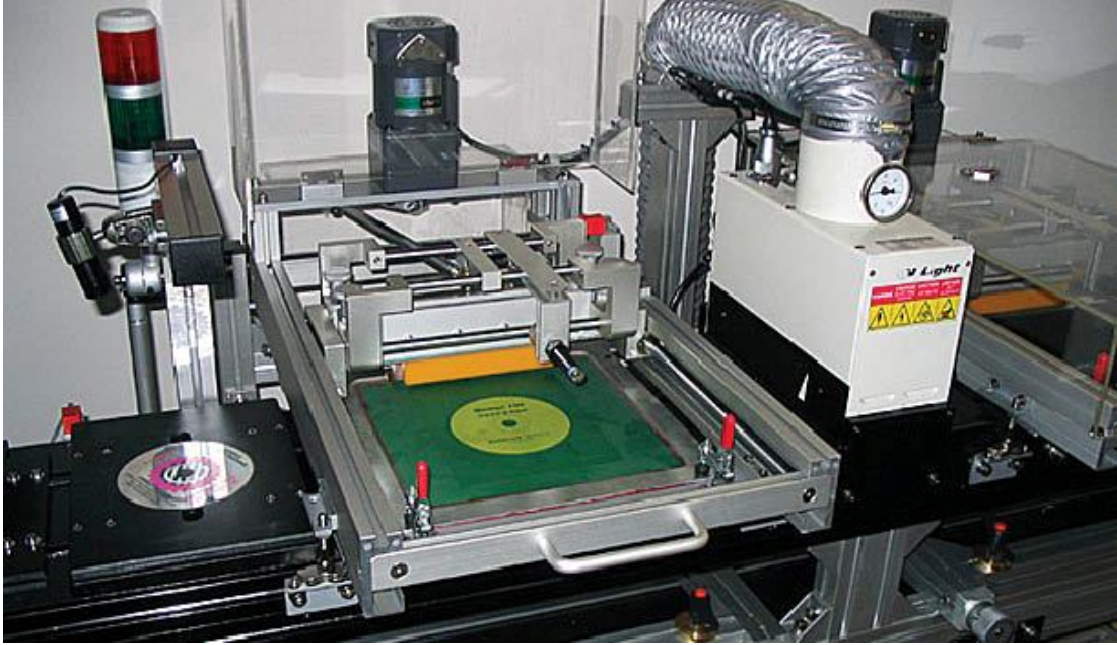
Şablon baskı tekniğinde baskı işlemi kalıptaki açık yerlerden mürekkebin kalıbın altındaki kağıda geçmesi ile gerçekleştirilir. Serigrafi baskı, sanatsal baskı amacıyla kullanıldığı gibi endüstriyel çoğaltım amacıyla da kullanılan bir şablon baskı tekniğidir.

Serigrafi baskı

İpek baskı veya elek baskı da denilen serigrafi baskı özgün baskı resimde ve endüstriyel amaçla yaygın olarak kullanılmaktadır. Hemen her türlü materyale baskı yapılabilmesi serigrafi baskı tekniğinin en önemli avantajlarındanıdır. Tampon baskı sistemi hariç diğer hiçbir teknik ile baskı yapılamayan ağaç, cam, metal, plastik gibi materyallere serigrafi baskı tekniği kullanılarak baskı yapılabilmektedir.

Mürekkebin kalıptaki eleğin iş olan yerlerindeki deliklerinden geçirilerek baskı materyaline aktarılması sistemindeki serigrafi baskının eski çağlarda Çin ve Japonya’da

uygulandığı bilinmektedir. Bu dönemlerde önceleri insan saçından yapılan sık dokumalara, kâğıttan kesilmiş motifler yapıştırılarak şablonlar oluşturulmaktaydı. Daha sonraları ise bugün de kullanılan ince ipekten dokunmuş elekler kullanılmıştır. Sanatsal çalışmalarda halen elle hazırlanmış şablonlara rastlanmasına rağmen endüstriyel serigrafide fotomekanik yöntemlerle hazırlanmış şablonlar kullanılmaktadır (Duran, 1996).



Şekil 14. CD Üzerine baskı yapan bir otomatik serigrafi baskı makinası

Baskı mantığı son derece kolay olan serigrafî tekniği ile baskı şu şekilde gerçekleştirilir: Ahşap veya metal çerçeveye düzgün bir şekilde gerilerek sabitlenen dokuma üzerine ilk olarak ışısız veya çok az ışıklı bir ortamda ışığa karşı hassas foto emülsiyon sürülür. Emülsiyon kuruduktan sonra basılmak istenen görüntünün filmi kalıp üzerine konularak ışıklı masada pozlama yapılır. Pozlama sonrasında ışık alan kısımlar sertleşir, ışık almayan kısımlar ise yumuşak olarak kalır. Kalıp suya tutulduğunda bu yumuşak emülsiyon sökülür ve basılacak görüntü kalıp üzerinde belirir.

Kalıp üzerine mürekkep verilerek sıyrıcı ragle ile mürekkep çekildiğinde kalıptaki boşluklardan kalıbın altındaki baskı materyaline mürekkep aktarılmış, yani baskı gerçekleştirilmiş olur.

2.2.2.4.5. Dijital baskı teknikleri

Dijital baskı teknikleri en basit tanımıyla, renk ayrımı, kalıp, film yada klişeye ihtiyaç duymadan basılmak istenen tasarımın bilgisayardan direkt baskı makinesine gönderilip baskının yapılabildiği sistemlerdir. 1990'lı yıllardan itibaren sıkça konuşulmaya başlanan dijital baskıyı tam anlamıyla açıklayabilmek güçtür. Çünkü gelişme aşamasında olan bu teknoloji için piyasaya her gün yeni bir makine çıkmaktadır. Bununla birlikte özellikle dört dijital yazıcı türü son yıllarda iyice yaygınlaşmıştır: Mürekkep Püskürtmeli (Inkjet) Dijital Baskı Makineleri, kuru tonerli (Elektrofotografik) Dijital Baskı Makineleri, ıslak tonerli (Elektrofotografik) Dijital Baskı Makineleri, dijital ofset baskı makineleri.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ile verilerin çözümlenmesi ve yorumu bölümü yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Neden sonuç ilişkilerinin incelendiği bu çalışma, ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen ile gerçekleştirilmiştir.

Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden faydalanan araştırma için; Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü 4. sınıfında masaüstü yayıncılık teknolojileri konusunu içeren “Grafik Üretim Teknikleri” dersi için 6 haftalık ders müfredatı hazırlanmıştır. Hazırlanan ders müfredatına uygun olarak oluşturulan açık ders malzemeleri ile desteklenen ve desteklenmeyen dersler, öğrenci başarıları doğrultusunda incelenmiştir. Bu amaçla, ders malzemelerinin sunulacağı bir web sitesi ile (www.masaustuyayincilikdersi.com) 6 haftalık ders programı ve öğrenci başarılarının ölçümü için ölçme aracı ve ders başlangıcında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini ölçmek için ön test geliştirilmiştir.

Büyüköztürk (2001); deneysel desenlerde bağımsız değişkenler manipüle edilip, iç geçerliği korumak için istenmedik değişkenler kontrol altına alındığını ve bağımlı değişkenler üzerinde ölçme yapıldığını söylemiştir. Bu çalışmada; Ön test ile deney ve kontrol gruplarını oluşturan öğrencilerin giriş davranışları ölçülerek, programın uygulanmasından sonra yapılan son test ile deney ve kontrol grupları arasında programla ilgili oluşan davranış değişiklikleri ölçülmüştür. Ayrıca bağımsız değişken masaüstü yayıncılık konusu için geliştirilen program, bağımlı değişken ise öğrenci başarısıdır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2010-2011 eğitim öğretim yılı güz yarısında Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü’nde “Grafik üretim teknikleri” dersini alan 1. Öğretim 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi öncesinde Türkiye’deki üniversitelerin güzel sanatlar fakülteleri grafik bölümü kontenjanları ve müfredatları incelenmiştir. Sonuçta müfredatında masaüstü yayıncılık teknolojileri konusunda dersin bulunduğu üniversitelerden, en fazla öğrenci sayısına sahip olan Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü seçilmiştir. Fakülte yönetiminin de araştırma konusunda destek sağlaması ve istekli olması nedeniyle araştırma bu üniversitede gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Çalışma Grubuna ilişkin bilgi ve yorumlar

Araştırmanın çalışma grubu olarak belirlenen Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü 4. Sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grupları oluşturulurken cinsiyet ve ön bilgi düzeyleri açısından birbirine yakın gruplar oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca katılımcıların masaüstü yayıncılık konusuna ilişkin ön bilgi düzeyini belirleme testinde öğrencilere bilgisayar ve internet kullanma sıklıkları ve erişim imkânları da sorulmuştur. Deney grubu öğrencileri oluşturulurken bu öğrencilerin kendilerine ait her an kullanabilecekleri bilgisayarlarının olması ve internet erişimi imkânlarının da bulunması gereği gözetilmiştir.

Deney ve kontrol grubu ile ilgili katılımcı ve cinsiyet dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Katılımcı / Cinsiyet	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
Deney Grubu Sayısı	11	9	20
Kontrol Grubu Sayısı	9	10	19
Toplam Sayı	20	19	39

Deney ve kontrol gruplarını oluşturan öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek üzere yapılan ön test sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.
Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Puanı Ortalamaları ve t Değeri

Grup	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p
Deney Grubu	18	39.722	10.214	0.408	0.686*
Kontrol Grubu	17	38.235	11.345		

* $p < .05$

Ön test puanlarının ortalamalarının farklılığı için t testi uygulanmıştır. Uygulanan test sonucunda, deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

3.3. Verilerin toplanması

Araştırmada, öğrencilerin ön bilgi düzeylerini ve deneysel uygulama sonrasında akademik başarılarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen çoktan seçmeli bir test (EK 1) ve açık ders malzemelerine ilişkin bu materyalleri kullanan öğrencilerden nitel veri toplamak amacıyla görüşme formu (EK 2) kullanılmıştır.

3.3.1. Ön bilgi düzeyini belirleme ve başarı testi

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin deneysel uygulama öncesinde masaüstü yayıncılık teknolojilerine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek, ardından elde edilecek verilerle grupları denkleştirmek ve uygulama sonrasında akademik başarılarını ölçmek amacıyla çoktan seçmeli bir test kullanılmıştır. Çoktan seçmeli testi geliştirmek için belirlenen hedef ve davranışlar doğrultusunda 45 soruluk bir test oluşturulmuştur. Testte yer alan her bir soru için beş seçenek sunulmuş, bu seçeneklerden birisi doğru, diğer dört tanesi ise çeldirici özellikte meydana getirilmiştir.

Test soruları oluşturulurken 10 alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş ve bu görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak 5 soru testten çıkarılarak 40 soruluk test (EK 1) hazırlanmıştır. Ön bilgi düzeyini belirleme ve başarı testinin normal dağılıma uygunluğu ile ilgili Shapiro-Wilk testi verileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Test Puanlarının Normal Dağılıma Uygunluğu ile İlgili Shapiro -Wilk Testi Değerleri

	Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Serbestlik Derecesi	p
Ön test puanları	0.968	35	0.401
Son test puanları	0.964	35	0.293

Ön test ve son test puanlarının normal dağılıma uygunluğu için Shapiro-Wilk testi yapılmış test sonucunda verilerin normal dağılıma uygun olduğu bulunmuştur.

3.3.2. Görüşme Formu

Uygulama sonrasında açık ders malzemelerini kullanarak dersin yürütüldüğü deney grubundaki katılımcıların, açık ders malzemelerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 18 maddelik Likert tipi ölçekli ve 1 açık uçlu öğrencilerin görüşlerini ifade edebileceği madde içeren görüşme formu (EK 3) hazırlanmıştır. 5'li Likert tipi ölçekte olumlu ifadelerin yer aldığı maddeler, tümüyle katılıyorum=5, katılıyorum=4, çok az katılıyorum=3, katılmıyorum=2, hiç katılmıyorum=1 şeklinde puanlandırılmıştır.

Alınan yüksek puan katılımcıların açık ders malzemelerine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir.

3.4. Araştırmanın Uygulama Basamakları

1. Araştırmanın çalışma grubu belirlendikten sonra Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde Grafik Üretim Teknikleri dersini veren öğretim üyesi ile görüşerek müfredat alınmış ve bu müfredata uygun ders notları ve ders sunumları araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu ders materyalleri alanında uzman öğretim elemanları ile paylaşarak görüşleri alınmış ve gerekli görülen düzeltmeler yapılarak son haline getirilmiştir. Araştırma süresinin belirlenmesinde eğitim bilimleri alanında uzmanların görüşleri alınarak 6 haftalık uygulama süresi planlanmıştır.

Dumlupınar Üniversitesi'nin açık ders malzemeleri altyapısı bulunmadığı için hazırlanan ders materyallerinin öğrencilerle paylaşılması için bir web sitesi oluşturulmuştur (www.masaustuyayincilikdersi.com).

2. Uygulama başlamadan önce öğrencilere genel bilgilendirme yapılmış ve 6 haftalık uygulama için güdüleme yapılmıştır. Elektronik posta (e-mail) grupları oluşturabilmek amacıyla öğrencilerin e-mail adresleri alınmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin masaüstü yayıncılık teknolojileri konusundaki hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla 1 ders saati ön test uygulanmıştır.
3. Ön test sonuçlarına göre başarı düzeyleri ve cinsiyet dağılımları birbirine yakın deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Öğrencilere elektronik posta gönderilerek grupları ve dersi işleyecekleri saatler bildirilmiştir.
4. Araştırma sırasında deney ve kontrol grubu olarak seçilen sınıflardaki uygulama araştırmacının kendisi tarafından yürütülmüştür. Deney grubu öğrencileri derste paylaşılan sunumlara ve ders notlarına internet üzerinden erişebilirken, kontrol grubu öğrencilerine ders notları ile aynı içeriğe sahip bir ders kitabı önerilmiştir. Her iki grupta da ders işlenirken ders işlenirken yalnızca bilgi aktaran değil; daha çok bulduran, yaptıran ve çözdüren durumda olunmaya çalışılmış ve aynı oranda pekiştireç verilmeye dikkat edilmiştir.

5. Uygulama bitiminden sonra 7. haftada deney ve kontrol gruplarına akademik başarı testi uygulanmıştır. Aynı zamanda deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemeleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan görüşme formu deney grubu öğrencilerine doldurtulmuştur.
6. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere uygulanan akademik başarı testinden ve deney grubu öğrencilerinden toplanan görüşme formlarından elde edilen veriler üzerinde araştırma sorularına yanıt olacak istatistiksel işlemler yapılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler SPSS istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde yapılan analizler sırasıyla sunulmuştur.

Ön test ve son test puanlarının normal dağılıma uygunluğunu test etmek için Shapiro-Wilk testi yapılmıştır.

Ön test ve son test puanlarının farklılığının incelenmesi için bağımlı gruplarda t testi uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ayrı ayrı ön test ve son test puanları arasındaki farkları incelemek içinse bağımsız gruplarda t testi uygulanmıştır.

Görüşme formunda yer alan Likert tipi ölçekli maddelerin çözümlenmesi yüzde frekans ile analiz edilmiştir.

Araştırmada görüşme formunda yer alan deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemeleri ile ilgili görüşlerine ilişkin bulgular ise nitel çözümlemeler ile elde edilmiştir.

Görüşme yöntemiyle elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2000: 175); içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu çerçevede görüşme yöntemiyle elde edilen öğrenci görüşleri, tek tek

okunarak çözümlenmiş ve birbirine benzeyen kavramlar bir araya getirilmiş ve bu veriler okuyucunun anlayabileceği tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde nicel ve nitel bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Bu bölümde her bir alt amaca ilişkin yapılan analiz, bir alt başlık şeklinde verilmiştir. Literatür taramasında açık ders malzemelerinin öğrenci başarısına etkisinin incelendiği ilgili bir araştırmaya rastlanmadığı için, bulgular kendi içinde tartışılmıştır.

4.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Bilgi Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin masaüstü yayıncılık teknolojileri konusundaki ön bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla öğrencilere yapılan 40 soruluk ön testin başarı puanları bağımlı gruplara t-testi uygulanarak incelenmiştir.

Ön test sonucunda deney ve kontrol grupları arasındaki farklılık ile ilgili veriler Tablo 4’te verilmiştir

Tablo 4.
Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Puan Farklılıklarının İncelenmesi ve t Değeri

Grup	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p
Deney Grubu	18	39.722	10.214	0.408	0.686*
Kontrol Grubu	17	38.235	11.345		

*p < .05

Ön test puanlarının ortalamalarının farklılığı için t testi uygulanmıştır. Uygulanan test sonucunda, deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarında istatistiksel

olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir ($p < .05$). Deney grubu öğrencilerinin ön test puanlarının ortalaması 39.722 iken, bu değer kontrol grubunda 38.235 olmuştur. Aradaki sayısal fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Başka bir anlatımla deney ve kontrol grubu öğrencilerinin seviyelerinin birbirine denk olduğu söylenebilir.

4.2. Açık Ders Malzemelerinin Akademik Başarıya Etkisine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmada yanıtı aranan önemli bir soru; masaüstü yayıncılık teknolojileri alanında hazırlanarak internet ortamına paylaşılan açık ders malzemelerinin, üniversite öğrencilerinin akademik başarısını artıran bir etmen olup olmadığıyla ilgilidir.

Bu soruyu yanıtlamak amacıyla, 6 haftalık uygulama sonrasında deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin yapılan son test sonuçlarından aldıkları başarı puanları karşılaştırılarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen değerler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Deney ve Kontrol Grubu Son Test Puan Farklılıklarının İncelenmesi ve t Değeri

Grup	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p
Deney Grubu	20	70.125	11.906	2.594	.014*
Kontrol Grubu	19	60.131	12.147		

* $p < .05$

Son test puanlarının ortalamalarının farklılığını belirlemek için t testi uygulanmıştır. Uygulanan test sonucunda, deney ve kontrol gruplarının son test puanlarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Deney grubu öğrencilerinin son test puanlarının ortalaması 70.125 iken, bu değer kontrol grubunda 60.131 olmuştur.

Bu sonuca dayalı olarak; masaüstü yayıncılık teknolojileri konusunda hazırlanan açık ders malzemelerinin sistemi kullanan öğrencilerin başarısını arttıran bir etmen olduğu belirlenmiştir.

4.3. Açık Ders Malzemelerini Kullanan Öğrencilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Masaüstü yayıncılık teknolojileri alanında hazırlanarak internet ortamına paylaşılan açık ders malzemeleri hakkında, sistemi kullanan deney grubu öğrencilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla bir görüşme formu düzenlenmiştir. 5’li Likert ölçeğine göre yapılandırılan sorularda öğrencilerin açık ders malzemelerini kullanım amaçları ve bu malzemelere yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

4.3.1. Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerini kullanım amacına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular ve yorum

Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerini kullanım amaçlarını belirlemek amacıyla üç soru sorulmuştur. Cevap veren 18 öğrencinin görüşleri maddeler bazında aşağıdaki gibi olmuştur:

Tablo 6.

Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Giremediği Derslerde Anlatılan Konuları İncelemek Amacıyla Kullanma Durumları (Madde 1)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	5	27.8
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	9	50.0
Toplam	18	100.0

Madde 1’e (Açık ders malzemelerini giremediğim derslerde anlatılan konuları incelemek için kullandım.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin %50’si açık ders malzemelerini giremediği dersleri takip etmek için kullandığını belirtmiştir.

Tablo 7.

Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Derslerde Anlatılan Konuları Tekrar Etmek Amacıyla Kullanma Durumları (Madde 2)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	7	38.9
Katılıyorum	5	27.8
Tümüyle Katılıyorum	5	27.8
Toplam	18	100.0

Madde 2'ye (Açık ders malzemelerini derslerde anlatılan konuları tekrar etmek için kullandım.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin yaklaşık %56'si açık ders malzemelerini derslerde anlatılan konuları tekrar etmek için kullandığını konusunda 4 ve 5 derecesinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 8

Deney Grubu Öğrencilerinin Açık Ders Malzemelerini Sonraki Haftalarda Anlatılacak Konuları Tekrar Etmek Amacıyla Kullanma Durumları (Madde 3)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Katılmıyorum	3	16.6
Çok Az Katılıyorum	10	55.6
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	1	5.6
Toplam	18	100.0

Madde 3'e (Açık ders malzemelerini sonraki haftalarda anlatılacak konulara hazırlanmak için kullandım.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin

%55.6'sı kararsızlık düzeyi olan 3 derecesinde cevap vermiştir. Düşük seviyede veya yüksek seviyede cevap veren öğrencilerin sayısı ise eşittir.

Bu bulgulara göre araştırma sırasında açık ders malzemelerini kullanan 18 öğrencinin görüşleri doğrultusunda bu öğrencilerin yoğunlukla; açık ders malzemelerini giremediği dersler ile ilgili eksikliklerini gidermek ve girdiği dersleri tekrar etmek için kullandıkları belirlenmiştir.

4.3.2. Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerine yönelik tutum ve görüşlerine ilişkin bulgular ve yorum

Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla 14 soru sorulmuştur. Cevap veren 18 öğrencinin görüşleri maddeler bazında aşağıdaki gibi olmuştur:

Tablo 9.

Açık Ders Malzemelerinin Deney Grubu Öğrencilerini Derse Düzenli Çalışmaları Konusunda Motive Etme Durumları (Madde 4)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	3	16.7
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	100	55.6
Toplam	18	100.0

Madde 4'e (İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine düzenli çalışmam konusunda beni motive etti.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %55.6'sı maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını, %16.7'si ise katıldıklarını belirtmiştir. Toplamda öğrencilerin yaklaşık %72'si açık ders malzemelerinin derse düzenli çalışmaları konusunda kendilerini motive ettiğini belirtmiştir.

Tablo 10

Açık Ders Malzemelerinin Dersi İlgi Çekici Yaptığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 5)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	3	16.7
Katılıyorum	7	38.9
Tümüyle Katılıyorum	7	38.9
Toplam	18	100.0

Madde 5'e (İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersini ilgi çekici yapmıştır.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %38.9'u maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını, yine öğrencilerin %38.9'u da katıldıklarını belirtmiştir. Toplamda öğrencilerin yaklaşık %78'i açık ders malzemelerinin dersi ilgi çekici yaptığını belirtmiştir.

Tablo 11

Açık Ders Malzemelerinin Derse Düzenli Devam Etmeleri Yönünde Motivasyon Sağladığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 6)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.6
Katılmıyorum	2	11.1
Çok Az Katılıyorum	2	11.1
Katılıyorum	10	55.6
Tümüyle Katılıyorum	3	16.7
Toplam	18	100.0

Madde 6'ya (İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine düzenli devam etmem konusunda beni motive etti.) yönelik öğrenci

görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %16.7'si maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını, öğrencilerin %55.6'sı da katıldıklarını belirtmiştir.

Tablo 12.

Açık Ders Malzemelerinin Dersteki Başarılarında Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 7)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	5	27.8
Katılıyorum	5	27.8
Tümüyle Katılıyorum	7	38.9
Toplam	18	100.0

Madde 7'ye (Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersindeki başarımda etkili olmuştur.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %38.9'u maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %33.4'ünü oluşturan 6 öğrenci ise başarılarında açık ders malzemelerinin katkısı olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 13.

Açık Ders Malzemelerinin Derse Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmelerinde Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 8)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.6
Çok Az Katılıyorum	2	11.1
Katılıyorum	6	33.3
Tümüyle Katılıyorum	9	50
Toplam	18	100.0

Madde 8'e (Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %50'si maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %33.3'ü ise katıldıklarını belirtmiştir. Bu verilere göre açık ders malzemelerinin öğrencilerin ders ile ilgili olumlu tutum sergilemelerinde güçlü bir etki olduğu söylenebilir.

Tablo 14.

Açık Ders Malzemelerinin Anlatılan Konuları Daha İyi Öğrenmesinde Etkili Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 9)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.6
Çok Az Katılıyorum	1	5.6
Katılıyorum	8	44.4
Tümüyle Katılıyorum	1	44.4
Toplam	18	100.0

Madde 9'a (Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersinde anlatılan konuları daha iyi öğrenmeye yardımcı oldu.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %44.4'ü maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %44.4'ü de katıldıklarını belirtmiştir. Bu verilere göre; araştırmada açık ders malzemelerini kullanan öğrenciler başarılarında bu materyallerin güçlü bir etki olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Tablo 15.

Bölümündeki Diğer Derslerin de Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılması Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 10)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	15	83.3
Toplam	18	100.0

Madde 9'a (Bölümümdeki diğer dersler için de ders malzemelerinin internet üzerinden paylaşılmasını isterim) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %83.3'ü maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %16.7'si de katıldıklarını belirtmiştir. Bu madde ile ilgili kararsız veya olumsuz görüş bildiren öğrenci olmamıştır. Bu verilere göre; araştırmada açık ders malzemelerini kullanan öğrenciler tüm derslerinde bu uygulamanın sürdürülmesi yönünde görüş bildirmiştir.

Madde 11. Öğretim elemanı ve arkadaşlarınız ile ders amaçlı haberleşmenizi sağlayan forum (blog) sitesi derse karşı tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.

Tablo 16.

Öğretim Elemanı ve Arkadaşları ile Ders Amaçlı Haberleşmeyi Sağlayan Forum (Blog) Sitesinin Derse Karşı Tutumları Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 11)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Katılmıyorum	1	5.6
Çok Az Katılıyorum	5	27.8
Katılıyorum	6	33.3
Tümüyle Katılıyorum	6	33.3
Toplam	18	100.0

Madde 11'e (Öğretim elemanı ve arkadaşlarım ile ders amaçlı haberleşmenizi sağlayan forum (blog) sitesi derse karşı tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %33.3'ü maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %33.3'ü de katıldıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin %33.4'ü ise maddedeki görüşe yönelik kararsız ve olumsuz görüş bildirmiştir.

Tablo 17.

Öğretim Elemanı ve Arkadaşları ile Ders Amaçlı Haberleşmeyi Sağlayan Forum Sitesinin Anlatılanları Öğrenmesine Katkısı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 12)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Katılmıyorum	2	11.1
Çok Az Katılıyorum	8	44.4
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	5	27.8
Toplam	18	100.0

Madde 12'ye (Öğretim elemanı ve arkadaşlarınız ile ders amaçlı haberleşmenizi sağlayan forum (blog) sitesi anlamadığım konuları öğrenebilmem konusunda yardımcı olmuştur.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %11.1'i maddedeki görüşe katılmadıklarını belirtirken, öğrencilerin %44.4'ü de kararsızlık seviyesi olan çok az katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 18.

Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Öğretim Elemanının Fonksiyonunu Azalttığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 13)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	6	33.4
Katılmıyorum	8	44.4
Çok Az Katılıyorum	4	22.2
Toplam	18	100.0

Madde 13'e (İnternet üzerinden ders malzemelerinin paylaşılması öğretim elemanının fonksiyonlarını azaltmaktadır.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %33.3'ü maddedeki görüşe hiç katılmadıklarını belirtirken, öğrencilerin %44.4'ü de katılmadıkları yönünde görüş belirtmiştir. Bu veriler incelendiğinde; öğrenciler açık

ders malzemelerinin öğretim elemanının fonksiyonlarını azaltmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Tablo 19.

Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Dersin Kalitesini Arttırdığı Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 14)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Katılmıyorum	1	5.5
Çok Az Katılıyorum	1	5.6
Katılıyorum	7	38.9
Tümüyle Katılıyorum	9	50
Toplam	18	100.0

Madde 14'e (İnternet üzerinden ders malzemelerinin paylaşılması Grafik Üretim Teknikleri dersinin kalitesini arttırmıştır.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %50'si maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %38.9'u da katıldıkları yönünde görüş belirtmiştir. Bu veriler incelendiğinde; araştırmaya katılan öğrencilerin yoğunlukla açık ders malzemelerini kullanmanın dersin kalitesini arttırdığı yönünde görüş belirttiği görülmüştür.

Tablo 20.

Ders Malzemelerinin İnternet Üzerinden Paylaşılmasının Kitap Kullanarak Dersi Takip Etmekten Daha Verimli Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 15)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Katılmıyorum	1	5.6
Çok Az Katılıyorum	3	16.7
Katılıyorum	9	50.00
Tümüyle Katılıyorum	4	22.2
Toplam	18	100.0

Madde 15'e (İnternet üzerinde paylaşılan açık ders malzemeleri ile derse çalışmak, kitap kullanarak derse çalışmaktan daha verimli olmuştur.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %22.2'si maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %50'si da katıldıkları yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 21.

Açık Ders Malzemelerini Kullanmanın Bilgisayara Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmesinde Katkısı Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 16)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.6
Katılmıyorum	2	11.1
Çok Az Katılıyorum	2	11.1
Katılıyorum	7	38.9
Tümüyle Katılıyorum	6	33.3
Toplam	18	100.0

Madde 16'ya (Grafik üretim teknikleri dersinin açık ders malzemeleri kullanılarak işlenmesi bilgisayara yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %33.3'ü maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %38.9'u da katıldıkları yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 22.

Açık Ders Malzemelerini Kullanmanın İnternete Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmesinde Katkısı Olduğu Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 17)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.8
Katılmıyorum	2	11.8
Çok Az Katılıyorum	1	5.9
Katılıyorum	8	47.1
Tümüyle Katılıyorum	5	29.4
Toplam	18	100.0

Madde 17'ye (Grafik üretim teknikleri dersinin açık ders malzemeleri kullanılarak işlenmesi internete yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin %29.4'ü maddedeki görüşe tamamen katıldıklarını belirtirken, öğrencilerin %47.1'i de katıldıkları yönünde görüş belirtmiştir.

Tablo 23.

Diğer Üniversitelerde Alanı İle İlgili Açık Ders Malzemeleri Bulunup Bulunmadığını Araştırdıkları Konusunda Deney Grubu Öğrencilerinin Görüşleri (Madde 18)

İfadeye Katılma Derecesi	Sayı	Yüzde
Hiç Katılmıyorum	1	5.5
Katılmıyorum	6	33.3
Çok Az Katılıyorum	7	38.9
Katılıyorum	3	16.7
Tümüyle Katılıyorum	1	5.6
Toplam	18	100.0

Madde 18'e (Açık ders malzemelerini öğrendikten sonra diğer üniversitelerde alanımızla ilgili derslerin açık ders malzemelerinin var olup olmadığını araştırdım.) yönelik öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin çoğunluğunun diğer üniversitelerdeki açık ders malzemelerini araştırmadığı belirlenmiştir.

4.4. Nitel Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın deney grubunda yer alan öğrencilerin açık ders malzemelerine yönelik düşünce ve yorumları incelenmiştir. Araştırmanın nitel bulguları görüşme yöntemi ile elde edilmiştir.

Briggs (1986, Akt: Yıldırım: 105) görüşme yönteminin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin, bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Nitel bulgular görüşme tekniği ile elde edildikten sonra, veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi tekniğini Yıldırım ve Şimşek (2004: 175) şöyle açıklamışlardır:

“İçerik analizinde amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır... İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır.”

İçerik analizinin ilk aşaması olan verilerin kodlanmasında; elde edilen bilgiler incelenerek, anlamlı bölümlere ayrılmaya ve her bölümün kavramsal olarak ifade ettiği şey bulunmaya çalışılmıştır. Bu bölümler cümle ya da paragraf şeklinde yer almıştır. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler aynı madde içinde toplanmış, kodlama verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılmıştır. Veriler satır satır okunmuş, araştırmanın amacı etrafında önemli boyutlar saptanmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan anlama göre, doğrudan verilerden yola çıkılarak kodlar oluşturulmuştur.

4.4.1. Deney grubu öğrencilerinin açık ders malzemelerine ilişkin görüşleri

Deney grubunda uygulama süresi sonunda görüşme formu dolduran 18 öğrenci bu formun sonunda yer alan kendi görüşlerini belirtecekleri bölümde açık ders malzemeleri ile ilgili yorumlar yapmıştır. Öğrencilerin değerlendirme ve yorumları ise Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 24.

Açık ders malzemelerine ilişkin deney grubu öğrencilerinin değerlendirme ve görüşleri

Değerlendirme ve yorum	Kişi sayısı
Dersi not tutma kaygısı olmadan rahatça dinledim	5
Ders daha verimli ve etkili oldu	5
Diğer derslerimizde de uygulansın, bilgi saklanmasın	3
Devam edemediğimiz dersleri çalışmak için çok etkili oldu	3
Öğrenci mazeretlerinin (not bulamadım, kitabım yok vb) giderilmesi için çok faydalı	4
Çağımıza ve üniversiteye yakışır bir uygulamaydı	2

Açık ders malzemeleri ile ilgili öğrencilerden olumsuz bir görüş ve değerlendirme alınmamıştır. Cevaplar incelendiğinde ise açık ders malzemelerinin en faydalı yönünün dersin verimini arttırdığı ve not tutma kaygısına son verdiği yönündedir. Devam edilemeyen derslerin takibi ve öğrencilerin istedikleri zaman ders ile ilgili bilgilere ulaşabilmeleri de sağlanan faydalardandır.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına dayalı sonuçlar ve öneriler verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

- I. Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubunda yer alan ve açık ders malzemelerini kullanan öğrencilerin, kontrol grubunda yer alan ve açık ders malzemelerini kullanmayan öğrencilere göre son test başarı puanları açısından daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç; yükseköğretim düzeyindeki derslerde açık ders malzemelerini kullanmanın öğrencilerin başarısını arttıracak şekilde yorumlanabilir.
- II. Araştırmaya deney grubunda yer alarak katılan ve açık ders malzemelerini kullanan öğrencilerin; bu eğitim materyallerini daha çok devam edemedikleri derslerdeki konuları incelemek ve dersleri tekrar amacıyla kullandığı tespit edilmiştir.
- III. Araştırmaya deney grubunda yer alarak katılan ve açık ders malzemelerini kullanan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda; bu eğitim materyallerinin dersin verimini artırdığı ve dersi ilgi çekici yaptığı tespit edilmiştir.
- IV. Araştırmaya deney grubunda yer alarak katılan ve açık ders malzemelerini kullanan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda; öğrencilerin bu eğitim materyallerinin tüm dersleri için uygulanması konusunda istekli oldukları tespit edilmiştir.

- V. Araştırmaya deney grubunda yer alarak katılan ve açık ders malzemelerini kullanan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda; bu eğitim materyallerinin öğretim elemanının fonksiyonunu azaltmadığı, aksine öğrencilerde öğretim elemanı ile ilgili olumlu tutum geliştirmesine katkı sağladığı tespit edilmiştir.
- VI. Araştırmada inceleme sorusu olarak ele alınmayan, ancak süreç içerisinde karşılaştığımız ve açık ders malzemelerinin faydasına yönelik diğer bir sonuç ise, açık ders malzemelerinin Türk Yükseköğretim sistemine getirebileceği olanaklardır. Araştırma sırasında kontrol grubu öğrencilerinin internette rastgele ulaşım sonucunda erişebilme olanağı bulunan açık ders malzemelerine şifre ile açılabilme özelliği eklendiğinden sistemden faydalanmak isteyen herkes araştırmacı ile irtibata geçerek şifreleri edinmek istemiştir. Açık ders malzemelerinin diğer faydalarını da belirleme amaçlı yapılan bu uygulama sonucunda 6 haftalık uygulama sırasında; Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Düzce Üniversitesi Akçakoca Meslek Yüksekokulu ve Gaziantep Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'ndan Masaüstü Yayıncılık dersini veren öğretim elemanları araştırmacıya ulaşarak açık ders malzemelerini kendi derslerinde kullanabilmek için izin ve şifrelere istemişlerdir. Bu sonuç doğrultusunda; açık ders malzemelerinin üniversitelerdeki kaynak eksikliklerini giderebilme açısından ve özellikle yeni açılan üniversiteler için eğitim kalitesini artırabilmek için önemli bir katkı olabileceği tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

Araştırmada varılan sonuçlara dayalı olarak uygulayıcılar ve diğer araştırmacılar için şu önerilerde bulunulabilir:

- I. Araştırma; Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde yapılmış olup fakülte ve bölümün içeriği ve öğrenci profili gereği uygulama derslerine alışık bir araştırma grubunda sözel bir ders için uygulanmıştır. Benzer bir araştırma, sözel ağırlıklı dersleri ağırlıklı olan bir araştırma grubunda tekrarlanabilir. Bu uygulamanın, araştırmadan elde edilen sonuçları destekler nitelikte ve daha kuvvetli sonuçlar çıkacağı düşünülmektedir.

- II. Araştırma ve literatür taraması sonucunda elde edilen veriler yorumlandığında; açık ders malzemelerinin örgün eğitim alan üniversite öğrencilerinin dersleri ve üniversiteleriyle ilgili olumlu tutum geliştirmesine faydalı olduğu tespit edilmiştir. Açık ders malzemeleri ile ilgili uygulamaların tüm üniversitelerde yaygınlaşması ile üniversite öğrencilerinin ve Yükseköğretim sistemimizin başarısına olumlu katkı yapacağı düşünülmektedir.
- III. Araştırma sonuçları doğrultusunda; açık ders malzemelerinin üniversiteler için en önemli eğitsel kaynaklardan olabileceği düşünülmektedir.
- IV. Yaşam boyu öğrenmenin öneminin giderek arttığı günümüzde açık ders malzemelerinin bu konuda kaliteli bilgi kaynaklarına kolaylıkla ulaşabilme açısından önemli bir araç olabileceği düşünülmektedir.
- V. Açık ders malzemelerinin yaygınlaşması ve bilinirliğinin artmasının ardından, üniversiteye yerleşme ve meslek tercihi yapma aşamasında olan öğrenciler için bilinçli tercih yapma, meslek ve okutulan dersler hakkında somut bilgiler sunarak önemli bir yardımcı olacağı ve kaynakların etkin kullanımına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

Abelson, H. (2007). The Creation of OpenCourseWare at MIT. *Journal of Science Education and Technology*. 17/2, April 2008, 164-174.

Adams, M., Dolin, P. (2002). *Printing Technology*. USA: Delmar Thomson Learning.

Aggarwall, A., Bento, R. (2000). *Web-Based Education*. Aggarwall, A. (Ed), Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenges. Hershey: Idea Group Publishing.

Akyüz, Y. (1988). İlk Türk Matbaası ve Türk Eğitim Tarihimizdeki Yeri. *Millî Eğitim Dergisi*, Mart-Nisan 1988, Sayı 76, 3-22.

Arendt, A., Shelton, B. (2009). Incentives and Disincentives for the Use of OpenCourseWare. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*. 10.5, 1-25.

Bajac, Q. (2004). *Karanlık Odanın Sırları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Bann, D. (2006). *The All New Print Production Handbook*. İngiltere: RotoVision SA.

Baysal, J. (1991). *Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş*. TKD İstanbul Şubesi Yayınları: 10, İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.

Becer, E. (1999). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi.

Berger, J. (2006). *Görme Biçimleri*. Çev: Salman, Y., İstanbul: Metis Yayınları.

Björk, C. (2001). Open Source, Open Science, OpenCourseWare, *19 th eCAADe Education for Computer Aided Architectural Design in Europe Conference Book*, 13-17, Web: http://www.tkk.fi/events/ecaade/E2001presentations/01_01_bjork.pdf adresinden 20 Aralık 2010'da alınmıştır.

Breslow, L. (2007). Lessons Learned: Findings from MIT Initiatives in Educational Technology (2000–2005). *Journal of Science Education and Technology*. Vol. 16, No. 4, August 2007, 283-297.

Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel Desenler Öntest-Sontest Kontrol Grubu Desen ve Veri Analizi*. Ankara: Pegem A Yayınevi.

BYEGM, (1979). *Matbaanın 250. Kuruluş Yıldönümüne Armağan: Türkiye'nin Sosyo-politik ve Kültürel Hayatında Basın*. İstanbul: Hürriyet Ofset Matbaacılık.

Caswel, T., Henson, S., Jensen, M., Wiley, D., (2008). Open Educational Resources: Enabling Universal Education. *International Review of Research in Open and Distance Learning*. Volume: 9, Number: 1, P.5-16.

Chumley, H., Heidi, S., Cynthia L. (2002 October). Web-Based Learning: Sound Educational Method or Hype? *A Review of the Evaluation Literature Academic Medicine*. 77-10, P. 86-93.

Çakın, İ. (2004). Mütferrika Matbaası'nın Düşündürdükleri ve Avrupa'da Basımcılığın Etkileri: Gelecek İçin Geçmiş Anlamak. *Bilgi Dünyası*. 5(2), 153-154.

Duran, O. (1991). Basım İşletmeciliği. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul.

Erkan, T. (2009). Temel Sanat Eğitimi Dersinin Web Tabanlı Öğrenme Yöntemiyle Verilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara.

Ersoy, O. (1959). *Türkiye'ye Matbaanın Girişi ve İlk Basılan Eserler*. Ankara: Güven Basımevi.

Evliyagil, Ş. (1993). *Basın ve Basım İşletmeciliği*, Ankara: AjansTürk A.Ş.

Gordon, B. (2004). *The Complete Guide to Digital Graphic Desing*, England: Thames&Hudson Publishing.

Güz, N. (1989). Türkiye'de Matbaanın Kurulması. *G.Ü. Basın Yayın Yüksekokulu Dergisi*. 8, 149-169.

Heller, S. (1998). *The Education of a Graphic Designer*. New York: Allworth Press.

- Heller, S. (2001). *The Education of an E-Designer*. New York: Allworth Press.
- Hojjer, H. (1965). *Language and Writing, Man, Culture and Society*. Ed. Harry, L., Shapiro, Amerika: Oxford Universtiy Press.
- Horton, W. (2006). *E-Learning by Design*, San Francisco: Pfeiffer Publishing, USA.
- İlyasoğlu E. (2005). *Yazının İcadı, İnsanlık Tarihinin Başlangıcı*. www.netyorum.com/ Sayı: 41, Erişim: 19.08.2005
- Jean, G. (2006). *Yazı İnsanlığın Belleği*. Çev. Başer, N., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Johansen, J., Wiley, D. (2010). A sustainable model for OpenCourseWare development. *Educational Technology Research and Development*. Vol.58, 1042-1055.
- Johnson, E.D. (1973). *Communication: An Introdustion to the History of Writing, Printing*. Amerika: Scarecrow Metuchen New Jersey.
- Johnstone, S., Poulin, R. (2002). What is Opencourseware and why does it Matter? *Change*, 34/4 (Jul. - Aug., 2002), 48-50.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri –İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim-. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. Vol.3, Issue: 4, P.117-125.
- Kasraie, N. (2009). Opencourseware's Impact On And Usage By Higher Education Faculty In The Developing Countries Of The Middle East, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Arkansas State University*, Amerika Birleşik Devletleri.
- Kirkpatrick, K. (2006). OpenCourseWare An MIT Thing? *Searcher*. 14(6), 53-58.
- Kocabaşoğlu U. ve diğerleri, (1996). *Seka Tarihi*, Ankara: Tarih Vakfı Yayın Bölümü.

Kubuş,O., Arı,F., Çağıltay,K., Gürbüz,T., Öztürk,B.A. (2008). ODTÜ Açık Ders Malzemeleri Projesi, *2nd International Computer & Instructional Technologies Symposium (ICITS 2008) Bildiriler Kitabı*.

Kurşun, E., Çağıltay K. (2008). Açık Ders Kaynakları'nın Faydaları, Uygulanması Sırasında Karşılaşılabilecek Engeller ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Ön Çalışma, *Akademik Bilişim 2008*, Şubat 2008, P.311-315

Lerman, S., Miyagawa, S. (2002). Open Course Ware: A Case Study in Institutional Decision Making. *Academe: Online Magazine of the American Association of University Proffessors*. September-October 2002, 88/5.

Lumgair, C. (2000). *Desktop Publishing*. UK: Teach Yourself Books.

Margulies, A. (2004). A New Model for Open Sharing: Massachusetts Institute of Technology's OpenCourseWare Initiative Makes a Difference. *PlosBiology*. August 2004, Web: <http://www.plosbiology.org/article/info:doi/10.1371/journal.pbio.0020200> adresinden 24 Aralık 2010'da alınmıştır.

Mazlum, F.S., Mazlum, Ö. (2009). Grafik Tasarım Teknolojisi Alanında Verilen Sayısal Görüntü İşleme Eğitimlerinin Yeterlilik ve Standart Sorununa Çözüm Önerisi. 3. *Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 89-95.

Meggs, P.,B., Purvis, A., W. (2006). *Meggs' History of Graphic Design*, Amerika: John Wiley & Sons Inc..

Newby, T. J., D. A. Stepich, J. D. Lehman, Russell J. D. (1996). *Instructional Technology for Teaching and Learning-Designing Instruction, Integrating Computers, and Using Media*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall Publishing.

Öngel, E. (1983). *A review of research concepts for practitioners of the social sciences*, Riyadh: Institue of Public Administration.

Özden, Y. (2000). *Eğitimde Yeni Değerler*, Ankara: Pegem A Yayınevi.

Özkul, A.E. (2007). *Açık Eğitim Kaynakları Girişimi ve Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu*, <http://inet-tr.org.tr/inetconf12/bildiri/56.doc> 21.03.2011 tarihinde erişilmiştir.

Perkins, R., (2010). Reflections on Relief: Open Educational Resources. *TechTrends*. Volume 54, Number 3, 14-15.

Romano, F. (1996). *Pocket Guide to Digital Prepress*. USA: Delmar Publishers.

San, İ. (2008). “*Plastik Sanatların Gelişimi*”

<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/dergi/dergiler/40/507/6190.pdf>, Erişim Tarihi: 05.12.2008

Seddon, T. (2007). *Images*. UK: RotoVision Publishing.

Tepecik, A. (2002). *Grafik Sanatlar: Tarih, Tasarım, Teknoloji*. Ankara: Detay & Sistem Ofset Yayıncılık.

Topdemir, G., Polat, İ. E. (2004). Türk Matbaacılığının Gelişiminde Bir Sayfa: Cevaib Matbaası. *Nüsha*. Yıl: 4, Sayı: 14, 79-102.

Türkiye Bilimler Akademisi (2011). *Tüba Açık Ders Malzemeleri Projesi 2006-2011*.

Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

www.acikders.org.tr/dokumanlar/acikders_proje_tanitim_06-11.pdf adresinden 12 Ocak 2011’de alınmıştır.

Uçar, T. (2004). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Ünalın, H., (2005). Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Grafik Eğitimi Dersinde Bilgisayar Destekli Eğitimin Etkililiği, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.

Vest, C. (2004). Why MIT Decided to Give Away All Its Course Materials via the Internet, *The Chronicle of Higher Education*, Web:

<http://wsl2.cemed.ua.pt/uofel/recursos/areaconteudos/OCW/1Vest%20in%20Chronicle%201%2030%2004.pdf> adresinden 25 Aralık 2010’da alınmıştır.

Walker, J. (1992). *Graphic Arts Fundamentals*. Amerika: The Goodheart-Willcox Company.

Yanık, H. (2004). *Masaüstü Yayıncılık*. İstanbul: Pınarbaş Ofset Yayıncılık.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2006). *Modernizmden Postmodernizme Sanat*, Ankara: Ütopya Sanat Dizisi.

Zhang, D., Nunamaker, J. (2003). Powering E-Learning In the New Millennium: An Overview of E-Learning and Enabling Technology. *Information Systems Frontiers*. 5:2, 207–218.

Zor, A., (2008). Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Web Tabanlı Bilgisayar Destekli Sanat Eğitimi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

EK-1. UYGULAMA SONRASI DENEY GRUBU ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK HAZIRLANAN GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğrenci;

Bu görüşme formu sizin Grafik Üretim Teknikleri dersinde internet üzerinden ders malzemelerinin paylaşılmasına yönelik görüşlerinizi saptamak amacıyla geliştirilmiştir.

Bu araştırma; Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Grafik Eğitimi Bilim Dalı'nda, Prof. Dr. Adnan Tepecik'in danışmanlığında "İnternet Ortamındaki Açık Ders Malzemelerinin Görsel İletişim Tasarımı Alanındaki Yükseköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarısına Etkisinin Deneysel Olarak İncelenmesi" adlı doktora tezi kapsamında yapılmaktadır.

Araştırma; görsel iletişim tasarımı alanındaki grafik üretim teknikleri dersi ile ilgili açık ders malzemelerinin, yükseköğretim öğrencilerinin akademik başarılarına etkisini incelemek ve bu konudaki öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

Burada belirteceğiniz görüşler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Bu çalışmada ifadeleri dikkatlice okuyarak gerçek görüşlerinizi belirtmeniz özel bir önem taşımaktadır.

Anketi cevaplayarak, araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Fehmi Soner Mazlum

Adınız Soyadınız:

Bireysel Bilgiler

- Cinsiyetiniz () Erkek () Bayan
- İnternete ne kadar zamandır bağlanıyorsunuz?
 - () 5 yıldan fazla
 - () 4 yıldır
 - () 3 yıldır
 - () 2 yıldır
 - () 1 yıldan daha az
- İnternete hangi sıklıkla bağlanıyorsunuz?
 - () Ayda bir kere
 - () Haftada birkaç kere
 - () Haftada bir kere
 - () Günde en az bir kere
 - () Ders harici zamanlarımın çoğunda
- Günde ortalama kaç saat internet kullanırsınız?
 - () 0-1 saat
 - () 2-3 saat
 - () 4-5 saat
 - () 6-7 saat
 - () 8 saatten fazla

Grafik Üretim Teknikleri dersi için hazırlanan ve internet üzerinden (www.masaustuyayincilikdersi.com) paylaşılan ders malzemelerini 6 haftalık uygulama süresince hangi yoğunlukla kullandınız?

- () Her hafta düzenli olarak inceledim
 () Sadece katılamadığım dersleri incelemek ve sınava hazırlanmak için inceledim
 () Uygulama süresince 2-3 kez inceledim
 () Uygulama süresince 1 kez inceledim
 () Hiç incelemedim (Bu şıkkı işaretlediyseniz lütfen nedenini aşağıda belirtiniz)

.....

Öğrencilerin Açık Ders Malzemelerini Kullanım Amaçlarına Yönelik Görüş İfadeleri	Tümüyle Katılıyorum	Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Açık ders malzemelerini giremediğim derslerde anlatılan konuları incelemek için kullandım					
2. Açık ders malzemelerini derslerde anlatılan konuları tekrar etmek için kullandım					
3. Açık ders malzemelerini sonraki haftalarda anlatılacak konulara hazırlanmak için kullandım					

Öğrencilerin Açık Ders Malzemelerine Yönelik Tutum ve Görüş İfadeleri	Tümüyle Katılıyorum	Katılıyorum	Çok Az Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
4. İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine düzenli çalışmam konusunda beni motive etti.					
5. İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersini ilgi çekici yapmıştır.					
6. İnternet üzerinden paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine düzenli devam etmem konusunda beni motive etti.					
7. Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersindeki başarıma etkisi oldu.					
8. Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersine yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.					
9. Açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersinde anlatılan konuları daha iyi öğrenmeme yardımcı oldu.					

Öğrencilerin Açık Ders Malzemelerine Yönelik Tutum ve Görüş İfadeleri	Tümüyle Katlıyorum	Katlıyorum	Çok Az Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
10. Bölümümüzdeki diğer dersler için de ders malzemelerinin internet üzerinden paylaşılmasını isterim.					
11. Öğretim elemanı ve arkadaşlarınız ile ders amaçlı haberleşmenizi sağlayan forum (blog) sitesi derse karşı tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.					
12. Öğretim elemanı ve arkadaşlarınız ile ders amaçlı haberleşmenizi sağlayan forum (blog) sitesi anlamadığım konuları öğrenebilmem konusunda yardımcı olmuştur.					
13. İnternet üzerinden ders malzemelerinin paylaşılması öğretim elemanının fonksiyonlarını azaltmaktadır.					
14. İnternet üzerinde paylaşılan açık ders malzemeleri Grafik Üretim Teknikleri dersinin kalitesini arttırmıştır.					
15. İnternet üzerinde paylaşılan açık ders malzemeleri ile derse çalışmak kitap kullanarak derse çalışmaktan daha verimli oldu.					
16. Grafik Üretim Teknikleri dersinin açık ders malzemeleri kullanılarak işlenmesi bilgisayara yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.					
17. Grafik Üretim Teknikleri dersinin açık ders malzemeleri kullanılarak işlenmesi internete yönelik tutumumu olumlu yönde etkilemiştir.					
18. Açık ders malzemelerini öğrendikten sonra diğer üniversitelerde alanımızla ilgili derslerin açık ders malzemelerinin var olup olmadığını araştırdım.					

Grafik Üretim Teknikleri dersi için hazırlanan ve internet üzerinden (www.masaustuyayincilikdersi.com) paylaşılan açık ders malzemeleri ile ilgili diğer görüşlerinizi lütfen belirtir misiniz?

EK-2. UYGULAMA ÖNCESİNDE ve SONRASINDA UYGULANAN BAŞARI TESTİ

T.C. DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ GRAFİK BÖLÜMÜ
GRF 207 KODLU MASAÜSTÜ YAYINCILIK DERSİ
ÖĞRENCİ HAZIR BULUNUŞLUK TESTİ

Sevgili öğrenciler; 40 sorudan oluşan bu test, dersten önce konu ile ilgili bilgi düzeyinizi gözlemlemek amacıyla uygulanmaktadır. Sorularda bilgi sahibi olmadığınız konular ile ilgili soruları boş bırakabilirsiniz.

Bilimsel bir araştırma amacıyla yapılan bu testin geçerliliği dikkatli bir şekilde okuyarak sorulara vereceğiniz doğru cevaplarla bağlıdır.

Testi cevaplayarak araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Fehmi Soner Mazlum

ADI SOYADI:

ÖĞRENCİ NO:

1. Aşağıdakilerden hangisi kitle iletişimin başlangıcı sayılan matbaanın icadının insanlığa sağladığı kazanımlardan **değildir**?

- a) Bilginin kayıt altına alınmasının kolaylaşması
- b) Kısa bir sürede bilgi kaynaklarından çok sayıda elde edilebilmesi
- c) Bilgi kaynaklarının fiyatlarında büyük düşüşler yaşanması
- d) Sözel iletişimin gelişmesi
- e) İnsanların eğitim düzeylerinin yükselmesi

2. Hayvan derisinin inceltirilerek düzleştirilmesi ve yazı yazmaya uygun hale getirilmesiyle oluşturulmuş kâğıttan önceki yazı taşıyıcı materyal aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Papirüs
- b) Parşömen
- c) Papier
- d) Papiro
- e) Kendir

3. Sistemli yazıyı icat eden topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Sümerler
- b) Çinliler
- c) Mısırlılar
- d) Japonlar
- e) Uygurlar

4. Endüstriyel baskı tekniğinin başlangıcı olarak kabul edilen Tipografik baskı tekniği (hareketli metal harfler) kim tarafından bulunmuştur?

- a) Friedrich König
- b) Johannes Gutenberg
- c) Andreas Bauer
- d) İbrahim Müteferrika
- e) Ts'ai Lun

5. Bilgisayar, yazılım, yazıcı vb. cihazlar ile grafik ürünlerinin hazırlandığı tasarımın teknik sürecine ne ad verilir?

- a) Sayfa düzenleme
- b) Görsel iletişim tasarımı
- c) Masaüstü yayıncılık
- d) Görüntü işleme
- e) Grafik tasarım

6. Bir grafik tasarım uygulamasında kullanılacak metin ve başlıkların bilgisayar ortamında dizgisinin (yazılmasının) ardından yazım hatalarının düzeltilmesine ne denir?

- a) İnsiyal
- b) Tashih
- c) Pikaj
- d) Mizanpaj
- e) Daktilografi

7. Aşağıdakilerden hangisinin masaüstü yayıncılığın gelişiminde etkisi **olmamıştır**?

- a) Apple Macintosh bilgisayarların geliştirilmesi
- b) Laser yazıcının geliştirilmesi
- c) Flekso baskı tekniğinin geliştirilmesi
- d) Postscript dili'nin geliştirilmesi
- e) Aldus firması tarafından Page Maker programının geliştirilmesi

8. Aşağıdakilerden hangisinin masaüstü yayıncılık araçlarından biri **değildir**?

- a) Bilgisayar
- b) Yazılımlar
- c) Ofset baskı makinesi
- d) Tarayıcı / Scanner
- e) Veri taşıma/depolama sistemleri

9. Masaüstü yayıncılık uygulaması yapılan bilgisayarlarda hangi donanım grafik tasarımcı için öncelikli **değildir**?

- a) Yüksek kapasiteli harddisk
- b) Yüksek kapasiteli ve gelişmiş ekran kartı
- c) Blue-Ray Yazıcı
- d) Yüksek çözünürlüklü ve büyük monitör
- e) Yüksek kapasiteli RAM

10. Aşağıdakilerden hangisi çok sayfalı grafik ürünlerinin tasarımında yaygın olarak kullanılan bir sayfa düzenleme programıdır?

- a) Microsoft Excel
- b) iWork
- c) Microsoft Word
- d) Adobe InDesign
- e) Outlook Express

11. Sayfa düzenleme programlarının kullanıcılarına sağladığı en önemli avantaj aşağıdakilerden hangisidir?

- a) "Geri al" komutu ile uygulama sırasında yapılan hatalı işlemlerden hızlıca vazgeçilebilmesi
- b) Şablon sayfa özelliğiyle tüm sayfalarda bulunması istenen unsurların kolayca kontrol edilebilmesi
- c) Metin yazımı sırasında yapılan hataların altını çizerek hataya dikkat çekmesi
- d) Sayfalara otomatik olarak sayfa numarası verilebilmesi
- e) Hazır renk kütüphaneleri sayesinde renk seçiminin kolayca yapılabilmesi

12. Aşağıdakilerden hangisi kenar keskinliği yüksek vektörel logo, illüstrasyon tasarımında yaygın olarak kullanılan bir vektörel çizim programıdır?

- a) Macromedia Freehand
- b) Corel Draw
- c) Adobe Illustrator
- d) Canvas
- e) Hepsi

13. Aşağıdakilerden hangisi masaüstü yayıncılıkta kullanılan "düz yataklı (flatbed) tarayıcı"ların avantajlarından birisidir?

- a) Yüksek detay zenginliğine sahip olması
- b) Yüksek densite (D:4,00) ile tarama yapabilmesi
- c) Büyük tarama ebadına sahip olması
- d) Orijinalin yerleştirildiği cam silindirin dönmesi ile hızlı tarama yapabilmesi
- e) Kitap türü ciltli materyallerdeki taranacak görüntünün kesilmeye gerek kalmadan taranabilmesi

14. Aşağıdakilerden hangisi masaüstü yayıncılık uygulamalarında kullanılan çıkış cihazlarından biri **değildir**?

- a) Laser yazıcılar
- b) Film çıkış cihazları
- c) Nokta vuruşlu yazıcılar
- d) Kalıp çıkış cihazları
- e) Mürekkep püskürtmeli yazıcılar

15. Aşağıdakilerden hangisi "veri taşıma/depolama sistemleri"nden biri **değildir**?

- a) Harici hard disk
- b) CD
- c) DVD
- d) İnternet
- e) RAM

16. Masaüstü yayıncılık uygulaması yaparken "dizgi" işlemi hangi tür programlarda yapılmalıdır?

- a) Görüntü işleme programı: Örn. Photoshop
- b) Kelime işlemci programlar: Örn. Microsoft Word
- c) Sunum programı: Örn. Power Point
- d) Sayfa düzenleme programı: Örn. QuarkXpress
- e) Vektörel çizim programı: Örn. Illustrator

17. Aşağıdakilerden hangisi dizgi sırasında boşluk (space) tuşunun yerinde ve doğru kullanımındır?

- a) Boşluklar, paragraf başı girintisi vermek için kullanılır.
- b) Boşluklar, noktalama işaretlerinden önce ve kelimeler arasında gerektiği kadar kullanılır.
- c) Metin bloklamaları boşluk kullanımı ile yapılır
- d) Boşluklar, noktalama işaretlerinden sonra ve kelimeler arasında sadece bir kez kullanılır.
- e) Hepsi

18. Aşağıdakilerden hangisi "dizgi" sırasında yapılan hatalardan biri **değildir**?

- a) Metin hizalamalarını "TAB" tuşu ile yapmak
- b) Paragraflar arasında boşluk oluşturmak için "Enter" tuşuna istendiği kadar basmak
- c) Paragraf başı girintilerini "TAB" tuşu ile oluşturmak
- d) Dizgi işlemini grafik tasarımın yapılacağı programda yapmak
- e) Paragraf başı girintilerini "Boşluk/Space" tuşu ile oluşturmak

19. Tasarımlarımızda kullanacağımız bilgisayar ortamındaki dijital görüntüler ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- a) İnternet üzerinde görsel materyal araştırırken Stok fotoğraf sitelerinden görsel materyal temini en kullanışlı yöntemdir
- b) Dijital fotoğraf makinelerinde çözünürlük kadar optik düzene kalitesi de görüntü kalitesini etkiler
- c) Basılı bir fotoğrafı tarayarak dijital görüntü oluştururken tamburlu tarayıcıları kullanmak en kaliteli sonucu verir
- d) İnternette herhangi bir arama motoru ile ulaştığımız görüntüleri kullanmak telif problemlerine yol açabilir.
- e) Aynı çözünürlüğe sahip dijital fotoğraf makinelerinin çekim sonuçları aynı kalitede olur

20. Bilgisayar ortamında sayfa planı oluştururken aşağıdakilerden hangisi dikkate **alınmaz**?

- a) Kullanılacak kâğıdın cinsi
- b) Çalışmanın cilt şekli
- c) Çalışmanın sütun sayısı
- d) Çalışmanın sayfa sayısı
- e) Çalışmanın ebadı

21. Bilgisayar ortamında sayfa planı hazırlanırken “grid” sistemi çalışmanın hangi özelliklerine göre oluşturulur?

- a) Çalışmanın ebatı
- b) Çalışmanın kenar marjları
- c) Tasarımcının beğenisi
- d) Kullanılacak metin ve görsellerin yoğunluğu
- e) Hepsisi

22. Aşağıdakilerden hangisi masaüstü yayıncılıkta “prova”dan beklenen özelliklerdendir?

- a) Gerçek baskıyı ebat, renk ve baskı özelliği açısından olabildiğince taklit edebilmesi
- b) Renkli çıkış alınabilmesi
- c) Düşük baskı ve yatırım maliyeti
- d) Kuşe kâğıda çıkış alınabilmesi
- e) Hepsisi

23. “Ozalit” nedir?

- a) Hazırlanan tasarımdaki yazım hatalarının kontrolü için alınan prova çıkışıdır
- b) Gerçek baskıyı en iyi taklit edebilen prova sistemidir
- c) Montaj ve film çıkıştaki muhtemel hataları kontrol etmek için alınan provadır
- d) Düşük maliyetli ve hızlı çıkış alan prova sistemidir
- e) Baskıdaki tram noktalarını gösterebilen prova sistemidir

24. Matbaacılıkta basılı ürünün 16 sayfalık bölümüne ne ad verilir?

- a) Deste
- b) Düzen
- c) Paket
- d) Forma
- e) Balya

25. Baskı yoluyla çoğaltılacak grafik ürününü (Kitap, dergi vb.) oluşturan sayfaların tasarım bittikten sonra belli kriterler gözetilerek bir araya getirilmesine ve baskıya hazır hale getirilmesine ne ad verilir?

- a) Düzenleme
- b) Montaj
- c) Mizanpaj
- d) Pikaj
- e) Dekubaj

26. Aşağıdakilerden hangisi trikromi (dört renk baskı tekniği) renklerinden biri **değildir**?

- a) Yeşil
- b) Magenta
- c) Sarı
- d) Cyan
- e) Siyah

27. Aşağıdaki baskı tekniklerinden hangisi t-shirt üzerine baskı yapmak için kullanılabilir?

- a) Ofset Baskı
- b) Web Ofset Baskı
- c) Flekso Baskı
- d) Serigrafi Baskı
- e) Tipografi Baskı

28. Aşağıdakilerden hangisi tasarımı tamamlanmış çalışmayı baskıya hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususlardan **değildir**?

- a) Çalışmada kullanılan farklı resimlere aynı isimlerin verilmediğine dikkat edilmelidir.
- b) Baskıya yönelik hazırlanan bir tasarımda (özel renk kullanımı yoksa) kullanılan renklerin ve resimlerin renk modlarının tamamı CMYK olmalıdır.
- c) Bilgisayar ortamındaki tasarımlarda kullanılan resimler için Tiff, vektörel grafikler için EPS formatı tercih edilmelidir
- d) Çıkışa gönderilecek dosyaların az yer kaplaması için sıkıştırma uygulanmalıdır
- e) Baskıya yönelik hazırlanan bir tasarımda kullanılan resimsel (Bitmap) görüntülerin çözünürlüğü 300 dpi olmalıdır

29. Aşağıdaki baskı tekniklerinden hangisi top gibi silindirik materyallerin üzerine baskı yapmak için kullanılabilir?

- a) Ofset Baskı
- b) Ağaç Baskı
- c) Tıfdruck Baskı
- d) Litografi Baskı
- e) Tampon (Pad) Baskı

30. Aşağıdaki maddelerden hangisi dijital baskı tekniğinin avantajlarından **değildir**?

- a) Baskı öncesi hazırlık süresinin kısa olması
- b) Diğer baskı teknikleri ile basılamayacak büyüklükte materyallere baskı yapılabilmesi
- c) Geleneksel baskı tekniklerine oranla renk ayırımı (film - kalıp çıkış)maliyetlerinin daha düşük olması
- d) Hatalara anında müdahale ve düzeltme imkânının olması
- e) Düşük tirajlı baskılarda maliyet avantajının olması

31. Aşağıdaki baskı tekniklerinden hangisi alışveriş poşeti üzerine baskı yapmak için kullanılabilir?

- a) Ofset Baskı
- b) Web Ofset Baskı
- c) Flekso Baskı
- d) Litografi Baskı
- e) Tipografi Baskı

32. Aşağıdaki maddelerden hangisi “web ofset” baskı tekniğinin avantajlarından birisidir?

- a) Baskı makinelerinin çok uygun fiyatlı olması
- b) Çok yüksek tirajlı işlerde zaman ve maliyet avantajı sağlanması
- c) Her türlü materyal üzerine (cam, tahta, metal, kâğıt vb) baskı yapılabilmesi
- d) Yüzeyi düzgün olmayan sathlara baskı yapılabilmesi
- e) Sıcak (Varak) yaldız baskının bu makinelerde yapılabilmesi

33. Çalıştığınız reklam ajansının müşterisi olan bir restaurant için hazırladığınız A4 ebadındaki menüden 30 adet bastırmak istiyorsunuz. Maliyet ve kalite açısından avantajlı olması için hangi yöntemi tercih edersiniz?

- a) Ofset baskı sistemi bulunan matbaada baskı yaptırırım
- b) Kopyalama merkezlerinde renkli lazer yazıcılardan çıkış alırım
- c) Flekso baskı makinesi bulunan bir matbaada baskı yaptırırım
- d) Tifdruk baskı makinesi bulunan bir matbaada baskı yaptırırım
- e) Tipografi baskı makinesi bulunan bir matbaada baskı yaptırırım

34. Baskı sonrası kâğıtlara yapılan "Yüzey işleme" ile ilgili ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Çalışmanın görsel çekiciliğini arttırmak için yüzey işleme yapılabilir
- b) Çalışmanın dış etkenlere karşı fiziksel dayanıklılığını arttırmak için yüzey işleme yapılabilir
- c) Gümüş veya altın yıldız baskılarda mürekkebin çizilmesini önlemek için yüzey işleme yapılabilir
- d) 135 gr/m² ağırlığın altındaki gramajdaki kâğıtlara telefon kaplaması yapılamaz
- e) Lak en pahalı ve görsel çekiciliği en yüksek olan yüzey işleme yöntemidir

35. Aşağıdaki yüzey işleme yöntemlerinden hangisi kâğıdın sadece belli bir bölgesine matlık veya parlaklık etkisi oluşturmak için kullanılabilir?

- a) Lak
- b) Perdah
- c) Gümüşleme
- d) Cila
- e) Telefon

36. Soğuk kabartma olarak ta bilinen kabartma baskının diğer adı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Numaratör Baskı
- b) Varak Baskı
- c) Gofre Baskı
- d) Ekstra Baskı
- e) Bobst Baskı

37. Bir kitabın cilt yapılan (tutkallı) tarafına ne ad verilir?

- a) Baş
- b) Etek
- c) Makas
- d) Sırt
- e) Ağz

38. Aşağıdaki cilt yöntemlerinden hangisi çok uzun süre dayanmasını istediğimiz ve kuşe kâğıt kullanılmış bir kitap için tercih edilebilecek en sağlam cilt yöntemidir?

- a) Tel dikiş
- b) İplik dikiş
- c) Spiral cilt
- d) Amerikan cilt
- e) Sıcak tutkallı cilt

39. Aşağıdakilerden hangisi dijital baskı tekniklerinden biri değildir?

- a) Kuru tonerli (Elektrofotografik) Dijital Baskı Makineleri
- b) Mürekkep Püskürtmeli (İnkjet) Dijital Baskı Makineleri
- c) Dot-Matrix (Nokta vuruşlu) dijital baskı makineleri
- d) Dijital ofset baskı makineleri
- e) Islak tonerli (Elektrofotografik) Dijital Baskı Makineleri

40. Kâğıdın bir bölümünün kolay yırtılmasını sağlamak için yapılan nokta nokta delikli kesim işlemine ne ad verilir?

- a) Konik
- b) Perforaj
- c) Kırım
- d) Piliyaj
- e) Harman

Teknoloji kullanımı hakkındaki aşağıda verilen 2 soruyu lütfen boş bırakmayıp cevaplayınız!

Ders dışı zamanlarda internet kullanım imkanınız ne düzeydedir?

- a) Hergün sınırsız internet erişim imkanım vardır
- b) Haftada yaklaşık 2 saat internet erişimi imkanım vardır
- c) Haftada yaklaşık 4 saat internet erişimi imkanım vardır
- d) Haftada yaklaşık 10 saat internet erişimi imkanım vardır
- e) Ders dışı zamanlarda internete erişim imkanım yoktur.

Ders dışı zamanlarda bilgisayar kullanım imkanınız ne düzeydedir?

- a) Hergün sınırsız bilgisayar kullanma imkanım vardır
- b) Haftada yaklaşık 2 saat bilgisayar kullanma imkanım vardır
- c) Haftada yaklaşık 4 saat bilgisayar kullanma imkanım vardır
- d) Haftada yaklaşık 10 saat bilgisayar kullanma imkanım vardır
- e) Ders dışı zamanlarda bilgisayar kullanma imkanım yoktur.

T e s t b i t m i ş t i r .